

LETOPIS 2025

V ZNANJU RASTEMO. Z ZNAČAJEM VODIMO. SKUPNOSTI VRAČAMO.

ASEF

AMERICAN SLOVENIAN
EDUCATION FOUNDATION

Kazalo

5 Nagovor

7 Povzetek leta 2025

10 Štipendijska programa

10 Raziskovanje v tujini

11 Vid Kocijan: Rešujemo globalne probleme, kjer so veliki jezikovni modeli nemočni

15 Lara Jerman: Vztrajnost je algoritem za preboj v bioinformatiki

18 Tine Starič, Microsoft MVP: Največja vrednost v dobi UI ni pisanje kode, temveč strateško razmišljanje

23 Tanja Janko: Če se zaprejo ena vrata, se vedno odpre novo okno

26 Obisk Slovenije

27 Stefanía Leber: Meje domovine niso meje srca

30 Matías Juhant: Terenski ornitolog, ki razkriva skrite migracije ujed v Južni Ameriki

34 Sophia Jarc: Biti samozavestna je najpomembnejši nasvet za mlade inženirke

38 Joseph Mezner: Videl sem, kako so gozd polili z dizlom in ga nato sežgali

42 Genevieve Gregorich: Pozabite na pancakes, vse se vrti okoli palačinke ali strategija premagovanja mentalnih blokad

46 José Ignacio Scasserra: Filozofija ni prioriteta avtoritarnih vlad

50 Magdalena Eciolaza: Zgodba o tem, kako je beseda pomol prišla v argentinski besednjak

54 ASEF mentorji

55 Dr. Kaja Antlej: Vzgajam štipendiste, ki znajo povezovati različne svetove

59 Dr. Luka Počivavšek: Prava vrednost znanosti je v reševanju problemov, ne v zbiranju nagrad

65 Dr. Saša Čaval: Arheologija kot most med kulturami, generacijami in pokrajinami

71 Dr. Andrej Košmrlj: Mentorji smo ključni za življenje, ne le za akademsko znanje

74 Tutorski program

78 Program popularizacije znanosti

- 79 Mladi umi
- 81 Z zagonom v 5. sezono ASEF Podcasta
- 83 ASEF Simpozij 2025: Med umetnim in naravnim –
Izzivi, ki opredeljujejo našo prihodnost
- 85 Projekt POP Znanost: Popularizacija znanosti za zmanjšanje bega možganov
- 87 Povezovanje talentov in vizija znanosti:
Nagrade dr. Uroša Seljaka utrjujejo most med diasporo in domovino

90 Program raziskovalnega dela

- 91 CRP-projekt: Analitični model vrednotenja ukrepov politik na
področju vračanja izobraženih Slovencev

92 ASEF družina

- 93 ASEF štipendisti programa Raziskovanje v tujini
- 98 ASEF mentorji štipendijskega programa Raziskovanje v tujini
- 100 ASEF štipendisti programa Obisk Slovenije
- 103 ASEF mentorji štipendijskega programa Obisk Slovenije

106 ASEF podporniki in donatorji v letu 2024/2025

prof. Jure Leskovec

Spoštovani bralci, dragi prijatelji, podporniki in člani družine ASEF,

minilo je malo več kot deset let, odkar smo skupaj zgradili most med slovenskimi talenti in svetom in odkar smo ustvarili neprofitno organizacijo, ki temelji na preprosti, a močni ideji: da je znanje najdragocenejša valuta in da so mladi, ki ga nosijo v sebi, naša največja naložba. Pri tem smo se vedno naslanjali na tri temeljne vrednote: akademsko odličnost, oblikovanje značaja in predano služenje. Te vrednote so gonilo neizmerne dobre volje in energije, ki obkroža ASEF. Z njimi ustvarjamo ne le izjemne raziskovalce, ampak tudi odgovorne posameznike, ki verjamejo v moč sodelovanja in prispevanja družbi.

Ko sem leta 2014 skupaj z dr. p. Petrom Rožičem in Slovenci v Kaliforniji ustanovil ASEF, je bil naš cilj jasen: ustvariti in okrepiti povezave na področju izobraževanja, raziskovanja in inovacij med Slovenci po svetu in v domovini ob posebni skrbi za slovensko dediščino. Z našimi dejavnostmi povezujemo Slovence doma in po svetu, mladim omogočamo pridobitev novih znanj in izkušenj, ki jim doma niso dostopna, populariziramo znanost in jo aktivno raziskujemo. To poslanstvo pa ni ostalo le na papirju. V zadnjem desetletju smo zgradili skupnost, ki stremi k odličnosti in rasti – ne kot institucija, ampak kot družina.

Danes, ko gledam nazaj, sem neizmerno ponosen na vse, kar smo dosegli skupaj. Z več kot petdesetimi mentorji na vodilnih univerzah po svetu smo povezali več kot 260 štipendistov. Skozi naša štipendijska programa Raziskovanje v tujini za slovenske študente in Obisk Slovenije za tuje študente s slovenskimi koreninami smo ustvarili izjemne priložnosti. Organizirali smo več kot 200 dogodkov za naše štipendiste in šest znanstvenih simpozijev, ob tem pa našim štipendistom omogočili bivanje pri več kot desetih gostiteljskih družinah. Posebej ponosen sem na program ASEF tutorstvo, kjer po zgledu Oxforda in Harvarda, a na slovenski način, spodbujamo intelektualno in osebnostno rast v majhnih skupinah.

foto: osebni arhiv Jureta Leskovca

Vse to pa ne bi bilo mogoče brez izjemne mreže mentorjev in prostovoljcev, ki so gonilna sila naše zgodbe. Z veseljem poudarjam, da se ta skupnost v celoti opira na dobro voljo in nesebično energijo. Profesorji na vodilnih univerzah v tujini z veseljem sprejemajo in mentorirajo naše študente. Slovenske družine v tujini nesebično gostijo ASEF štipendiste, enako pa jim v Sloveniji tutorji in mentorji zmeraj z veseljem prostovoljno namenjajo svoj čas in energijo. Naše edino "plačilo" so odprta obzorja in pospešek na življenjskih poteh članov ASEF skupnosti.

Naši štipendisti in alumni so snovalci, ki premikajo meje na področju umetne inteligence, medicine, tehnologije, humanistike, družboslovja, umetnosti in naravoslovja. So sveži obrazi slovenske znanosti in gospodarstva, ki s svojim delom dokazujejo, da so slovenski umi med najboljšimi na svetu.

Temelj našega dela je nesebična pomoč in dajanje. Ker naši štipendisti danes prejemajo podporo ASEF, alumnov in mentorjev, jih spodbujamo, naj v prihodnosti prevzamejo to vlogo in sami nesebično prispevajo k skupnosti. Ravno dolgoročna zavezanost h krepitvi mostu med slovenskimi umi in svetom je naša skupna vizija.

Ta letopis je več kot le zbirka spominov na uspehe preteklih let. Je živa potrditev, da je naša vizija zares zaživela. Zavedamo se, da je naše skupno potovanje šele na začetku, a letopis, ki je pred vami je poklon vsem, ki ste del ASEF-a: našim izjemnim štipendistom, predanim mentorjem, neumorni ekipi, vsem podpornikom in donatorjem. V prihodnosti ne bomo le obnavljali mostu, ki nam ga je s skupnimi močmi že uspelo postaviti, ampak ga bomo tudi razširili.

Še naprej bomo omogočali izkušnje, ki mladim spreminjajo življenja. Širili bomo mrežo sodelujočih institucij doma in po svetu, nadgrajevali programe za delo s štipendisti po raziskovalnem obisku in povezovali slovenske znanstvenike v tujini ter tako še naprej krepili znanost v korist in blaginjo vseh.

Hvala vam, da verjamete v ASEF in da ste del te neverjetne zgodbe. Naj bo prihodnost še bolj navdihujoča.

S spoštovanjem.

Jure Leskovec,
soustanovitelj Fundacije ASEF

Rok Sekirnik

Spoštovani ASEF podporniki,

v veliko čast mi je, da imam priložnost predstaviti delovanje ASEF v zadnjem letu. Lani sem od izjemne slovenske profesorice računalništva na Univerzi Harvard in ASEF štipendistke prve generacije dr. Marinke Žitnik prevzel vlogo direktorja Inštituta ASEF. Za vse njeno delo se ji v imenu skupnosti ASEF iskreno zahvaljujem, saj je z ASEF sodelavci zgradila organizacijo, ki mladim talentom omogoča, da v slovenski izobraževalni prostor vnašajo nov veter, pristope, predvsem pa nove priložnosti. Ponosen sem na ekipo Inštituta ASEF, v kateri že več let neumorno delujeta Kaja Cunk in Iris Brili, ki se jima je letos pridružila Kaja Ravnak, zadolžena za komuniciranje. Njej gre tudi zahvala, da držimo v roki ta lep pregled letošnjega leta.

ASEF z mladostno energijo povezuje globalno slovensko znanje. Mladim omogoča pot za raziskovalno rast in prenos znanja v domače okolje, izkušenim slovenskim znanstvenikom pa zagotavlja stik in vrnitev v domovino. Delovanje naše organizacije pomembno bogati slovenski akademski prostor, saj v strateškem partnerstvu s pristojnimi ministrstvi in univerzami tesno sodelujemo pri ustvarjanju priložnosti za študente. S tem zagotavljamo, da je naše delo učinkovita dopolnitev že obstoječih možnosti, ki so na voljo našim štipendistom, ter da soustvarjamo celovito in spodbudno okolje za slovensko znanost.

Naša vodilna štipendijska programa, Raziskovanje v tujini in Obisk Slovenije, sta doslej omogočila sodelovanje že več kot 260 štipendistom. Program Raziskovanje v tujini ponuja priložnost za raziskovalni obisk na vodilnih svetovnih univerzah pod mentorstvom slovenskih strokovnjakov. Štipendisti slovenskih korenin iz tujine pa imajo v okviru programa Obisk Slovenije možnost izkusiti lepoto in bogastvo slovenske kulture. Obenem profesionalno rastejo z delom v organizacijah, ki so usklajene z njihovim strokovnim področjem. Vsakoletno v mentorsko mrežo sprejemamo nove mentorje in podjetja, ki z nami nesebično

foto: osebni arhiv Roka Sekirnika

delijo vizijo povezovanja slovenske znanosti. Štipendistom tako narišemo nasmeh na obraz, da se domov vračajo obogateni z nepozabno izkušnjo.

Poleg štipendijskih programov našim štipendistom in širši javnosti omogočamo vključitev v komplementarne izobraževalne programe, kot so Tutorstvo, Mladi umi, Speaker Series, ASEF Podcast, bralni krožki in delavnice. V okviru Tutorstva smo izdali že četrti zbornik in drugi znanstveni članek, na letni ravni pa izvedemo deset predavanj, kjer štipendisti po Sloveniji predstavljajo svoje raziskovalno delo v tujini. V sklopu Speaker Series gostimo priznane domače in tuje predavatelje, z ASEF Podcastom pa predstavljamo zgodbe štipendistov, mentorjev in partnerjev. V bralnih krožkih razvijamo kritično mišljenje in interdisciplinarno razumevanje, z delavnicami pa krepimo praktična znanja na področjih javnega nastopanja, znanstvene komunikacije in kariernega razvoja.

Leto je zaznamoval ASEF Simpozij na temo Med naravnim in umetnim, ki je v Ljubljani v Grand Hotelu Union združil mentorje, štipendiste in podpornike v razpravi o ravnovesju med umetno inteligenco in človeško ustvarjalnostjo. Dogodek je bil priložnost za preplet idej, izkušenj in pogledov na prihodnost. Na Gala večerji, ki je sledila, smo v sproščenem vzdušju praznovali vidno povezanost ASEF skupnosti. Da ASEF pomembno sodeluje pri izobraževanju in vzgoji vodilnih mladih talentov, je novembra dodatno potrdil prvi slovenski izbor Forbes 30 pod 30, med katerimi je bilo kar pet ASEF štipendistov.

Z veseljem in optimizmom stopamo v novo leto delovanja ter se veselimo, da bomo skupaj z vami mladim še naprej omogočali izkušnje, ki spreminjajo življenja. Vaša podpora – od donacij in odprtih vrat za štipendiste po svetu do povezovanja z mentorji in širjenja glasu o ASEF – je ključna za naše poslanstvo.

Iskrena hvala za vaše zaupanje, sodelovanje in soustvarjanje skupnosti, ki navdihuje.

Rok Sekirnik,
direktor Inštituta ASEF

Lena Kogoj med raziskovalnim obiskom pri dr. Jerneju Murnu na Univerzi v Kaliforniji, Riverside, 2024. Foto: ASEF arhiv

Štipendijski program Raziskovanje v tujini je dvoletna transformativna priložnost, ki z mladostno energijo povezuje globalno slovensko znanje in nadarjenim študentom omogoča, da v polnosti uresničijo svoj potencial. Program omogoča 10-tedenski, popolnoma krit raziskovalni obisk na vodilnih svetovnih univerzah, kjer štipendisti delajo pod mentorstvom uglednih slovenskih strokovnjakov. Toda pravi dokaz vpliva tega štipendijskega programa leži v osebnih izkušnjah. Pred vami so transformativne zgodbe in dokaz trajne moči skupnosti, ki so jo naši štipendisti ustvarili med svojimi nepozabnimi raziskovalnimi obiski.

Vid Kocijan

Rešujemo globalne probleme, kjer so veliki jezikovni modeli nemočni

Vid Kocijan, ključni inženir in vodja ekipe pri inovativnem podjetju Kumo AI, je nekdanji tekmovalec mednarodne srednješolske računalniške olimpijade in doktor znanosti z Univerze v Oxfordu. Njegova karierna pot, ki jo zaznamujejo kritične odločitve in globoko razumevanje tehnoloških sprememb, ga je pripeljala do ustvarjanja rešitev na področju učenja na grafih, ki presegajo zmogljivosti velikih jezikovnih modelov (LLM).

Sprašuje: Kaja Ravnak

Ko sem se pripravljala na vaš intervju, sem v Delu zasledila, da ste bili v otroštvu zaradi računalnikov pripravljeni opustiti igranje v heavy metal bendu. Kaj vas je pri računalnikih tako zelo navdušilo, da se danes poklicno ukvarjate z njimi?

Takrat je šlo preprosto za to, da sem moral sprejeti odločitev, kaj mi je šlo dobro. Zavedati sem se začel, da če želim biti v nečem res dober, se moram temu posvetiti z vso pozornostjo. Takrat mi je v računalništvu šlo odlično, konkretno sem se pripravljal za mednarodno srednješolsko računalniško olimpijado. Mislim, da je bila odločitev prava, saj sem osvojil srebrno medaljo.

Čestitka za nazaj! Kaj pa je bilo ključno, kar vas je privedlo od raziskovanja v akademskem svetu na Oxfordu do industrije, konkretno v podjetje Kumo AI?

Tisti, ki so delali doktorat, bodo morda razumeli: ob koncu doktorata sem doživel manjšo krizo identitete, oziroma kriza identitete je morda malo premočen izraz, ampak pripravo za odločitev o nadaljnjih korakih. Ocenil sem, da me raziskovanje v resnici veseli in me še vedno veseli, vendar se je specifično področje, na katerem sem delal doktorat – ukvarjal sem se s procesiranjem naravnega jezika – takrat izjemno, izjemno spreminjalo. To je

bilo še relativno tik preden je prišel ven ChatGPT. Glede na to, da danes vsi vemo, kaj je procesiranje naravnega jezika in kaj je ChatGPT, to dvoje dovolj demonstrira moje pravilno predvidevanje, da se na tem področju hitreje kot kadarkoli prej dogajajo izjemne spremembe. Takrat sem ocenil, da se bo glavnina raziskovanja na področju, na katerem sem strokovnjak, preselila v industrijo.

Akademskih laboratorijev za umetno inteligenco je bilo takrat verjetno zelo malo.

Laboratorijev vsekakor ni bilo malo. Je bilo pa zelo malo vrhunskih laboratorijev, ki so lahko konkurirali in še vedno konkurirajo industrijskim

foto: osebni arhiv Vida Kocijana

laboratorijem. Takrat se mi je tako zdelo, da se bom zadušil v poplavi nekaj povprečnih raziskav, ki so posledica hitrega napredka področja. Odločil sem se, da ker se umetna inteligenca na splošno razvija v industriji, grem raje v industrijo, kjer se, kot zdaj vidimo, tudi dogajajo največji preboji in kjer na raziskavah delajo celotne ekipe, ne posamezniki.

Kako je doktorska disertacija vplivala na vaše sedanje razmišljanje in delovanje? So se ta spoznanja prenesla v industrijske inovacije?

V doktoratu sem zelo užival. Kako je doktorat vplival na moje razumevanje? Na več načinov. Strogo strokovno mi je dal boljše razumevanje področja in vodenja raziskovalnega projekta. V smislu načina dela pa mi je dal sposobnost gledanja enega koraka globlje, kot če se nikoli ne ukvarjaš z raziskovanjem. Kar te mora dober doktorat naučiti, je spraševanje ne samo, kaj je treba narediti, ampak zakaj je nekaj treba narediti in zakaj je nekaj pomembno. Pogosto se nam zgodi, da v raziskavah ali v inženirskih projektih vložimo preveč dela v zadeve, ki v bistvu ne rešijo našega kritičnega problema, ker se ne vprašamo, zakaj je to sploh pomembno.

Dotaknili ste se tudi družbenega vpliva umetne intelligence. Ste etične razsežnosti raziskovali in študirala tudi v svojem doktoratu?

Da, skozi doktorat sem se postopoma ukvarjal tudi s socialnimi vplivi umetne intelligence. Delal sem na razumevanju razreševanja zaimkov, kjer je slovnični spol pomembna stvar. Ugotavljali smo odklone oziroma čudaka obnašanja modelov, kjer so modeli vzdrževali stereotipe, tudi takrat, ko so ti vodili do napačnih zaključkov. To me je prisililo, da sem naredil korak nazaj in se vprašal, zakaj so te raziskave sploh pomembne. S tem sem dobil bolj poglobljeno študijo aktualnih problemov, od nepravilnosti do prihodnjega razvoja umetne intelligence.

Kaj pa potem, ko ste enkrat vstopili v okolje podjetja Kumo AI? Sta se vaše razumevanje in pristop k reševanju problemov spremenila?

Pri Kumo AI sem se izučil, oziroma še vedno pridobivam veščine, bolj kot inženir in tudi kot vodja ekipe. Ne bi rekel, da sem zdaj pridobil toliko intenzivnega tehničnega znanja kot med doktoratom, ampak sem pridobil sposobnost ne samo

dela, ampak tudi vodenja ekipe. Predvsem pa grajenja večjega produkta, ne samo manjših projektov, kot v akademskem svetu. To so stvari, ki jih načeloma vsak razvijalec programske opreme mora znati, ampak jih med individualnim raziskovalnim delom pač ne nabereš. Eno je vedeti, drugo je znati.

Kaj pa je tisto, s čimer zagotavljate inovativnost v Kumo AI v primerjavi s hitro rastočo konkurenco?

V Kumo AI delamo napovedi na relacijskih podatkovnih bazah. Gre za podobno delo, kot ga opravljajo podatkovni znanstveniki (ang. data scientists), le da ga z modernejšimi metodami opravljamo mnogo hitreje in natančneje. Kar pri Kumo AI delamo drugače, je, da rešujemo probleme na način, ki jih trenutno nobeno drugo podjetje na svetu ne zna. Uporabljamo tehnologijo, ki je druga podjetja ne samo, da je ne uporabljajo, večina od njih jo je nesposobna uporabljati. To preprosto zahteva dovolj specifično znanje. Gre za delo z grafovskimi nevronskimi mrežami oziroma z učenjem na grafih. To področje ni tako zelo lahko dostopno, kot je to recimo zdaj postalo procesiranje naravnega jezika z ogromnimi jezikovnimi modeli, ki jih lahko praktično vsak prikliče brez znanja

umetne inteligence. Na področju, kjer delamo mi, je vstopni nivo dovolj zahteven, da podjetja brez izjemno dobrega znanja umetne inteligence tega niso sposobna razviti sama. Posledično ne čutimo nevarnosti, da bi nas nadomestila neka poceni alternativa. Druga pomembna stvar je, da rešujemo problem, ki je pomemben in ki ga trenutne rešitve iz generativne umetne inteligence ne razrešijo. V poslovnih bazah se pogosto nahajajo terabajti podatkov. Da bi jih analizirali z ogromnimi jezikovnimi modeli, bi potrebovali nepraktično količino časa in denarja. Ne zgolj to, ti modeli niso grajeni za napovedovanje prihodnosti in posledično ustvarjajo pomanjkljive napovedi tudi v manjših primerih, kjer jih lahko uporabimo.

Kako “močne” pa so potem vaše metode?

Mi s svojimi metodami premagamo ne samo jezikovne modele, ampak tudi klasične metode iz strojnega učenja, kot so odločitvena drevesa, ki se v industriji še vedno uporabljajo, ter rabijo mesece in mesece ročnega dela. Z našimi metodami rečemo: “Daj nam celo podatkovno bazo, mi bomo to napovedali,” in v roku

dneva ali dveh imamo tipično boljši model, brez ročnega dela. Zaenkrat smo edini, ki smo to sposobni narediti, kar prinaša našo dejansko vrednost.

Kakšen pa je vaš vpliv na globalne procese – povedano preprosteje, kje vse lahko zaznamo vaš vpliv in delo?

Uporablja nas veliko socialno omrežje kot del serviranja priporočil uporabnikom na njihovih profilih. Uporablja nas eden izmed večjih dobaviteljev hrane za priporočila, kaj bi njihove stranke še lahko zanimalo glede na pretekla naročila. V ZDA nas za napovedovanje obremenitve bolnišnic uporablja večja veterinarska združba in za napovedovanje potencialnih zapletov pri posegih še ena ameriška bolnišnica. Naše rešitve prav

tako uporabljajo za napovedovanje prevar na Bitcoin omrežju. To kaže, da rešujemo konkretne realne probleme in to na precej raznolikih področjih ter v zelo konkurenčnih okoljih

Omenili ste interdisciplinarnost strank. Verjamem, da takšno podjetje, kot je Kumo AI, potrebuje tudi ekipo interdiscipliniranih strokovnjakov.

Res je. Imamo ekipo inženirjev, ki delajo s strankami in so strokovnjaki na določenih področjih. Jaz bi zase rekel, da delam bolj v ozadju, v inženirski ekipi, ki razvija naše modele in logiko. Sebe in ekipe ne bi opisal kot vsestranske znalce, ker imamo zelo specifičen fokus. Lahko pa nas opišem kot vsestranske znalce za umetno inteligenco.

Vid Kocijan, odločen, da zapusti območje udobja, dokazuje, da je prihodnost na področju umetne inteligence v razreševanju problemov, ki presegajo zmogljivosti konvencionalnih rešitev. Njegova pot, od akademskega raziskovanja na Oxfordu in pravočasnega prepoznavanja selitve razvoja umetne inteligence v industrijo do vstopa v Kumo AI, ponazarja ključno lekcijo za prihodnje inženirke in inženirje. Vlagajte v specifično znanje, ki ga trg potrebuje, ne bojte se kritičnega pogleda in odgovora na vprašanje: zakaj je nekaj pomembno? Aktivno iščite priložnosti, ki vas izpostavijo drugačnim kulturam in delovnim okoljem. Le tako je mogoče v sodelovalnem duhu reševati raznolike globalne probleme.

foto: Aleš Rosa

Poudarjate pomen vsestranskosti in znanja. Kako je ASEF štipendija vplivala na vašo odločitev za študij in delo v tujini?

Bila je precej kritična. Na ASEF raziskovalni obisk sem šel ob koncu drugega letnika dodiplomskega interdisciplinarnega študijskega programa Računalništvo in matematika na Fakulteti za računalništvo in informatiko na Univerzi v Ljubljani. Če preprosto rečem, da je bil študij v tujini nekaj, o čemer sem le razmišljal, je bil ASEF zelo priročna stopnica. Prvič mi je dal okus tega, kako je sploh iti nekam v tujo deželo, kjer ne govorijo tvojega domačega jezika, živeti na svojem in delati v tujem raziskovalnem okolju. Dobil sem tudi vtis, da to ni tako težko, da ni nedosegljivo. Izkazalo se je, da to ni neka popolnoma nedoumljiva stvar, ki ti kot prišleku ni dostopna. Ko sem se vrnil z ASEF

raziskovalnega obiska, sem začel bolj aktivno razmišljati o vpisu na podiplomski študij v tujino. Pomagalo je, da se je takrat moja punca, zdaj žena, tudi vpisovala na Oxford. Moji domači mi še vedno ne verjamejo, da sem se na Oxford vpisal zaradi akademskih razlogov (smeh).

Pred časom ste za Delo podali izjavo, da je Slovenija za udobno življenje, tujina pa za kariero. Ali se še vedno strinjate s tem?

Načeloma se še vedno strinjam. Vendar je ta izjava malo površinska. Seveda, tudi v Sloveniji se lahko gradi super kariera. Toda ta izjava implicira, da sem jaz v tujini vložil kri in pot v to, da imam res močno kariero, vendar s tem tudi dosežeš udobno življenje in tako morda ne trpiš od neizživetega potenciala. Hkrati pa samo zato, ker si ostal v Sloveniji, to ne pomeni, da je to udobno življenje. Ta izjava minimizira

trud, ki ga mnogi Slovenci, ki ostanejo v Sloveniji, prav tako vlagajo v svoje delo.

Če si kdo želi oditi po vaših stopinjah, pa je šele na začetku študija oziroma svoje kariere – kaj bi jim svetovali?

Predvsem bi ljudem rekel, naj poskusijo čim več stvari. Ne samo zato, ker so včasih najboljše priložnosti zunaj nekega ustaljenega študijskega postopka – ASEF je ena izmed takih dejavnosti, ki lahko vodijo v izjemne priložnosti. Ampak tudi zato, ker je najboljši način, da ugotoviš, kaj te dejansko veseli, tako, da stvari poskusiš. Včasih imaš lahko na začetku študija napačen vtis izključno zaradi nevedenja, kaj želiš delati oziroma kaj te veseli, kaj vse sploh obstaja in kako stvari delujejo v praksi. Moj nasvet je: poskusite čim več različnih stvari.

Lara Jerman

Vztrajnost je algoritem za preboj v bioinformatiki

ASEF štipendistka generacije 2019, ki s pomočjo bioinformatike razkriva desetletja trajajočo evolucijo raka, o pomenu interdisciplinarnosti in mednarodnih izkušnj.

Doktorica Lara Jerman je strokovnjakinja na področju bioinformatike, ki se osredotoča predvsem na raziskovanje raka. Njena pot se je začela z matematičnimi olimpijadi, vodila pa na priznane mednarodne institucije v Angliji in Franciji. Z Laro smo se pogovarjali o tem, kako je preusmerila karierno pot iz biokemijskega laboratorija v svet algoritmov, zakaj je v znanosti najpomembnejša vztrajnost in katera prebojna spoznanja o razvoju raka prinaša njeno delo.

Vaša pot v znanosti se je začela s tekmovanji iz matematike in lingvistike, nato pa s študijem biokemije na Fakulteti za kemijo in kemijsko tehnologijo v Ljubljani, saj ste si zase zamislili, da boste delali v laboratoriju. Kako so se te discipline prepletale med sabo in vas danes pripeljale vse do raziskovanja na področju bioinformatike?

Res je, sprva sem si zase predstavljala delo v laboratoriju. Vendar sem že dokaj hitro, ko sem delala izbirne predmete na Fakulteti za računalništvo

in informatiko, ugotovila, da mi je bolj všeč delo z računalnikom. Moj cilj je bil prenesti ta znanja na biomedicinsko področje, kar me je že pri dodiplomskem študiju usmerilo v bioinformatiko. Izkušnje matematičnih olimpijad so se pri tem izkazale za ključne, saj sem zaradi njih lažje razvila sposobnost reševanja kompleksnih problemov. To mi je pomagalo, da sem se uspešno preusmerila na magisterij Matematike in računalništva in pozneje dobila tudi prva bioinformatična pripravništva kljub pomanjkanju formalne

študijske podlage na tem področju.

Mednarodna pripravništva ste začeli že zgodaj. Najprej ste sodelovali pri raziskovalnem projektu na Evropskem bioinformatičnem inštitutu (EMBL-EBI) v Cambridgu, nato ste opravili še ASEF raziskovalni obisk pri prof. dr. Mateji Jamnik. Kje ste črpali motivacijo za doktorat v tujini?

Največja spodbuda zame je bil v okviru ASEF štipendijskega programa Raziskovanje v tujini obisk pri prof. dr. Mateji Jamnik. Tistih

deset tednov, od jeseni pa vse do decembra, sem bila res vpeta v raziskovalno in univerzitetno življenje, kar me je močno motiviralo, da bi šla na doktorat v tujino. Žal je Brexit v Združenem kraljestvu zaprl vrata za financiranje, soočala sem se s samimi zavrnitvami po e-pošti, češ da me ne morejo financirati pri raziskavi ali pa se je na določen projekt prijavilo ogromno ljudi, med katerimi žal nisem bila izbrana. Možnosti sem tako začela iskati po celi Evropi in na koncu pristala v Parizu.

Doktorat iz bioinformatike ste uspešno zaključili na pariški Sorbonni. S čim ste se tam ukvarjali in kam so vas popeljale podoktorske raziskave?

V Parizu sem se ukvarjala z bolj metodološkimi raziskavami, razvojem novih algoritmov in celičnih atlasov, večinoma na področju raka. Po doktoratu sem si vzela kratek premor. Letos sem s 1. septembrom začela novo, polletno službo v raziskovalnem oddelku pariške bolnišnice. Trenutno analiziram podatke za imunološki projekt, povezan z razvojem krvnih celic in predispozicijo za krvne rake.

Vaš dvomesečni prispevek na Evropskem bioinformatičnem inštitutu

je bil del obsežnega mednarodnega konzorcija PCAWG oziroma angleško Pan-Cancer Analysis of Whole Genomes, ki je rezultiral v več objavah v reviji Nature, za kar ste bili med drugim pred petimi leti na Valu 202 izbrani tudi za Ime tedna. Poudariti moram, da gre za res odmevno mednarodno študijo o genetiki raka. Kakšno vlogo ste imeli v tem projektu in kaj vam je to prineslo?

Na domenah z ogromno generiranimi podatki, kakršna je bila naša, je v sodobni znanosti zelo pogosto, da so potrebni res ogromni skupinski projekti, kot je bil PCAWG. Imela sem srečo, da sem sploh prišla v pravi laboratorij. V tistem obdobju sem profesorjem in raziskovalcem pošiljala ogromno mailov in bila pri tem vztrajna tako dolgo, da sem dobila potrditev, da se lahko pridružim projektu PCAWG. Ključni korak pri tem je bila zopet moja vztrajnost. Moj projekt, ki je nastal v dveh mesecih dela, je bil manjši del celotnega konzorcija. Prispevek je bil vključen v t. i. konzorcijske članke, kjer so navedeni vsi sodelujoči. To je bila zame izjemna izkušnja, ki mi je že na začetku kariere pokazala, kako se dela na mednarodni vrhunski raziskovalni ravni.

V vaših raziskavah poudarjate, da se rak razvija postopoma, lahko že desetletja pred samo diagnozo. Kaj je ključen izziv, ki ga poskušate rešiti s svojimi analizami, s stališča klinične prakse?

Transformacija zdrave celice v rakasto žarišče je lahko zelo postopen in dolgotrajen proces. Začne se lahko veliko, veliko prej, preden rak diagnosticiramo. Ključno je vprašanje: Kako spremljati razvoj na način, ki nam omogoča raka odkriti zgodaj, ko je verjetnost uspešnega zdravljenja veliko večja, in hkrati vedeti, kdaj je res smiselno, da zdravniki ukrepajo? Na drugi strani imamo namreč primere, kot je rak prostate, kjer vemo, da ga prevečkrat in prehitro diagnosticiramo. To se zgodi zato, ker se nekatera rakava žarišča pri ljudeh nikoli ne razvijejo v resen, klinično pomemben problem. V takšnih primerih je zdravljenje odveč. Moje raziskave so zato usmerjene v to, da s pomočjo računalniške analize podatkov bolje razumemo evolucijo raka in razvijemo učinkovitejše in cenejše metode za zgodnje odkrivanje v bolnišnicah – tako da bomo res ujeli tiste rake, ki potrebujejo intervencijo.

Vaše raziskave se ukvarjajo z zmesjo rakavih celic in celic okolice. Lahko bralkam in bralcem na konkretnem primeru pojasnite, kaj to pomeni v praksi in kako vaši algoritmi vplivajo na precizno ali personalizirano medicino?

Tumor si moramo predstavljati kot kompleksen ekosistem, ne le kot enoten skupek rakavih celic. Je zmes rakavih celic, celic strome in imunskih celic – in ta natančna sestava je ključna, saj določa, kako bi morali tumor zdraviti. V svojem doktoratu sem se osredotočila na razvoj algoritmov za analizo z uporabo podatkov o genski aktivnosti te tumorske mešanice. Razvijala sem orodja, ki omogočajo, da tudi iz zapletenih vzorcev, na primer tistih, dobljenih z napredno prostorsko transkriptomiko, kjer vemo, kje v tkivu se določen gen izraža, izoliramo zelo čist in natančen signal. S tem lahko pomagam najti specifične markerske gene, ki razkrivajo sestavo tumorja. Cilj je poenostaviti to spoznanje,

ga prenesti v rutinsko klinično prakso in zdravniku omogočiti, da natančno ve, katera terapija bo delovala pri določenem pacientu. V tem je bistvo personalizirane medicine.

V svojem raziskovalnem delu se osredotočate na zelo resno temo. Je preučevanje raka lahko tudi čustveno naporno? Kako se spopadate z žalostno platjo te bolezni, s katero se ukvarjate vsak dan, in kaj vas kljub temu žene naprej?

Zame, glede na mojo vlogo, ta tema ni čustveno obremenilna, saj delam z abstraktnimi podatki za računalnikom in nimam stika s pacienti. Mene pri delu žene naprej to, da moj rezultat ni preveč abstrakten, ampak ima realen cilj, ki vpliva na klinično prakso. Motivira me, da s sodelavci poskušamo razumeti, kateri pacient bo imel od določenega zdravljenja korist oziroma kje bo zdravljenje škodljivo. V tem vidim smisel in potencial, da res pripomore k izboljšanju zdravljenja te bolezni.

Živeli ste v Cambridgu, trenutno v Parizu. Kaj bi svetovali mladim raziskovalcem, ki razmišljajo o mednarodni karieri, in kaj se vam zdi ključno za preboj v znanosti?

Mladim bi svetovala predvsem, naj delajo tisto, kar jih zanima, saj se takrat najde tudi volja. Ključna pri vsem skupaj pa je vztrajnost. V znanosti je več stvari takšnih, ki ne delujejo, kot tistih ki delujejo. Ko se pojavi izziv, ne smeš obupati, saj se ti ob vztrajnosti nenadoma in nepričakovano prikažejo druge rešitve. Zame je bilo ključno tudi to, da sem spoznala ljudi v ASEF skupnosti, ki so na različnih točkah svojih karier. Tako sem dobila širšo sliko o raziskovalnem okolju in tudi zelo dobro spodbudo za prihodnost. Menite, da bo za vas v prihodnosti raziskovanje še vedno nekaj, kjer boste videli sami sebe? Zaenkrat se vidim v raziskovanju in razvoju (R&D), morda tudi v industriji, saj me zanima delo, ki ni preveč abstraktno. Ker sem si po doktoratu vzela čas za razmislek, se mi zdi, da bom najlažje ugotovila, kaj je tisto, kar me res zanima, med samim delom in ne le z razmišljanjem. Puščam si odprte možnosti.

Lara Jerman je s svojo karierno potjo in prebojnimi raziskavami dokazala, da so interdisciplinarni pristopi in mednarodno mreženje, ki ga spodbuja tudi ASEF, ključni za premikanje meja znanosti. Njena vztrajnost in osredotočenost na iskanje ključnih signalov v podatkih obeta pomemben napredek pri razumevanju raka in razvoju personalizirane medicine.

Tine Starič, Microsoft MVP

Največja vrednost v dobi UI ni pisanje kode, temveč strateško razmišljanje

Od ASEF štipendista, ki se je pred epidemijo covida-19 pripravljala na raziskovalni obisk v Avstraliji, do vodilnega programskega arhitekta v globalnem IT-podjetju, trenutno s sedežem v Vilni. Tine Starič o tem, zakaj je samoiniciativnost ključna v programiranju, kako UI spreminja Business Central in zakaj je bil sprejem mednarodne izkušnje katalizator njegovega profesionalnega razvoja.

Programski arhitekt Tine Starič je v tehnološki skupnosti znan po svojem aktivnem udejstvovanju, predavanjih in deljenju znanja. Njegova karierna pot, zaznamovana z nenehnim iskanjem novih izzivov, ga je pripeljala v Litvo, kjer raziskuje meje razvoja programske opreme. Z njim smo se pogovarjali o tem, kako ga je načrtovan ASEF obisk, kljub temu da ga je preprečil covid-19, opogumil za prvi korak iskanja službe v tujini, zakaj v prostem času peče kruh in kakšen nasvet ima za mlade programske razvijalce na začetku poti.

Sprašuje: Kaja Ravnak

Kot ASEF štipendist generacije 2020 ste kljub odpovedi študijskega obiska v Avstraliji zaradi pandemije vključenost v ASEF skupnost opisali kot ključno za vašo poznejšo odločitev glede selitve v Litvo, kjer trenutno živite. Kako je ASEF izkušnja vplivala na vas?

Priključitev k ASEF je bil zame nekakšen povod. Dobil sem dovolj poguma, da sem

se sploh odločil preseliti v Litvo. V mislih sem se moral namreč že takrat pripravljati na odhod v Avstralijo, razmišljati o tem, kako bom to sploh speljal. Ko sem se nato odločal za Litvo, mi je bilo to veliko lažje, saj sem bil že v glavi pripravljen, da grem. Rekel sem si: 'Ah, saj bi moral itak v Avstralijo, grem pač samo drugam, v Evropo, malo severneje.' Vključenost v ASEF skupnost lahko

najbolje opišem s tem, da si obkrožen z ljudmi, ki se jim zdi povsem normalno, če se v glavi pojavita ideji, kot sta: 'gremo delati nekaj večjega' in 'gremo ven iz Slovenije, da poskusimo nekaj novega'. Zdi se mi, da se je moja mentaliteta z vključitvijo v ta program precej spremenila, ampak v dobrem smislu.

Zdaj ste programski arhitekt pri podjetju Companial,

foto: osebni arhiv Tineta Stariča

ki se ukvarja z razvojem in podporo poslovne programske opreme, kot je Microsoft Dynamics 365 Business Central. Nedavno so vam v podjetju dodali še en naziv

Slovenski prevod moje nove funkcije bi bil tehnološki strateg. Napredovanje se mi je zgodilo zelo hitro po prejšnjem in na svojem LinkedIn profilu še nisem uspel posodobiti naziva (smeh). Vsem razlagam, da sem zdaj vodilni programski arhitekt. V to vlogo so vključene tudi priložnost hoditi po svetu in kakšne ideje, ki jih dobim in slišim na mednarodnih konferencah in jih prenesem nazaj v podjetje. Tako da bi rekel, da ne kljukam samo kljukic na seznamu opravil, ampak je moje delo veliko bolj dinamično.

Potem si pa predstavljam, da so tudi vaši delavniki zelo raznoliki.

Res je, delo, ki ga opravljam, se razlikuje med letnimi časi. Ko imam konference, ogromno svojega časa namenim pripravi vsebin in predavanjem. Ukvarjam se s PowerPointom in pišem objave za LinkedIn. Po drugi strani pa so moji dnevi pozimi bolj enolični – v glavnem se ukvarjam z razvojem programskih

rešitev. Manj časa posvetim dejanskemu pisanju kode. V zadnjem času se veliko ukvarjam z arhitekturo programov. Trenutno, v času umetne inteligence, mi je všeč razmišljati o tem, kako bi UI prepeljal v naše procese. Kako bi lahko bili naši razvijalci bolj produktivni z uporabo vseh teh orodij, ki jih imamo na razpolago. Malo se poigravam z idejami in veliko razmišljam o tem, kako bi lahko z uporabo UI-orodij dosegel širši učinek, kot bi ga sicer zaposleni sam.

Lahko potem rečeva, da se osredotočate na avtomatizacijo monotonih razvijalskih nalog in nekako želite povečati kreativnost oziroma dodati razvijanju programske arhitekture višjo vrednost?

Ja, in kaj pravzaprav omogoča razvijalcem, da počnemo bolj kreativne stvari? Rekel bi, da se je pri meni veliko tega prostora za kreativnost začelo kazati takrat, ko sem nehal gledati, kako lahko izboljšam samo sebe. Kaj s tem mislim? Če zaključim eno nalogo, bom pač dobil naslednjo in ta krog se načeloma nikoli ne konča. Ko pa sem začel gledati širše – kaj lahko rešim, da bodo ostali lahko nadaljevali, ali pa kaj lahko naredim, da celotna ekipa pospeši – se mi zdi, da je začelo ostajati veliko več

časa za kreativne stvari.

Vaš odgovor zveni, kot da je vaša vloga močno povezana s širšim vplivom na ekipo in tehnološko skupnostjo. Kaj je tisto, kar vas žene k tako aktivnemu prispevanju k tej skupnosti?

V bistvu povratni komentarji oziroma odzivi. Ko napišem kakšen blog ali pa naredim webinar, to objavim in so po tem ljudje zares hvaležni. Napišejo mi: 'Wow, to je bilo ful dobro, to smo uporabili in zdaj nam gre zaradi tega veliko bolje.' Podobno kot recimo naša generacija zasleduje vsečke na Instagramu, je meni pri vsem skupaj všeč ta realni vpliv.

Vaša želja po aktivnem prispevanju skupnosti, kar je med drugim tudi vrednota ASEF-a, je spodbudila mnoge udeležbe na velikih mednarodnih tehnoloških konferencah. Katera je bila mogoče za vas najbolj nagrajujoča ali pa prelomna?

Prelomna je bila zagotovo tista moja čisto prva. To je bila zelo zanimiva in všečna zgodba. Poskušal sem se uvrstiti na konferenco Directions EMEA v Hamburgu, a so mi takrat zavrnili vse teme. Nato je nek drug programski arhitekt v podjetju dobil sprejeti dve temi, in moj menedžer mi

je pisal: 'Ej, veš, on ne bo mogel prevzeti obeh, bi ti eno vzel?' Seveda sem rekel, da bom. Dobil sem opozorilo: 'Spravi se k sebi, saj sploh ne veš, katera tema je.' Ko mi je povedal, sem rekel, da jo bom vzel, da ni problema. V nekaj tednih sem se natreniral in ugotovil, kaj ta tema sploh je in kako jo bom predstavil. To je bil moj prvi nastop, nanj sem se moral pripraviti v dveh dneh in s tem se mi je nato odprla pot naprej.

To aktivno prispevanje k skupnosti je verjetno vodilo tudi do vašega naziva Microsoftov MVP (Most Valuable Professional). Kaj ta naziv v tehnološki skupnosti sploh pomeni?

MVP je prepoznanje, da so stvari, ki jih delaš, dobre za skupnost. To ne pomeni, da si najboljši v svoji sferi ali da pišeš najboljšo kodo. Pomeni pa, da stvari, ki jih počneš, delaš za to skupnost. Stvari so se nekako začele nalagati, napisal sem blog, naredil sem neko predstavitev. Na neki točki mi je Microsoft rekel: 'Ej, to, kar si počel v zadnjih 12 mesecih, je pa kul. Tukaj imaš MVP priznanje.' S tem prepoznanjem dobiš tudi določene ugodnosti, recimo različne licence Microsoftovih produktov imam zastonj. Glavna dodana vrednost, ki jo pri tem vidim sam, je to, da sem del WhatsApp

Tine Starič je s svojo karierno potjo dokazal, da sta mednarodna mobilnost in samoiniciativnost ključni za tehnološki napredek. Njegova zgodba, ki jo je poganjal začetni izziv ASEF štipendijskega programa Raziskovanje v tujini in želja po delovanju v globalni IT-skupnosti, ponazarja, da nenehna rast zahteva pogum in strateško razmišljanje. Kot prepoznani Microsoft MVP poudarja, da največja vrednost v dobi umetne inteligence ne tiči v pisanju kode, temveč v sposobnosti poenostavljanja kompleksnih konceptov, prispevku k skupnosti in v širšem pogledu na dobrobit celotne ekipe. Po štirih letih v Litvi pa njegova zgodba dokazuje, da tudi največji globalni vizionarji včasih začutijo klic slovenskih gora in domačega jezika.

hodim na konference, je to vedno kot neko družinsko srečanje. Če sem res zelo iskren, mi je še danes dan, ko sem izvedel, da sem MVP, najljubši v karieri. Zanimivo je nekaj, kar mi je zelo dobro opisal znanec, ki je pred mano dobil naziv MVP. "Poglej, ko se prvič zbudiš kot MVP, je to zelo dober občutek. Ampak potem se kot MVP zbudiš tudi drugi dan, pa tretji dan." Glavna dodana vrednost zame ni to, da imam ta naziv, ampak to, da si prepoznan kot del tehnološke skupnosti in da nekdo, tako velik kot Microsoft, reče: "Ej, to, kar ti počneš, to se nam zdi kul." To je zares veliko zadoščenje.

Ob vseh omenjenih dosežkih in uvajanju umetne inteligence in orodij, kot je GitHub Copilot, v procese dela se morate seveda soočiti z mnogimi izzivi. Kaj

je tisto, kar vam največkrat napolnjuje misli s skrbjo?

Kaj pa vem. Eden takšnih izzivov je, da nikoli ne veš, ali delaš dovolj. Sploh kar se tiče umetne inteligence. Na eni točki se ti zdi: 'Wow, mi pa to umetno inteligenco že ful dobro uporabljamo.' Čez dva dni se ti pa zdi: 'Ja, tole gre tako hitro naprej, ali sploh še sledim vsem trendom?' Zdi se mi, da se je hitrost razvoja tako pospešila, da se je včasih treba ustaviti in sprejeti, da pač ne moreš slediti vsem tem stvarem – da enostavno ne moreš biti vedno na tekočem. To se mi zdi, da je en tak večni izziv.

Izzivi, ki jih prinašata hiter tempo in stalno učenje ... Kaj bi svetovali nekomu, ki je šele na začetku vaše karierne poti?

To je zanimivo vprašanje. Ravno na to temo trenutno

gradim predstavitev za konferenco. Rekel bi, da je popolnoma v redu, če ljudje želijo oddelati le svojih osem ur, nato pa iti domov in živeti svoje življenje. Ampak tudi nič ni narobe s tem, če vas po službi še vedno žene želja, da bi kaj dodatno raziskali in programirali.

Ta samoiniciativnost je zelo dobrodošla, če jo seveda lahko prenesete. Kar bi pri tem poudaril, je, da veliko ljudi premalo "pritiska" na svoje vodje. Če si pripravljen raziskovati in narediti nekaj dodatnega, se o tem pogovori z vodjo in naj ti da čas za to, naj te podpira. Se mi zdi, da je to zelo pomemben vidik – da ti ni treba vsega delati sam, sploh zato, ker ima podjetje vedno veliko od te samoiniciativnosti. Druga stvar, ki bi jo poudaril, pa je, da je dobro, če si najdeš mentorja. Sam imam v zadnjem desetletju pet različnih mentorjev in vsak mi je na drugačen način pomagal preiti ovire v karieri. To se mi zdi nor nasvet, kako priti na naslednjo stopnjo ali pa samo, kako z drugačnim pogledom na novo razumeti enako situacijo.

Kdo pa je potem vaš največji vir navdiha?

Kaj pa vem. V bistvu se je to skozi leta precej spreminjalo. Ko sem začel spoznavati

programersko skupnost, sem spoznal ogromno govorcev na konferencah, ki imajo vsi enako strast do programiranja in to me je nekako potegnilo zraven. Težko bi izpostavil eno osebo, saj se jih je v zadnjih letih pojavilo res veliko.

Ste kdaj razmišljali, kaj bi počeli, če ne bi programirali? Kaj je tisto, kjer se res počutite sproščenega?

V zadnjih dveh letih sem se včasih vprašal, kaj pa, če bi postal pek, ampak ne vem, če bi to bil povsem realen poklic zame. Kar sem včasih mislil, da bom počel, je, da bi bil profesor. Zdi se mi, da se je ta pridih poučevanja nekako že prenesel v vsa ta predavanja in konference. To se je nekako zlilo skupaj. Kar pa se hobijev tiče, najbolj zanimiv hobi, ki sem ga pridobil, odkar sem se preselil v Litvo, je peka. Ne vem natančno, kako in kdaj se je to začelo, ampak zdaj gnetem kruh in pletem pleteničke. To mi je zelo zabavno in predstavlja veliko sprostitev. Drugače pa je tu seveda šport, predvsem odbojka, ki name deluje kot dober ventil.

Ob razmišljanju o tem, kaj bi počeli, če ne bi programirali, pa morda tudi o morebitni pekovski karieri – ste izjemno uspešni, zato bo to vprašanje morda smešno,

toda kaj bi bila vaša največja karierna napaka?

Napaka? To je zelo težko reči. Če bi res pogledal zadnjih deset let, mi velikokrat pride na misel to, da sem, preden sem začel na Ekonomski fakulteti študirati računovodstvo in revizijo, študiral na Fakulteti za matematiko in tam tudi padel prvi letnik. Po eni strani sem nekako izgubil eno leto. Včasih sem mislil, da je to napaka. Samo, saj veste. Pri vseh stvareh, na katere gledaš nazaj, je tako: če se to ne bi zgodilo, me pač ne bi pripeljalo do te točke, kjer sem zdaj. Tako da težko rečem, da je bil to zares neuspeh. Mislim, da se je vse nekako usmerilo v to, da sem danes tu, kjer sem zdaj.

Za namen tega intervjuja sem vas prek video klica poklicala v Litvo. Si želite tam tudi ostati?

Ko sem se čisto na začetku svoje selitve v Litvo pogovarjal s kadrovnico, sva se dogovorila, da v Litvi ostanem tri leta. To je dovolj, da nekako vidiš, kako stvari potekajo, kam bi šel naprej, ali bi šel še v kakšno drugo državo ali bi ostal tukaj. Letos teče že četrto leto mojega bivanja tukaj in opažam, da bi lahko svojo službo, vsaj to pozicijo, ki jo opravljam trenutno, brez težav delal

tudi iz Slovenije. Od tam lahko še vedno letim na konference, imam predavanja in sodelujem z ekipo. Nekako sem ugotovil, da Litva vseeno ni država, v kateri bi želel ostati dolgoročno. V to so me prepričale nekatere slovenske malenkosti. Zelo všeč mi je, da imamo v Sloveniji gore in da lahko govorim slovensko. Čeprav bi zase rekel, da angleščino kar dobro obvladam, se na ulici ni enako pogovarjati v angleščini, kot mi je to veliko ljubše v slovenščini. Nek tak iskren moment se zgodi, ne znam točno opisati. Velik plus, ki ga vidim v Sloveniji, je tudi ta, da imam družino in prijatelje bližje sebi. Vsi ti razlogi so se sestavili v to, da sem si rekel: 'Ta štiriletna avantura je bila zakon, ampak dajmo jo počasi zaključiti in poskusimo peljati novo avanturo iz Slovenije.'

Tanja Janko

Če se zaprejo ena vrata, se vedno odpre novo okno

ASEF štipendistka generacije 2019, ki je interdisciplinarni magisterij iz kemije, astronomije in astrobiologije na züriški univerzi združila z izkušnjami v laboratorijih v Gambiji in Chicagu. S širokim tehničnim znanjem na področju kemije, molekularne biologije in mikrobiologije Tanja združuje strokovnost s kritičnim razmišljanjem in sposobnostjo reševanja problemov. Zakaj je proaktivnost najpomembnejša vrlina mladega raziskovalca in kako jo je delo na neučinkovitih zdravilih v državah v razvoju vodilo k študiju javnega zdravja v Londonu.

Tanja Janko je diplomirana kemijska tehnologinja in raziskovalka, ki je svojo znanstveno pot začela v Ljubljani, nadaljevala pa z izjemno širokim večdisciplinarnim magisterijem v Švici. ASEF raziskovalni obisk v okviru štipendijskega programa Raziskovanje v tujini je opravila na Univerzi Northwestern v Chicagu pod mentorstvom profesorja Dimitrija Krainca. Njena radovednost in strast do reševanja problemov sta jo pripeljali vse do Londona, kjer bo svoj študij nadaljevala na področju javnega zdravja.

Sprašuje: Kaja Ravnak

V Švici ste končali interdisciplinarni magisterij iz kemijske tehnologije, astronomije in astrobiologije. Pred tem ste v Ljubljani študirali kemijsko tehnologijo, a ste že kot študentka aktivno iskali mednarodne priložnosti. Kaj je bilo t. i. gonilo vaše izjemne proaktivnosti, ki vas je gnalo čez meje ene vede?

Že v drugem letniku

dodiplomskega študija sem vedela, da ne bom ostala samo v slovenskem prostoru. Hotela sem doživeti še neko drugo izkušnjo. Najprej sem se odločila, da si sama poiščem raziskovalno prakso. In to z veliko vztrajnostjo! Poslala sem prek 50 e-mailov na različne inštitute in na naslove mnogih profesorjev. Odgovoril mi je eden sam, in to je bil profesor, ki mi je ponudil prakso v Milanu,

na raziskovalnem inštitutu Mario Negri. Če pogledam nazaj, je pravzaprav ta en sam samcat pritrdilni odgovor "Da" odtehtal vse zavrnitve za nazaj.

Takšna vztrajnost se je zagotovo izplačala tudi pri ASEF. Bili ste štipendistka generacije 2019, obiskali ste Univerzo Northwestern v Chicagu. Kako danes gledate na vlogo te izkušnje na vaši

foto: osebni arhiv Tanje Jenko

karierni poti?

ASEF je bil zame vstopnica v akademski svet in vir poznanstev. Delala sem v Chicagu pri profesorju Dimitriju Kraincu, kar mi je dalo vpogled v delovanje ameriških vrhunskih univerz. A hkrati je ASEF res lepa akademska slovenska skupnost. Tisto, kar je resnična in dolgoročna vrednost inštituta ASEF, so zagotovo nova poznanstva in prijatelji, ki jih imam in vzdržujem vse do danes.

Zanimiva je vaša odločitev za preplet ved, ki morda na prvi pogled nimajo toliko skupnega. Pa vendar, zakaj takšna širina in kako je ta interdisciplinarnost obogatila vaš pogled na reševanje problemov?

Hotela sem izkoristiti možnost, da se čim več učim in prepletam znanja. Ta širina mi je dala širši pogled na svet in na raziskovanje. Moj interes se je prepletal med laboratorijskim delom in iskanjem odgovorov na filozofska življenjska vprašanja.

Vendar ste se kljub vsemu na koncu odločili, da ne boste ostali v laboratoriju. Ta preusmeritev je povezana z vašo magistrsko nalogo o detoksifikaciji svinca in izkušnjami s terena.

Točno tako. Pri pisanju svoje magistrske naloge o detoksifikaciji svinca sem ugotovila, da je to res velik javnozdravstveni problem. Tema me je posrkala vase. Medtem, ko sem delala raziskave v laboratoriju, sem veliko prebrala tudi o tem, kaj se dejansko dogaja po svetu.

Zahodna Afrika ima problem z visokimi koncentracijami svinca. V Gambiji uvožene barve recimo vsebujejo grozno visoke svinčeve vrednosti, prihaja do zastrupitev. Sami ste imeli pretresljivo enomesečno izkušnjo dela v Gambiji. Kaj so bili tisti trenutki, ki so vas dokončno usmerili v javno zdravje?

To je bil kulturni in delovni šok. V naših laboratorijih imamo urejene in varne pogoje. V Gambiji smo delali z vzorci krvi na površini, ki ni bila ustrezna. Izpadi elektrike so se dogajali tudi do petkrat dnevno. Najbolj pretresljivo pa je bilo, da je bila to bolnica za ljudi, ki si jo sploh lahko plačajo. Sploh nočem pomisliti, kako je s tistimi prebivalci, ki si zdravstvene oskrbe ne morejo zagotoviti. To mi je odprlo oči. Takrat mi je postalo jasno, da moje delo ni reševanje enega problema v laboratoriju, ampak reševanje sistemskih problemov na terenu.

Te praktične izkušnje so vas potem vodile do neprofitne organizacije Chemists Without Borders, s katero ste sodelovali in raziskovali učinkovine zdravil v državah v razvoju.

Da, točno tako. To me je gnalo naprej. Pomagala sem raziskovati, če zdravila dejansko vsebujejo aktivne učinkovine. Statistika WHO pravi, da ena od desetih zdravil v teh državah tretjega sveta dejansko ne vsebuje aktivnih učinkovin. Takšna statistika me je dokončno prepričala, da same sebe ne vidim več v laboratoriju in da želim pomagati na širši, javnozdravstveni ravni. Odločila sem se, da bom študirala javno zdravje na Univerzi v Londonu in Londonski šoli za higieno in tropsko medicino. V prihodnosti si želim svoje karierno delovanje usmeriti v javno zdravje.

Govorili sva o neučinkovitih zdravilih v tretjem svetu, sami pa ste študirali na Univerzi v Zürichu v Švici, državi, ki je paradni konj svetovne farmacevtske industrije in razvoja zdravil. Kje vidite ključne prednosti švicarskega raziskovalnega okolja in kaj se lahko iz njega naučimo v Sloveniji?

Glavna razlika je, da Švica bistveno več vlaga v raziskave

Zgodba Tanje Janko je živa potrditev, da znanstvena kariera ne pozna meja, ne geografskih ne disciplinarnih. Njena zgodba poudarja, da je proaktivnost ključna valuta za preboj. Preusmeritev iz kemije, astronomije in astrobiologije v javno zdravje, spodbujena s šokom nad sistemskimi pomanjkljivostmi v Gambiji in problemom neučinkovitih zdravil, dokazuje, da je cilj vrhunskega raziskovanja reševanje problemov na terenu, ne le v laboratoriju.

in se to res pozna. Ne samo v financah, ampak tudi v infrastrukturi, ki je vrhunska. Poleg tega so profesorji veliko bolj internacionalni, kar takoj odpre svet. Vsi magistrski programi so v angleščini, kar je osnova. Ampak kar se mi zdi res ključno, je to, da univerze res močno spodbujajo start-up podjetja. Tam je prisotna celotna kultura, ki te sili k razmišljanju o tem, kako idejo iz laboratorija preneseš na trg. To je okolje, ki prinaša in neguje ideje.

Takšna vrhunska znanost in raziskovanje novih poti, ne glede na to, ali gre za veselje ali farmacevtiko, sta verjetno polna izzivov. V znanosti pa je neizogibno, da se pojavijo trenutki, ko ste pred zidom. Kako vi premagate demotivacijo, ko raziskave obstanejo na mestu?

Zmeraj, ko nimam motivacije za eno stvar, se nekako zatečem k drugi, ker imam tudi veliko različnih hobijev. Ta moja metoda 'skakanja' se mi zmeraj obrestuje.

Ko se ukvarjam z drugo stvarjo, najdem rešitev za prvotni problem kar nekako spontano. Zmeraj pravim tako, da če se ena vrata zaprejo, se vedno odpre novo okno. Tega reka se držim pri vsem v življenju.

S čim pa si polnite baterije in katera so tista področja izven akademskega sveta, h katerim se preusmerite, ko vam zmanjka rešitev?

Zadnje leto treniram tajski boks. Dosti se ukvarjam s športom. Potem je tu branje; cilj imam prebrati 40 knjig na leto, kar mi je letos že uspelo. In ja, včasih tudi rada ustvarjam in se zamotim z ročnimi deli.

Čestitke, v tem tempu hitrega življenja si verjetno ni lahko vzeti časa za branje 40 knjig letno. Kateri avtor vas trenutno najbolj navdušuje?

Če moram izpostaviti Slovenca, bi rekla Slavoj Žižek.

Vaša pot, od astrobiologije,

preučevanja škodljivega svinca, neučinkovitih zdravil do tajskega boksa in izjemne bralne kvote, vas slika kot izjemno samoiniciativno osebo. Kaj bi svetovali vsem mladim raziskovalcem in bodočim ASEF štipendistom, ki stojijo na začetku svoje poti?

Res čim več samoiniciative. To je ključno. Poskusite najti različna pripravništva, poiščite tematiko, ki vas veseli, in bodite proaktivni. ASEF je odlična odskočna deska za vse, ki jih zanima raziskovanje. Izkoristite priložnost!

ASEF štipendisti programov Obisk Slovenije in Raziskovanje v tujini na obisku Dolenjske. Julij, 2025. Foto: ASEF arhiv

Obisk Slovenije

Štipendijski program Obisk Slovenije je osrednji steber prizadevanj ASEF za ponovno povezovanje nadarjenih mladih v tujini s slovenskimi koreninami z njihovo matično državo. Naš cilj je obogatitev njihovega akademskega in profesionalnega znanja ter poglobljanje poznavanja slovenske kulture, jezika in običajev. Izbranim mladim omogočamo 10-tedenski delovni ali raziskovalni obisk v Sloveniji, kjer pridobivajo izkušnje na uglednih institucijah. Poleg tega štipendisti programa Obisk Slovenije aktivno sodelujejo s štipendisti programa Raziskovanje v tujini. Na tak način gradimo skupnost mladih, prispevamo k družbi in vračamo skupnosti, saj si naši štipendisti izmenjujejo mnenja, izkušnje in znanje še dolgo po končanih raziskovalnih obiskih. Cilj programa je uspešno združevanje profesionalne rasti z okrepljenim zavedanjem slovenske identitete. Da bi se prepričali o pomenu in uspehu tega programa, v nadaljevanju preberite izjemne zgodbe in izkušnje nekaterih nekdanjih štipendistov programa Obisk Slovenije.

Stefanía Leber

Meje domovine niso meje srca

Običajno novinarske zgodbe začnemo z lastnimi besedami in uvidi, da bralke in bralce navidezno prestavimo v svet intervjuvanca, ki se razgrinja pred nami. A včasih je pričevanje osebe, o kateri pišemo, tako močno, iskreno in artikulirano, da bi ga vsak novinarski uvod le razredčil ...

“Najprej se želim predstaviti, saj verjamem, da je ključno razumeti, od kod prihajam, da bi razumeli, kje sem danes. Sem Stefania Leber – ali bolj na kratko: Štefi. Rojena sem leta 1991 v Buenos Airesu kot vnukinja štirih ponosnih slovenskih starih staršev. Moja starša sta se prav tako rodila v Argentini, a vse življenje smo bili aktivni člani slovenske skupnosti, še posebej v Slovenskem domu v San Martínu.

Obiskovala sem slovensko osnovno šolo dr. Gregorija Rožmana in srednješolski tečaj Ravnatelja Marka Bajuka. Dvakrat sem bila predsednica Slovenske deklške organizacije v našem domu. Leta 2017 sem diplomirala iz dentalne medicine na Univerzi del Salvador. Med študijem sem prvič slišala za štipendijo ASEF, a takrat še nisem želela prekiniti študija.

Prelomnica je bila leta 2020. Takrat sem se ukvarjala s temporomandibularnim sklepom in kronično ustno-obrazno bolečino. Sprejeli so me na UKC Ljubljana in julija 2021 sem začela krožiti na njihovem Kliničnem oddelku za maksilofacialno in oralno kirurgijo. Prvič sem asistirala v veliki operacijski dvorani, videla anatomijo sklepov in spoznala ekipo, s katero se še danes družimo in delimo spomine.

Ko sem prejela povabilo, da povem, kako je ASEF vplival na moje življenje, sem se spomnila na tri temelje štipendije: akademska odličnost, oblikovanje karakterja in vračanje skupnosti – vse s skrbjo za slovensko dediščino. Povezovanje s Slovenci po svetu je neprecenljivo. Slovenstvo ni le državljanstvo ali kraj rojstva: je vonj potice, večerna molitev, pesmi ob kolenih starih staršev. To so čustva, globoko zakoreninjena v srcu. ‘Meje domovine niso meje srca’ – kakor v svoji pesmi Argentina prepeva slovenska glasbena skupina Fed Horses. Slovenija je bila v meni že zdavnaj, še preden sem stopila na njeno zemljo.

Po štipendiji sva se z mojem odločila ostati v Sloveniji. Če ne bi bilo ASEF, ne bi spoznala, da obstaja dom na dveh kontinentih, ne bi imela poguma začeti znova pri tridesetih, ne bi našla poklicnega okolja, kjer združujem argentinsko izkušnjo s slovenskim znanjem. In moj prvi otrok se ne bi igral na travnikih, kjer so se nekoč igrali moji predniki.”

foto: Aleš Rosa

Tako je na letošnji ASEF Gala večerji dr. Stefanía Leber s svojim govorom ganila zbrane v dvorani Grand Hotela Union v Ljubljani.

Stefanía je zobozdravnica, rojena v Buenos Airesu v Argentini, ki je v Slovenijo leta 2021 prišla kot ASEF štipendistka programa Obisk Slovenije ter svojo poklicno in osebno srečo dokončno našla v domovini svojih prednikov. Njena zgodba ni le pripoved o uspešni nostrifikaciji argentinske diplome dentalne medicine in delu v UKC Ljubljana – je predvsem pripoved o koreninah, pogumu in neizmerni ljubezni do slovenske identitete, ki jo je podedovala od svojih starih staršev. Njen govor je čustveno sidro celotne izkušnje in ključ do razumevanja, zakaj se je odločila, da bo svoj novi dom in prihodnost svoje družine zgradila prav v Sloveniji.

Vaše otroštvo je bilo močno prepleteno s slovensko skupnostjo v Argentini. Kako to okolje vpliva na oblikovanje slovenske identitete, ko živiš na drugem kontinentu?

Moji stari starši so se po vojni preselili v Buenos Aires in tam gradili slovenske domove. To, da smo bili aktivni člani skupnosti, pomeni, da so se slovenski jezik, običaji in vrednote vtisnili v življenje že zelo zgodaj – prek slovenske šole, dejavnosti in družinskih srečanj. To ni le državljanstvo, je celostno doživetje. Bili smo vzgojeni v to, da so meje srca širše od meja države.

Kdaj ste sami prvič prišli v Slovenijo?

Prvič sem prišla leta 2009 za en mesec, da sem spoznala Slovenijo in družino, nato je minilo več kot desetletje. Ponovni obisk mi je omogočila ASEF štipendija, za katero sem

prvič slišala med študijem, a se prijavila šele leta 2020, ko sem že zaključila študij dentalne medicine, kar je bil prelomni trenutek. Štipendija mi je omogočila, da izkusim Slovenijo ne le osebno, ampak tudi poklicno, da se povežem s stroko in Slovenci po svetu. Ta poklicna in osebna izkušnja je bila tako močna, da sva se s partnerjem odločila, da ostaneva in začneva s postopki nostrifikacije diplome, da bi v Sloveniji zgradila dom.

Kroženje po UKC Ljubljana in nostrifikacija diplome v slovenščini sta bila za vas velika poklicna izziva. Kako ste se s tem spopadli?

Prvih nekaj mesecev je bilo zahtevnih. Delo na Kliničnem oddelku za maksilofacialno in oralno kirurgijo je bilo intenzivno, in to v slovenščini! Poleg tega je bila tu nostrifikacija, saj sta področji medicine in dentalne medicine regulirani ter zahtevata polno nostrifikacijo in visoko raven strokovne

foto: arhiv Stefanía Leber

Zgodba Stefaníe Leber je dokaz, da slovenska dediščina, vzgojena v skupnosti, ustvarja globljo vez od državljanstva ali kraja rojstva. Pripadnost je občutek, ki se prenaša z vonjem potice in pesmimi – in to je univerzalna valuta. Njen pogum, da pri tridesetih začne znova, nam sporoča, da domovina ni le tista, kjer smo se rodili, ampak tista, kjer se odločimo ustvariti svojo prihodnost.

slovenščine. Na srečo sem jezik že znala, a strokovna terminologija je bila nekaj povsem drugega. Pomembno je bilo spoznavanje ljudi – mentorjev in sodelavcev, ki postanejo nova družina, ko si daleč od doma, in ki so mi pomagali pri prilagajanju.

Z možem, ki prav tako prihaja iz Argentine in je arhitekt, sta se odločila, da stalni naslov zamenjata za slovenskega. Kaj vam pomeni življenje med dvema kontinentoma?

Vsakodnevno uravnoteženje med argentinskim in slovenskim načinom življenja. Imava možnost, da ustvariva dom, kjer čutiva pripadnost obema kulturama. Slovenija je danes moj poklicni in osebni dom, Argentina pa kraj, kjer so korenine moje družine. ASEF štipendija mi je omogočila, da združim oboje. Če ne bi bilo te priložnosti, ne bi imela poguma začeti znova pri tridesetih. Kot ste verjetno opazili (smeh), čez dva meseca pričakujem otroka (op. a. pogovarjali

sva se septembra 2025). Odločitev zanj je bila velika in načrtna. Naša deklica, Mila, bo rasla tam, kjer so se nekoč igrali moji predniki, kar je najlepše in hkrati predstavlja zelo močan zaključek celotnega kroga. Z možem sva zanj celo iskala ime, ki bo lepo zvenelo tako v slovenščini kot v španščini. Vedno praviva, da nikoli ne veva, ali bova tukaj ostala za vedno, zato mora biti vse nevtrarno in prilagodljivo, da bo najina hči čutila pripadnost obema kulturama. Z možem se vedno šaliva, da sva nekakšna brezdomca, saj smo vedno malo mešani. Zaenkrat je Slovenija dom. To, da sva se odločila za družino tukaj, pove veliko.

Imate v Sloveniji tudi argentinsko skupnost?

Pred selitvijo sem slišala, da v Sloveniji živi okrog 600 Argentinec. Zdaj se nas redno srečuje več kot 20, in ko si daleč od doma, ti takšna skupnost postane nova družina, kar je neprecenljivo. Načrt pa je, da se bomo z

argentinsko družino in starši, ki so zdaj dedki in babice prvi vnukinji, večkrat obiskovali.

Kako vidite slovensko skupnost v Argentini danes in vlogo ASEF za prihodnje generacije?

Slovenska skupnost je še vedno aktivna, a se generacijsko spreminja. V Buenos Airesu so domovi še vedno centri druženja, vendar vzdrževanje tradicije zahteva veliko truda. Mlajše generacije potrebujejo podporo, da ostanejo povezane s kulturo. Tu je vloga ASEF ključna. Ne gre le za štipendijo, je priložnost za osebno rast, poklicno izpopolnitev in povezovanje z globalno slovensko skupnostjo. Ko jo izkoristiš, razumeš, da Slovenija ni le država, temveč občutek, ki te spremlja kjerkoli si.

Matías Juhant

Terenski ornitolog, ki razkriva skrite migracije ujed v Južni Ameriki

ASEF štipendist generacije 2023, ki je terensko delo začel pri sedemnajstih letih, si zdaj prizadeva napisati ambiciozno knjigo za Princeton University Press. V intervjuju spregovori o terenskem prepoznavanju vseh vrst ujed v Južni Ameriki in o tem, kako z neposrednim opazovanjem določiti starostni razred.

Matías Alejandro Juhant je doktor biologije in ornitolog, ki terensko delo v neprehodnih predelih Južne Amerike, vključno z amazonsko nižino in visokimi Andi, razume kot svoj bencin in gonilno silo lastnega obstoja. V svojem delu združuje tradicionalno, fizično naporno terensko raziskovanje in moderno ekološko informatiko. Z Matíasom smo se pogovarjali o tem, kako je pri devetih letih odkril strast do opazovanja ptic, kakšni so resnični izzivi, ko si več kot mesec dni sam v skoraj neprehodnem območju, odrezan od civilizacije, in kakšen daljnosežen vpliv na reševanje globalnih okoljskih problemov ima ASEF štipendija.

Sprašuje: Kaja Ravnak

Že zelo zgodaj ste razvili izjemno strast do ptic: zanje ste se začeli zanimati pri devetih letih, s terenskim delom pa ste pričeli že pri sedemnajstih. Kaj vas je tako močno pritegnilo v svet ornitologije in kaj je še danes vaša največja inspiracija pri terenskem delu?

To je zelo globoko in težko vprašanje. Starejši kot sem, močnejša je ta želja po preučevanju ptic. Ne

znam natančno razložiti, kaj me žene. V mojem telesu je nekaj, kar me sili, da se učim in opazujem, katere vrste ptic živijo v različnih okoljih. Mislim, da je to povezano z genetiko. Moji stari starši so bili iz Slovenije, imeli so kmetijo in vrtove. Verjetno je ta vez z okoljem zakoreninjena tam nekje v mojem genskem zapisu. Odkar sem bil majhen, mi je bilo vedno zanimivo opazovati ptice in živali.

Sami sebe opisujete kot osebo z veliko energije, ki neprestano išče izzive. Lahko bi tudi rekli, da ste ambiciozni. Kaj pa je vaše gonilo v znanosti?

Res sem ambiciozen, čeprav to besedo zaradi morebitnih negativnih konotacij včasih uporabljam previdno. A bistvo je v tem: po svetu se dogaja preveč negativnih stvari in zelo malo ljudi se aktivno zavzema za

foto: osebni arhiv Matías Juhanta

ohranjanje narave in okolja, v katerem živimo. Moja glavna gonilna sila je želja, da enostavno moram in hočem nekaj narediti na tem področju. To je zame kot bencin za avtomobil – to me žene naprej in mi daje energijo.

Redno se odpravljate na večtedenske ekspedicije v oddaljena območja Južne Amerike – od visokih planot Andov, kot je Puna, do nižav amazonskega deževnega gozda. Marsikdo bi si vaše terensko delo verjetno predstavljal tako, da za več mesecev izginete v divjino. Kako v resnici izgleda vaše življenje med raziskavami in s kakšnimi ekstremnimi izzivi se soočate, ko ste daljše časovno obdobje odrezani od civilizacije?

To so res prave ekspedicije. Vzamem nahrbtnik s hrano in vsem, kar potrebujem za preživetje, in sem sam tudi po mesec dni. Največji izzivi so preživetveni, predvsem varčevanje z vodo in hrano. Pozimi moram razbijati led, da pridem do tekoče vode. Poleti pa se soočam z ekstremnimi temperaturami, ki lahko presegajo 40 stopinj Celzija, na primer v Gran Chacu, pa tudi s sušo, komarji in mravljami. Zaradi ekstremnih razmer si puščam dolgo brado, ki služi kot naravna zaščita pred piki

insektov, mrazom in vročino, hkrati pa me varuje pred sončnimi opeklinami. Na splošno se lokacije močno razlikujejo. Lani sem bil en mesec v Nacionalnem parku Calilegua na severu Argentine. Tam je sicer dostop enostaven, a ko si enkrat sam, je res težko. Tudi Amazonija ponuja prave, goste gozdove, kar je spet super. Moje terensko delo je torej široko, saj grem od zelo težko prehodnih, od civilizacije odrezanih točk do nekoliko bolj dostopnih območij, ampak vsa so polna različnih vrst gozdov in pokrajin.

Verjetno za vas niso nevarne samo temperature, ampak tudi živali, ki se vam približajo?

Seveda. Ponoči moram biti zelo previden zaradi živali, kot so podgane in miši, ki poskušajo vstopiti v šotor, ker zavohajo hrano. Po navadi si izkopljejo luknje, zato jih moram prestrašiti. Tudi kače in različni insekti so stalna nevarnost. Na primer v Braziliji so me pičile čebe, in če bi bil nanje alergičen, bi bilo to zame lahko usodno in se zdajle ne bi pogovarjala. Ker na večini lokacij ni telefonskega signala in tudi bližnje bolnišnice, lahko v primeru nesreče nastane resna nevarnost. Kljub vsem tem izzivom in tveganjem pa

je ravno ta preplet avanture in znanosti tisto, kar me žene naprej. Vsi podatki, ki jih na ta način pridobim, so namreč za znanost novi in so temelj za moje znanstvene članke.

V svojem članku, kjer razkrivate migracijske vzorce ujed, omenjate, da ste uporabljali podatke, zbrane iz terenskih raziskav, in podatke iz repozitorijev občanske znanosti, kot sta eBird in WikiAves Brasil. Kako je tehnološki napredek zadnjih 20 let spremenil in olajšal vaše raziskovalno delo?

V smislu zbiranja podatkov je v zadnjih dveh desetletjih prišlo do res ogromnega napredka. Največja prelomnica je t. i. občanska znanost (angleško citizen science). Ljudje na terenu fotografirajo in nalagajo svoja opazovanja na spletne platforme, ki jih omenjate. Jaz lahko nato te ogromne količine podatkov analiziram kar od doma, kar mi omogoča, da na daljavo študiram sezonske pojave vrst v celotni regiji. Ta kombinacija mojega lastnega, fizično zahtevnega terenskega dela, recimo štetje iz avtomobila ali na določenih točkah, ter podatkov iz občanske znanosti ustvari izjemno močno in celovito sliko za moje študije.

Kakšna pa je finančna stran raziskovanja z visokotehnološko opremo?

Tehnologija kamer se je izboljšala, zdaj imamo boljše leče. A drage visokotehnološke naprave, kot GPS-sledilniki, so velik finančni izziv. Govorimo o strošku okoli 3000 ameriških dolarjev na napravo, poleg tega pa moramo prišteti še letno naročnino za podatke. To pomeni, da so takšne naprave za raziskovalce v Južni Ameriki ali Afriki težko dostopne. Posledično smo pogosto odvisni od financiranja iz Evrope ali Severne Amerike. To je velik izziv, ki omejuje obseg naših raziskav.

Eno vaših zadnjih prelomnih odkritij zadeva migracijske vzorce ujed, o katerih se zelo malo ve; še posebej vrsto rdečestegenskega škarnika (latinsko *Harpagus diodon*), kjer ste ovrgli trditve angleških raziskovalcev o endemizmu vrste v Braziliji.

Angleški raziskovalci so trdili, da se ta vrsta ujede razmnožuje le na določenem območju v Braziliji in da je tam endemična. S sodelavcem sva ugotovila, da to preprosto ni res. Z večanjem baze podatkov iz terena in s pomočjo občanske znanosti, ki je pri nas v Argentini

vedno bolj razširjena, sem dokumentiral, da se ta vrsta seli in razmnožuje tudi v severozahodni Argentini in Boliviji. To dokazuje, da vrsta v Braziliji ni endemična in da so njeni migracijski in razmnoževalni vzorci bistveno širši, kot so strokovnjaki domnevali prej. Ta ugotovitev je ključna za učinkovitejšo mednarodno strategijo varstva narave. Pri tem se moram zahvaliti tudi vsem ljudem, ki hodijo v naravo, fotografirajo ujede in podatke objavijo na spletne platforme. To je ogromen napredek. Če bi denimo sam zbiral podatke o redkih vrstah, kot je gozdni orel (latinsko *Morphnus guianensis*), ki mu v angleščini pravimo ghost (duh), ker ga je tako težko opaziti, ne bi mogel priti do dovolj močnega vzorca. Toda s kombinacijo terenskih ekspedicij, terenskega dela z avtomobilom in podatkov občanske znanosti lahko dobim zelo močno bazo podatkov. Tako se lažje potegujem za objave v boljših revijah.

Vezano na vaše raziskave o rdečestegenskem škarniku in podobnih vrstah ujed Južne Amerike ste opozorili na dolgotrajen in frustrirajoč proces objavljanja v znanstvenih revijah, ki so pogosto pod nadzorom evropskega in severnoameriškega

financiranja. Srečujete se z zavrnitvami člankov, kjer vam recenzenti očitajo premajhen vzorec podatkov.

Žal je tako. Včasih dobim odgovor, da zaradi majhnega vzorca podatkov ne morejo sprejeti članka. Ne razumejo pa, da je to najboljši možen podatek, ki ga lahko v Južni Ameriki z omejenimi sredstvi tudi pridobimo. Ampak dobro, potrudimo se, da lahko napredujemo, tudi če nimamo tako močnih podatkovnih baz kot drugod. S časom sem se naučil, da moram negativno energijo pretvoriti v nekaj pozitivnega. Negativni odgovori mi dajo dodatno energijo za napredek. Če vidiš, koliko časa traja celoten proces – na primer članek sem poslal 18. maja, zdaj, ko se pogovarjava, je 15. september, in še vedno čakam na odločitev

Matías Juhant s svojo neizmerno voljo in terenskim delom dokazuje, da strast, vztrajnost in akademska iznajdljivost omogočajo preboje v raziskovanju. Njegovo raziskovalno delo ne prispeva le k boljšemu poznavanju južnoameriške favne, temveč prinaša tudi ključne podatke za varstvo narave, ki lahko neposredno vplivajo na lokalno okoljsko ozaveščenost.

– ta proces je neverjetno dolgotrajen. Toda ta frustracija, ta osebni boj za objavo postane volja za nadaljnje raziskovanje.

Eden od člankov je nastal tudi med vašim ASEF štipendijskim obiskom Slovenije. V njem razkrivate visoko stopnjo poškodb ptic v Patagoniji. Za kakšne poškodbe gre in zakaj je ta podatek pomemben?

Gre za pomemben podatek z vidika varstva narave. V okviru te raziskave, ki bo, upam, kmalu objavljena, sem študiral določeno število ptic in ugotovil, da je skoraj četrtna vzorca ranjenih. Ta številka se nanaša na t. i. prevalenco ran. To pomeni, da je od nekaj več kot 400 proučevanih ptic kar četrtna imela poškodbe, ki so večinoma posledica postavljanja vabe v jeklene kleščaste pasti za noge s trupom in električnega udara. Ker je to ogromno število, in to samo na dveh točkah, kjer sem sam študiral vrste, si lahko predstavljamo, kakšen obseg poškodb je v celotni regiji Patagonije. Moj cilj je z objavo teh podatkov opozoriti in narediti razliko. Ko bodo ljudje v Patagoniji, ki študirajo to območje ali tam živijo, dobili te podatke in videli, kaj se dogaja v njihovi regiji, upam, da se bodo bolj potrudili in bolje poskrbeli

da je določeno okolje treba zaščititi.

Matías, vaša ASEF štipendija je bila, kot pravite, izjemno pomembna za vaš akademski razvoj. Če se ozrete nazaj, kako je ta izkušnja vplivala na vašo karierno pot in kateri so ključni dosežki, ki so iz tega sodelovanja zrasli?

ASEF štipendija je prišla v ključnem trenutku in je resnično temelj, ki me je pripeljal do mojih sedanjih ambicij. Omogočila mi je delo na dveh pomembnih člankih – tistem, ki je bil objavljen lani, in tistem o ranjenih pticah v Patagoniji – s čimer sem neposredno dopolnil svojo doktorsko disertacijo. Ti konkretni dosežki so mi dali moč in samozavest za prehod na naslednji raziskovalni nivo. Obenem sem v Sloveniji uspešno vzpostavil dragocene stike z raziskovalci v Mariboru in Ljubljani ter z društvom DOPPS. To povezovanje

je za nas v Južni Ameriki izjemnega pomena. Vsi ti dosežki, ki so se rodili med in po ASEF štipendijskem programu Obisk Slovenije, so mi dali močno bazo in vidne rezultate, s katerimi lahko zdaj resno pristopim k svojemu naslednjemu velikemu projektu: obsežni knjigi o ujedah Južne Amerike (angleško Raptors of South America) pri založbi Princeton University Press. Ta petletni podvig, ki vključuje načrt za dve knjigi s splošnim vodnikom in z več kot 5000 kakovostnimi fotografijami 100 vrst ujed, zahteva obsežna potovanja po Amazoniji in celotni Južni Ameriki ter pridobivanje finančnih sredstev. Ker želim izkoristiti svojo mladost in energijo za terensko delo in pisanje, je bil ASEF res pomemben kamen v tem mozaiku, ki mi je omogočil takšno samostojno raziskovalno pot. Poučevanje pa bo morda del moje prihodnosti.

foto: osebni arhiv Matíasa Juhanta

Sophia Jarc

Biti samozavestna je najpomembnejši nasvet za mlade inženirke

Sophia Jarc je študentka industrijskega inženirstva na Univerzi Purdue. Z nami je delila izkušnje ASEF štipendistke programa Obisk Slovenije leta 2024, kjer je delala na mednarodnem projektu pri podjetju Dewesoft. Njen unikatni nabor tehničnih in socialnih veščin sta njeni mentorici označili kot »enkratno kombinacijo« v inženirstvu. Sophia je predana opolnomočenju žensk v STEM. V intervjuju poudarja moč mentorstva in razkriva, kako je bivanje v Trbovljah poglobilo njeno povezavo s slovenskim poreklom.

Preden se poglobiva v vaš raziskovalni obisk v Sloveniji in delo za Dewesoft, kaj je tisto, kar vas umiri v vrvežu vsakdana?

V prostem času se rada posvečam fitnesu in telesni vadbi. Užitek mi predstavlja tudi gledanje in obiskovanje športnih dogodkov. Na fakulteti pa prosti čas namenim delu v programu Ženske v inženirstvu (Women in Engineering), kjer pomagam pri navduševanju mladih deklet za študij inženirstva na Purdueju. Delo z ženskami v STEM (op. a.: Science, Technology, Engineering, Mathematics) je zame res velika strast.

Vaši mentorici pri Dewesoftu Dominika Oblak in Darja Jerič sta poudarili, da sta vaše ozadje v industrijskem inženirstvu in vaša ljubezen do reševanja problemov nekakšna enkratna kombinacija. Kako vam ta edinstvena mešanica tehničnih in socialnih veščin pomaga pri kompleksnih projektih?

Menim, da na fakulteti pridobimo tehnično strokovno znanje. Vendar pa je socialni vidik nekaj, česar nas ne učijo, ampak ga moramo usvojiti, se ga naučiti in z njim rasti skozi izkušnje. Še posebej v tako tehničnem področju, kot je

moje, je težko najti ljudi, ki so sposobni obojega. Mislim, da je za učinkovito delo in reševanje problemov ključna komunikacija in sposobnost vodenja ekipe ali sodelovanja z njo. Zmožnost učinkovite komunikacije in socializacije se mi zdi zelo pomembna. V okviru ASEF raziskovalnega obiska pa sem se naučila, da je to še toliko bolj ključno zaradi jezikovnih ovir. Delala sem na mednarodnem projektu z različnimi ljudmi, kjer vsi niso govorili angleško ali pa so me razumeli na različne načine. Zato je bilo zelo pomembno jasno sporočiti, kaj želimo doseči.

Ste ponosna članica programa Purdue's Women in Engineering, ki pomaga povečati odstotek žensk v inženirskih programih. Kaj vas je motiviralo za sodelovanje pri takšnih iniciativah?

Mislim, da inženirstvo ni področje, v katerem se vidi veliko deklet. Tudi sama sem bila zelo zaskrbljena, ko sem se odločala zanj, saj obstaja stereotip o tem, kako naj bi inženirji izgledali in se obnašali. Ko sem iskala fakulteto, sem se srečala z dekleti iz programa Ženske v inženirstvu na Purdueju. Interakcija z njimi in spoznanje, da so tam uspešne osebe, ki izgledajo in se obnašajo kot jaz, me je res motivirala. Dekletom, bodočim inženirkam, sem želela dati enak občutek – da jim ni treba ustrezati stereotipu inženirja in da so sposobne doseči svoje sanje v tej še vedno pretežno moški niši.

Kdo je vaš največji navdih, tako profesionalno kot osebno, in kako je ta oseba vplivala na vašo osebno rast?

Ta odgovor pa imam, brez obotavljanja (smeh). Stoodstotno moja babica. Iz Slovenije se je preselila pri 21. ali 22. letih, toliko kot sem zdaj stara sama, da bi

se poročila z mojim dedkom. Spoznala sta se v njuni rodni vasi v Sloveniji, njune družine so se poznale iz cerkve v Dobrniču, nato pa se je moj dedek preselil v Ameriko. Tam sta se poročila zelo mlada in kmalu dobila dvojčka. Imela sta zelo malo denarja in babica ni znala angleško. Je izjemno močna ženska, ki je šla skozi marsikatero preizkušnjo. Kljub vsem preprekam in oviram, ki jih je pred njo postavljajo življenje, je našo družino vedno dajala na prvo mesto. Definitivno je ona moj največji navdih.

Med ASEF Obiskom Slovenije ste lahko združili vaše interese za inženirstvo in projektni menedžment, kar ste dokazali pri soorganizaciji Dewesofovega poletnega tabora.

Definitivno sem se naučila, kako delati z različnimi kulturami. Tega ti pripravništvo v Združenih državah Amerike po navadi ne ponudi, saj si obkrožen zgolj z Američani. Možnost spoznavanja različnih kultur in načinov njihovega sodelovanja je bila res dragocena. Poleg tega se veliko dela, ki ga opravlja Dewesoft, neposredno nanaša na predmete, ki jih imam na fakulteti. Zelo dobro se mi je zdelo, da sem lahko te praktične izkušnje dobila

v živo, ne samo brala o njih v učbenikih.

Kaj pa bi označili kot najpomembnejšo profesionalno lekcijo, ki ste jo odnesli s sabo iz Dewesofta?

To bi bila komunikacija, kot sem že omenila, in tudi pomen pridobivanja zaupanja ekipe in ljudi, s katerimi sodeluješ. To je bilo zame še posebej težko, saj ne govorim tekoče slovensko. Seveda, na vseh poslovnih sestankih so govorili angleško, na kavicah in kosilih pa slovensko. Na trenutke mi je bilo zaradi tega težko vzpostaviti osebni stik z ekipo – da bi me resnično spoznali in mi zaupali več odgovornosti. Potrebovala sem nekaj časa, da sem presegla to oviro in si zaslužila njihovo zaupanje. V vseh svojih nadaljnjih profesionalnih izkušnjah se mi to zdi lažje, saj vsi govorijo angleško. Jezikovna bariera je bila zame svojevrsten izziv, a sem zaradi le-te samo še bolj zrasla.

Kakšno vlogo ima po vašem mnenju mentorstvo pri opolnomočenju naslednje generacije žensk v inženirstvu in vodenju?

Mentorstvo igra izjemno veliko vlogo. Najboljši primer, ki ga lahko dam, je prav ASEF študentski program,

saj sta me mentorirali dve izjemno močni in navdihujoči ženski: Dominika Oblak za projektni menedžment in Darja Jerič za projektno vsebino. Opazovanje, kako sta se spopadali z zahtevnimi situacijami in dnevnimi nalogami, in dejstvo, kako uspešni sta bili in kako zelo so ju sodelavci spoštovali, mi je dalo neprecenljive lekcije, ki jih bom nosila s sabo do konca kariere.

Kaj pa je bilo tisto najbolj presenetljivo ali nepričakovano, kar ste o sebi spoznali med bivanjem v Sloveniji?

Naučila sem se, kako zelo sem bila doslej obkrožena izključno z ameriško kulturo in ameriško-slovensko kulturo, v kateri sem odraščala s starimi starši in starši. In ta slovenska kultura, v kateri so me vzgajali, je zelo drugačna od tega, kako sem potem sama doživela Slovenijo. To me je zelo presenetilo. Spoznala sem veliko več o kulturi, kakršna je v resnici danes, in ne samo o tem, kakšna je bila, ko je moja babica pred mnogimi leti živela v Sloveniji.

Kako je vaše bivanje v Sloveniji prek ASEF-a poglobilo povezanost z vašimi slovenskimi koreninami?

Ogromno. Res sem imela čas za obiske in spoznavanje svoje slovenske družine. Po navadi, ko sem jih obiskala, je bilo to za hitrih deset dni, kjer si pravzaprav v vlogi turista. Tokrat pa sem lahko mirno sedela na terasi, igrala karte in se pogovarjala z njimi. To mi je omogočilo, da jih spoznam na globlji ravni in zgradim močnejši most med mojo ameriško in slovensko družino. Še zdaj redno komuniciramo med sabo. Druga stvar je bilo moje življenje v Trbovljah. Sprva sem bila nervozna, saj so vsi ostali štipendisti živeli v Ljubljani. Bilo je, kot da bi se vprašala: 'Kaj mi je bilo tega treba?' Vendar pa je bila to najboljša izkušnja. V Trbovljah si resnično odmaknjen, sredi gora in doline. Tam ne govori vsak angleško, ljudje živijo

pristno slovensko življenje. To me je prisililo, da zapustim svojo cono udobja in se naučim bolje slovensko, da sem lahko kupila hrano, prišla do železniške postaje, komunicirala v restavracijah. Tako sem lahko celo poletje živela kot resnična Slovenka, ne zgolj kot turistka. Nenazadnje pa je k povezanosti s Slovenijo veliko doprinesel moj odnos s sodelavci v Dewesoftu. Še vedno se pogosto slišimo, tudi z obema mentoricama. Neverjetno je, da imam takšno podporo dobesedno čez ocen, v Sloveniji. To naredi svet resnično manjši.

Kako se je vaša kariera razvila od ASEF obdobja pa vse do danes?

ASEF mi je res pomagal pri

Sophia Jarc dokazuje, da je prihodnost STEM-področij v preseganju zgolj tehničnega znanja. Njena zgodba, od odločitve za inženirstvo, ki kljubuje stereotipom, do izstopanja iz cone udobja v Trbovljah in končne vrnitve v Crowe, poudarja ključno lekcijo za mlade strokovnjakinje in strokovnjake: ne bojte se biti drugačni, poiščite edinstvene mednarodne izkušnje, ki vas ločijo od drugih, in kar je najpomembnejše – gojite samozavest, da se vaš glas sliši v vsakem okolju. Uspeh ne leži v poznavanju vseh odgovorov, temveč v sposobnostih učinkovite komunikacije, graditvi zaupanja ter opolnomočenju samega sebe in drugih.

zaposlitvenih priložnostih. Poleti po ASEF-u sem dobila pripravništvo v podjetju, ki je pri zaposlovanju precej selektivno. Tisto, zaradi česar sem na kariernem sejmu – kjer sem v vrsti čakala več kot eno uro – izstopala, je bil ASEF na mojem življenjepis. Nihče drug ni imel takšne izkušnje. Res je, da delodajalci iščejo tehnične veščine, še bolj pa iščejo nekoga, ki je pripravljen zapustiti cono udobja in učinkovito komunicirati. ASEF mi je dal orodja, da to pokažem na razgovorih in v življenjepis. Trenutno obiskujem zadnji letnik faksa, a se po diplomi vračam k podjetju Crowe, kjer bom nastopila v svetovalni vlogi na področju implementacije Microsoft ERP sistemov. Gre za vodilno mednarodno podjetje, ki ponuja storitve na področju revizije, davčnega svetovanja in poslovnega svetovanja. Specializirani so za pomoč podjetjem pri optimizaciji

poslovanja, tveganjih in doseganju rasti.

Glede na to, da začenjate kariero v izjemno tehničnem in svetovalnem podjetju, kjer je pogosto pomembno, da se sliši vaš glas, kakšen nasvet bi dali drugim mladimženskam, ki razmišljajo o karieri, kot je vaša?

Najpomembnejši nasvet je, da naj bodo samozavestne in naj ne dovolijo, da se njihovega glasu ne sliši. Veliko ljudi jih bo poskušalo preglasiti, mislili bodo, da so pametnejši. Vendar pa obstaja dobro ravnovesje med delom v ekipi in tem, da se postavite zase. Zato pravim: ne bojte se biti glasne in bodite samozavestne, saj si zaslužite biti tam enako kot vsi ostali.

Joseph Mezner

Videl sem, kako so gozd polili z dizlom in ga nato sežgali

Od diplomanta financ na Boise State University in ASEF raziskovalnega obiska pri Generali Investments v Ljubljani do ustanovitve lastnega podjetja za okoljsko svetovanje Three Oaks Carbon v ZDA. Nekdanji ASEF štipendist Joseph Mezner o tem, zakaj je podjetništvo na področju ogljičnih dobropisov ključno za ohranjanje ameriških mestnih gozdov.

Joseph Mezner, ASEF štipendist generacije 2022, se je na svojo karierno pot odločil podati s preskokom iz tradicionalnega sveta financ k podjetništvu, usmerjenemu v ogljične dobropise in trajnost. Idejo za to je med svojim raziskovalnim obiskom dobil v Sloveniji, kjer se je intenzivno posvetil ESG-pobudam (okolje, družba, upravljanje) in trajnosti, delal pa je tudi na področju nepremičninskih skladov in ustvarjanja ekonomskih modelov. Z njim smo se pogovarjali o tem, zakaj je svoje prvo potovanje v Slovenijo opisal kot prelomno, zakaj je slovenskim podjetnikom včasih težko tvegati in kako se s svojim podjetjem bori proti nekontroliranemu buldožiranju gozdov v ZDA.

Sprašuje: Kaja Ravnak

Kot ASEF štipendist generacije 2022 ste pred tremi leti Slovenijo obiskali prvič. Od takrat se sem vračate praktično vsako poletje in zdaj smo vas ujeli že med vašim četrtem obiskom. To potovanje v domovino vaših sorodnikov pred tremi leti opisujete kot prelomno. Če odštejemo profesionalni razvoj, kaj vse vam je prinesla ta izkušnja?

Ne želim, da zveni preveč

dramatično, ampak ta beseda res drži. ASEF je bil zame prelomen. Razlog za to se ne skriva v enem samem spominu, temveč v celotni izkušnji. To je bila priložnost za srečanje z vsemi drugimi štipendisti in druženje na dogodkih, ki so mi prinesli prijateljstva za vse življenje. Spomnim se potovanj po državi – šli smo v Celje, v neokrnjeno Logarsko dolino in, da ne pozabim, obiskali smo celo vinsko klet blizu

Novega mesta, kjer nas je župan obdaril s steklenicami vina. To je zelo edinstvena, enkratna izkušnja, ki je v ZDA preprosto ne morete doživeti. V Sloveniji sem sklenil neprecenljiva prijateljstva, spoznal neverjetne ljudi ter dobil izjemno koristne napotke in ideje za delo.

Med vašim štipendijskim obiskom ste pri Generali Investments, kljub temu da ste diplomirali iz financ,

foto: osebni arhiv Josepha Meznerja

velik del časa posvetili ESG-pobudam, trajnosti in ogljičnim dobropisom. Se je prav ta izkušnja z vašim mentorjem Sašem Šmigićem izkazala za ključno prelomnico, ki vas je pripeljala do odločitve, da namesto klasične finančne kariere tvegate in ustanovite lastno podjetje Three Oaks Carbon?

Absolutno, praksa je imela zelo velik vpliv. Seveda sem imel podlago v financah, ki sem jih študiral, a izkušnja pri Generaliju me je popolnoma uvedla in mi omogočila globlje raziskovanje trajnosti – posebej ESG in trge ogljičnih dobropisov. Očitno se Evropska unija s tem ukvarja veliko bolj celovito kot ZDA. Naučil sem se ogromno in po koncu prakse sem preprosto nadaljeval z raziskovanjem in si rekel, da moram v idejo Three Oaks Carbon vložiti vsa svoja prizadevanja. Ta nova usmeritev me je popolnoma prevzela.

Vaše podjetje za ekološko svetovanje ste oblikovali po evropskih smernicah, a delujete pretežno v ZDA. Katere so glavne razlike v pristopu k trajnosti, ki jih morate upoštevati na ameriškem trgu?

Glavna razlika je v regulativnem okviru. V Evropi

je ta urejen z regulacijo in vladnim okvirom, medtem ko gre v ZDA bolj za pobude, ki jih vodijo zasebniki in industrija. Moj čas pri Generaliju, kjer sem delal v zelo nehierarhični organizaciji in videl vse vidike vodenja – to mi je dalo ključen vpogled. Pomagalo mi je, da sem postal prilagodljiv, saj zdaj v Three Oaks Carbon opravljam različne naloge in se moram hitro prilagajati raznolikim vlogam.

Torej, če povzamem, v ZDA morate delovati bolj proaktivno in iskati tržne priložnosti znotraj tega prostotržnega okolja. Ker se morata vi in vaše podjetje Three Oaks Carbon nenehno prilagajati: kaj je pravzaprav cilj vašega podjetja in zakaj je ohranjanje mestnih gozdov prek ogljičnih dobropisov tako pomembna niša na tem prostovoljnem ogljičnem trgu v ZDA?

Cilj podjetja Three Oaks Carbon je ohranjanje mestnih gozdov, ki so v ZDA izjemno izpostavljeni tveganju nekontroliranega razvoja. Gre za velik problem, saj se mesta širijo navzven in pri tem najeti gradbeniki stalno buldožirajo gozdove, da bi naredili prostor za parkirišča, hiše in nova naselja. Tukaj je razlika med nami in drugimi: medtem ko večina konkurence ustvarja ogljične

dobropise zgolj z manjšim posekom komercialnih gozdov za sečnjo, mi te gozdove želimo zaščititi pred uničenjem. Z našim modelom ogljičnega financiranja ustvarjamo pogoje za parke prihodnosti, nekaj, kar bi lahko primerjali z ljubljanskim Tivolijem ali Golovcem, ki so še vedno ohranjeni sredi urbanega okolja.

Govorili ste o ogljičnem financiranju kot ključu za ohranjanje gozdov, a tu se srečate z resnično etično dilemo. Lastniki gozdov so pogosto družine, ki imajo posestva v lasti tudi 100 let, ne želijo jih prodati, so pa pod pritiskom, saj jim običajne davčne olajšave ne pomagajo dovolj. Kako jim s svojim modelom pomagata ohraniti to

Joseph Mezner je s svojim podvigom, ustanovitvijo podjetja Three Oaks Carbon, dokazal, da je tveganje etično usmerjenega podjetništva ključno za odpiranje novih poti v trajnosti. Njegova zgodba, prehod iz tradicionalnih financ v ogljično financiranje, za kar so ga spodbudili evropski pogledi, ponazarja, da lahko s proaktivnim pristopom in iskanjem oprijemljivega vpliva preprečimo nekontrolirano uničevanje okolja in ustvarjamo rešitve tam, kjer regulacija odpove.

družinsko dediščino pred prodajo nepremičninskim investitorjem?

Točno tako. To je velik izziv. Posestvo je za gradbenega investitorja vredno milijone, a če ste povprečen lastnik, boste dobili le davčne olajšave, ki te finančne odločitve ne upravičijo. Prodaja je v bistvu prodaja družinske dediščine. Mi jim s tem ogljičnim financiranjem ponudimo denar, ki je sicer manjši od tistega, ki bi jim ga plačal investitor, vendar lastnikom še vedno omogočimo, da ostanejo lastniki in dobijo finančno spodbudo za svojo odločitev o trajnem ohranjanju. Na srečo nas prav zaradi te dileme veliko teh lastnikov kontaktira samih.

To poslanstvo, ki rešuje družinsko dediščino in okolje, pa je verjetno še posebej močno ob določenih vizualnih šokih, ki jih doživljate na terenu. Vaš projekt na obali Mehškega zaliva v Missisippiju je drastičen primer.

Imate prav, to je res močan, neposreden primer. Tam, kjer delujemo, je nor porast prebivalstva, a hkrati tudi zelo malo regulacije, kar vodi v nekontroliran razvoj. Dejansko sem bil priča uničenju in imam slike, kako so sosednja posestva

buldožirali, vsa drevesa nakopičili, polili z dizlom in jih sežgali. To območje je že prizadel orkan Katrina in sedaj ga uničuje ekspanzija gradnje brez omejitev. To se mi zdi noro. Prav ta prizor me je v mojem poslanstvu, da te gozdove ohranim, le utrdil.

Glede na to silno motivacijo, a obenem tudi izziv, saj ste v niši, kjer nihče drug ne počne tega, kar počnete vi ... Kaj je bil največji izziv, s katerim ste se srečali pri ustanovitvi podjetja Three

Oaks Carbon?

Rekel bi, da so bili to nenehni glavoboli in izzivi, saj sem moral vse začeti iz nič. Zame je to postala strast: želim ohraniti te gozdove, ker je buldožiranje puščav, kmetij in gozdov samo za več parkirišč ali novih naselij preprosto neumno. Če je v tem poslu z ogljičnimi dobropisi že nekaj denarja, zakaj ne bi imeli večjega in bolj oprijemljivega vpliva na naša mesta in naše skupnosti?

foto: arhiv ASEF

Glede na to, da ste res tvegali in začeli iz nič in ker ste v Sloveniji imeli priložnost spoznati tudi slovenske podjetnike – kaj bi svetovali mladim, ki imajo odlične ideje, a oklevajo, da bi izvedli ta skok v neznano?

Mislim, da v Sloveniji obstaja nagnjenost k temu, da so mladi pri svojih idejah že na začetku zelo negativni in preveč razmišljajo o vseh težavah, namesto da bi preprosto začeli. V ZDA tisti, ki jim uspe, pogosto preprosto rečejo: "Ah, dajmo to preizkusiti!" Predlagam vam, da poskusite z minimalno količino denarja, ki je potrebna za preizkus ideje, in jo preprosto uresničite.

To vaše sporočilo se lepo ujema z ASEF vizijo – ustvarjanje mostov in povezav med slovensko akademsko skupnostjo v tujini in Slovenijo, s poudarkom na skupnem razvoju in mentorstvu. Kako se te vrednote odražajo v vašem poklicnem in osebnem življenju in kakšen nasvet bi za konec dali bodočim ASEF štipendistom?

Verjamem, da nihče ne more sam doseči vseh zastavljenih ciljev. To velja tako za posel in osebno življenje. Morate si izmenjevati ideje in za priložnosti, ki se vam

ponudijo, spoznati prave ljudi. Nikoli ne veste, kako se bodo stvari iztekale. Zagotovo imam nekaj potencialnih projektov, ki bi se lahko zgodili tukaj v Sloveniji. Do tega ne bi prišlo, če ne bi na ASEF Obisku Slovenije spoznal določenih ljudi in ne bi navezal trajnih stikov. Zato je moj nasvet jasn: ASEF je super, ne odlašajte s prijavo! Sklenite dobre in res osebne povezave, bodite dobra oseba in glejte onkraj očitnega. Različne priložnosti si bodo do vas utrle pot na skrivnostne načine.

Genevieve Gregorich

Pozabite na *pancakes*, vse se vrti okoli palačinke ali strategija premagovanja mentalnih blokad

Genevieve Gregorich, doktorska kandidatka za strategijo in organizacijsko vedenje na Columbia Business School v New Yorku, uteleša večplasten pristop k življenju in raziskovanju. Njena pot, od Federal Reserve do doktorskega študija, ki se je zaključil s štipendijo ASEF Obisk Slovenije 2025, odraža globoko predanost raziskovanju socialne dinamike, človeškega potenciala in razvijajoče se vloge podjetij v družbi.

Njena akademska pot, ki jo opisuje kot »zelo večplasten pristop k razmišljanju o socialni dinamiki«, se je začela z ekonomijo, a jo je čas na Univerzi Columbia uvedel v psihologijo in sociologijo. To mešanje disciplin je spodbudilo njeno raziskovanje strategije, ki se osredotoča na to, zakaj se organizacije in njihovi voditelji vključujejo v družbeno-politična vprašanja, kar se je izkristaliziralo med protesti Black Lives Matter leta 2020. Poleg tega razvija lastno podjetniško metodo za pomoč ljudem pri uresničevanju njihovih osebnih in kolektivnih sanj s prebijanjem mentalnih omejitev – globok premik perspektive, ki ga sedaj želi združiti s svojim akademskim fokusom na organizacijsko vedenje. Med svojim ASEF štipendijskim obiskom je Genevieve raziskovala Družbeno odgovornost podjetij (CSR) – mentoriral jo je prof. dr. Tomaž Čater – in tudi svojo slovensko dediščino, pri čemer je našla tako akademsko kot osebno povezavo.

Sprašuje: Kaja Ravnak

Vaša pot vas je dejansko pripeljala od Federal Reserve do doktorata na Columbia Business School. Kako je ta vaša raznolika izkušnja oblikovala vašo profesionalno identiteto in vaš pristop k raziskovanju do danes?

To je odlično vprašanje. Mislim, da je stvar, ki izstopa, ta, da mi je zagotovo dala zelo večplasten pristop k razmišljanju o socialni dinamiki v družbenem svetu. Začenši na Macalester College in v Federal Reserve, sem se ukvarjala

z ekonomijo. Ko sem se preselila na Columbio, se je v moje razmišljanje o stvareh v organizacijah in v širši družbi vneslo veliko več psihologije in sociologije. In nato, v mojem podjetniškem prizadevanju, razmišljam o stvareh celo z bolj mistične ali

foto: arhiv ASEF

metafizične perspektive, kar dodaja še eno plast k temu. Upam, da bo to v prihodnosti najbolj razkrivajoč način za raziskovanje.

Dejansko ste razvili metodo za pomoč ljudem pri uresničevanju njihovih osebnih in kolektivnih sanj. Ali lahko delite specifično zgodbo, ki se navezuje na vaše raziskovanje vloge podjetij?

Ena stvar, ki se vedno znova pojavlja in je v središču sistema za pomoč ljudem pri doseganju njihovih sanj, je, kako globoki premiki perspektive lahko vplivajo na to, kako dojemate svet. Opazila sem, da je bil eden od izzivov, ki sem jih imela, postavljanje meja z ljudmi. Spoznala sem, da so moji možgani nekako govorili, da negativni stroški postavljanja meje odtehtajo korist. Zato sem se poigrala z vprašanjem: 'Kaj pa, če to ni res? To so samo moja dojetanja. Kaj pa, če, ko postaviš mejo, ta pusti energetski odtis na vesolju, ki povzroči, da se ti vse dobro vrne, ker si bolj usklajen s to energijo?' Naši umi lahko začnejo dejansko razumeti ideje, o katerih razmišljamo. To me je pripeljalo do spremembe mojega vedenja in postavljanja močne meje z osebo, ki mi je jemala energijo. Dejansko sem začutila to naval energije.

To je samo en primer, kako pogosto ne delujemo tako, kot si zares želimo, in zmožnost raziskovanja teh temeljnih mentalnih modelov je ključna tako za posameznike kot za organizacije.

Vaša disertacija se dejansko osredotoča na to, zakaj se organizacije in njihovi voditelji vključujejo v družbeno-politična vprašanja. Kaj je bil največji navdih za vašo željo po raziskovanju te kompleksne teme?

Če se vrnem k mojemu dodiplomskemu študiju ekonomije, sem vedno razmišljala o tem, kakšna je vloga podjetij v družbi. A ravno, ko sem začejala svoj doktorat, je bilo leto 2020, čas pandemije in množičnih protestov Black Lives Matter v ZDA. Videla sem poslovne voditelje in vplivneže, ki so se spopadali s tem, kako pokazati pristno podporo vzroku in kako se spopasti z izražanjem te podpore, ali pa če je za tem moralo biti nekaj bolj vsebinskega. Čutila sem, da smo vsi to čutili tako globoko, in samo pomislila sem: 'Kako globoko smo vsi to čutili, je pokazalo, kako pomembna tema je to.'

Kako nameravate to edinstveno delo o prebijanju mentalnih

omejitev združiti z vašim akademskim raziskovanjem organizacijskega vedenja?

Trenutno sta nekako ločena, a se začenjata medsebojno dopolnjevati na dva načina. Prvič, več razumevanja o človeškem potencialu ima ogromne posledice za organizacije, ki so zgolj zbirke ljudi. Navdušena sem nad raziskovanjem organizacijskega potenciala s podobnega izhodišča, začeni pri posamezniku in agregiranjem navzgor do tega, česa so zmožne ekipe in organizacije. Drugič, rada bi nekatere intervencije, ki jih ustvarjamo za ljudi za premagovanje omejitev, podvrgla empiričnemu preizkusu, da bi razumela, zakaj določene stvari delujejo. To se lepo prilega v organizacijsko vedenje. Ta želja po integraciji mojega raziskovanja z izkušnjami iz resničnega sveta in pridobitev nove perspektive na moje akademsko delo se dejansko neposredno navezuje na mojo odločitev, da pridem sem v Slovenijo.

Kaj je bila vaša glavna motivacija za prijavo na ASEF štipendijo?

Bilo je nekako preprosto: pojdi v Slovenijo brezplačno za tri mesece! Vedela sem, da se bo vse ostalo uredilo samo od sebe. Vedno sem bila

ponosna na svojo dediščino in svojo slovensko družino. Ta priložnost je bila kot, 'V redu, vse ostalo bo padlo na svoje mesto,' akademsko in vse to, da bom naredila prostor za to.

Kaj je bila najbolj nepričakovana stvar, ki ste jo opazili o Sloveniji?

Najbolj me je šokiralo, ko sem videla divjega medveda na meniju! Bila je restavracija, ki je bila samo koča v gozdu blizu Snežnika. Poskusili smo divjega medveda. To je bilo šokantno!

Če bi morali uporabiti eno fotografijo, da poveste zgodbo o svoji izkušnji tukaj v Sloveniji, katera bi bila ta fotografija?

Sončni vzhod skoraj z vrha Triglava. Sončni vzhod je nekakšen nov začetek, svež dan, in takšna se mi je zdela ta pot in ta izkušnja. Poleg tega postavi ta čarobni rožnati in oranžni sijaj nad pokrajino, kar je nekako, kako se je ta izkušnja čutila. In potem je tu še perspektiva, ko si na vrhu gore in lahko samo pogledaš življenje doma iz ptičje perspektive, da se za sekundo samo oddaljiš od vsega.

Kaj je najdragocenejši kulturni premik, ki ste ga doživeli v Sloveniji in

ga upate uvesti v okolje visokega pritiska na Columbia Business School?

Mislim, da se moramo v New Yorku in okolju Columbie vsi malo bolj sprostiti. Naučila sem se, da so Evropejci malo boljši v tem. Ne gre za to, da v delu popuščajo; tukaj je še vedno zelo močan namen za odličnost in dosežke. Toda obstaja tudi to ravnovesje želje po tem, da preprosto doživiš življenje, kar mi je bilo res v pomoč. Mislim, da je celo izboljšalo moje delo, medtem ko sem bila tukaj, tako da upam, da bom to energijo prinesla nazaj v ZDA. Neverjetno sem predana misiji ASEF. Ker sem iz prve roke doživela transformacijsko moč te štipendije, upam, da bom postala mentorica za prihodnje štipendiste. Želim vrniti in pomagati naslednji generaciji slovenskih študentov uresničiti njihov polni potencial, tako kot je to storil moj mentor zame.

Kako je to, da ste hkrati Američanka in oseba s slovenskimi koreninami, vplivalo na način, kako vidite svet?

Ena stvar, ki mi pride na misel tako za moje delo kot osebno, je izkušnja mojega dedka. Govoril je o Jugoslaviji in kakšna je bila Slovenija, preden je odšel, in osebno je res videl napake v komunističnem sistemu. Zato sem že zelo zgodaj začela razmišljati o razlikah v teh ekonomskih in socialnih sistemih in kako vplivajo na življenja ljudi. Prav tako me je to naredilo neverjetno hvaležno njemu, za pogum, da je zapustil svoj dom, da bi začel v popolnoma novi državi in našel svojo pot tam. Vedno sem imela veliko hvaležnosti za to in poskušam živeti najsrečnejše življenje, kar ga lahko – zaradi teh žrtev. Spomnim se, da me je dedek naučil igrati tarok, ko sem bila stara približno 10 let. Spomnim se,

Pot Genevieve Gregorich poudarja neizmerno moč perspektive in integracije. Ne glede na to, ali gre za plezanje na Triglav z očetom, da bi pridobila ptičjo perspektivo na življenje, mešanje ekonomije z metafiziko ali združevanje ameriške inovativnosti s slovensko obrtjo, je njeno glavno sporočilo, da resnični dosežek – v življenju in v organizacijah – izhaja iz zaupanja v svojo radovednost, izzivanja obstoječih mentalnih modelov in sprejemanja energije novih začetkov. Njena delo je dokaz prepričanja, da se globok potencial sprosti, ko si upamo pogledati onstran strateškega in omogočiti »večplastnost« raznolikih človeških izkušenj.

da sem takrat, ne vem zakaj, spoznala, kako zelo si želim biti kot on. Mislim, da je bilo to, da je absolutno zmagal v igri s kartami, vse, kar je bilo potrebno (smeh).

Kot doktorska kandidatka na Columbia Business School ste globoko zakoreninjeni v enem izmed najbolj dinamičnih akademskih okolij na svetu. Kakšne bi bile po vašem mnenju, glede na te razlike v poklicnih kulturah, lekcije, ki bi se jih slovenski akademski prostor lahko naučil od ameriškega in obratno?

V ameriškem akademskem prostoru na Columbiji je neizmerna vrednost v raznolikih idejah, visoki energiji in stalnem pogovoru, kar vas naredi močnejšega misleca. Po drugi strani, če bi lahko izpostavila eno stvar o slovenskih podjetjih in akademskem svetu, je to pozornost na obrt in detajle ter delanje stvari tradicionalno, kar ohranja temeljno vrednost izdelka. Združevanje teh dveh – ameriškega fokusa na ponovno izumljanje in slovenskega fokusa na kakovost in tradicijo – je res močno.

Glede na ljubezen vaše družine do slovenske kulture in slišimo, da ste razvili precejšnje spoštovanje do

lokalne kuhinje, katera je vaša najljubša slovenska beseda?

Palačinka! Nikoli več ne bom v svojem maternem jeziku rekla pancakes ali crepes. Vsi moji ameriški prijatelji jih bodo sedaj poznali kot palačinke.

José Ignacio Scasserra

Filozofija ni prioriteta avtoritarnih vlad

José Ignacio Scasserra, argentinski filozof in nagradjeni pisatelj, je svoje akademsko delo na področju filozofije in etike na Univerzi v Buenos Airesu nadgradil z raziskovanjem misli Michela Foucaulta. Z močnim poudarkom na etičnem razmišljanju in sposobnosti iskanja skupnosti je njegov nagradjeni roman *Speči sv. Jožef* dokazal, kako lahko literarno ustvarjanje preseže akademsko kariero. Po tem, ko ga je avtoritarna vlada ločila od akademskega dela, je spremenil prioritete svojega literarnega ustvarjanja in s tem dokazal, da je proaktivnost najboljša obramba pred kulturnimi rezi, saj omogoča, da se močne ustvarjalne priložnosti skrivajo v najtežjih trenutkih.

Leta 2020 je ASEF štipendist José Ignacio Scasserra prišel v Slovenijo v okviru štipendijskega programa Obisk Slovenije, kjer ga je mentoriral dr. Vojko Strahovnik, s katerim sta preučevala mostove med filozofskimi tradicijami v Kantovi etiki. Pozneje, leta 2023, se je uspešno prijavil na štipendijski program Raziskovanje v tujini na Nizozemskem, kjer ga je mentoriral dr. Peter J. Verovšek. Ti dve ASEF izkušnji mu nista le omogočili, da utrdi svojo mednarodno akademsko kariero, ampak sta mu ponudili tudi priložnosti, da obudi 80 let staro begunsko potovanje svoje slovenske družine – tako, da se je sam podal po stopinjah svojih prednikov s svojim akademskim fokusom na organizacijsko vedenje. Med svojim ASEF štipendijskim obiskom je Genevieve raziskovala Družbeno odgovornost podjetij (CSR) – mentoriral jo je prof. dr. Tomaž Čater – in tudi svojo slovensko dediščino, pri čemer je našla tako akademsko kot osebno povezavo.

Sprašuje: Kaja Ravnak

Lahko bi vas opisali kot filozofa po poklicu in pisatelja po srcu. Ste se kdaj srečali z ustvarjalno blokado?

Ne ravno, ne bojim se blokad, ker se zelo dobro poznam. Za kakovostno pisanje potrebujem samoto, dobro glasbo in nobenega mobilnega telefona v bližini.

To je pisateljev najhujši sovražnik. Začnem z ogrevanjem, ko si približno pet minut zapisujem misli, šele nato pa preidem na glavni projekt.

foto: osebni arhiv Joséja Ignacia Scasserre

Ker ste profesionalno vpleteni v ustvarjalni poklic, morate verjetno dobro ločevati med disciplino vaše službe in disciplino pisanja.

To sem imel zelo dolgo jasno razdeljeno. Filozofija je bila moja služba. Imel sem urnik in naloge in raziskovalnemu delu sem vedno posvetil določeno število ur na dan. Literatura pa je bila moj hobi – moje največje zanimanje, ki sem mu sledil v prostem času, običajno v zadnjih urah dneva. To mi omogoča, da ohranjam strogost, ki jo zahteva filozofija, hkrati pa dajem krila svojemu literarnemu zanimanju.

Ta struktura se je nedavno (op. a.: pogovarjala sva se v začetku oktobra 2025) dramatično porušila. In vi ste, kot ste omenili, ta kolaps pričakovali. Kaj se je zgodilo?

Avgusta sem bil zaradi proračunskih rezov odpuščen iz javne raziskovalne institucije, kjer sem bil zaposlen. Vedno rad povem po resnici, zato vam povem resnico. Ni šlo za proračunski problem, ampak za kulturno razhajanje. Vlada v Argentini verjame, da mora zaradi ideoloških razlogov voditi nekakšno vojno proti univerzam. Ko je ta vlada prišla na oblast, sem vedel, da filozofija ne bo prioriteta. V avtoritarnih režimih to

nikoli ni. To je očitno.

Kako je ta izguba nato vplivala na vaše delo? Vas je prisilila, da se v celoti posvetite literarnemu ustvarjanju?

To je res. Bil sem pripravljen na to, da bom najverjetneje izgubil službo. Literatura je postala moja dejavnost za polni delovni čas. Poskušam izkoristiti to čudno in nenavadno situacijo kar najbolje. Sedaj pišem scenarije, promoviram svojo knjigo. Ker v Argentini nihče ne živi samo od prodaje knjig, sem spoznal, da moram prevzeti še več dodatnih literarnih projektov. Med bivanjem v Ljubljani sem pisal fiktiven dnevnik o svojem potovanju, kjer sem združeval mojo osebno zgodbo s potjo mojih starih staršev, ko so bežali iz Slovenije. To pisanje je bilo bolj za zabavo, hitro objavljeno na spletu, brez kritičnega procesa. Vendar pa ugotavljam, da je zgodovina mojih starih staršev, ki sem jo takrat raziskoval, izjemen tematski vir. Sedaj to surovo snov intenzivno pregledujem z namenom, da iz nje ustvarim svoj drugi roman – roman o družinski sagi, ki se dotika vojne in pribežališča.

Vaši sorodniki so dolgo molčali o delih te družinske zgodovine.

To je res. Moj dedek, ki je zbežal v Argentino, je doživel nekaj groznega. Imel je brata, ki je bil partizan. Borila sta se, brat proti bratu, na nasprotnih straneh vojne. Brat mojega dedka, ki se je boril kot partizan, je umrl, medtem ko je moj dedek, ki je vojno izgubil in je moral zbežati, preživel. To je tragedija, ki veliko pove o človeški naravi in zgodovini.

Vaša življenjska zgodba je globoko zaznamovana s konfliktom in iskanjem doma sredi nasprotujočih si sil. Zdi se, da ste to temo filozofsko in literarno obravnavali že v svojem prvencu, ki je bil izbran med osmimi finalisti izmed tisoč prijav in nagrajen s prvo nagrado s strani radijske postaje Futurock FM. Naslov Speči sv. Jožef (San José dormido) je zelo pronicljiv. Kaj figura zaščitnika, ki vedno spi, predstavlja v vaši zgodbi o gejevskem paru, zaprtem v samostanu z redovnicami?

Roman govori o možnosti ustvarjanja skupnosti z nekom, ki ne razmišlja ali živi kot ti. Karantena je bila zgolj dramatični izgovor za zaprtje teh dveh, na videz nasprotujočih si svetov skupaj. Skozi celotno besedilo se osredotočam na to, kako se ti različni svetovi poskušajo razumeti, čeprav je na začetku to res težko.

Figura spečega sv. Jožefa je bila popolna metafora za to etično dilemo. Spomnite se: Devica Marija je bila noseča najstnica samohranilka, ki bi jo družba zavrnila, če ne bi bilo Jožefa. Jožef ji je ponudil dom in zaščito, kljub vsem družbenim normam. Podobno ta gejevski par, zavrnjen s strani družbe, pri redovnicah vseeno najde nekakšen dom in zaščito. To je ključna etična točka, ki je globoko povezana z mojo filozofsko podlago, saj roman sprašuje: Ali lahko še vedno ustvariš dom z nekom, ki je popolnoma drugačen? In to je vprašanje, ki je zame postalo pomembno tudi v luči avtoritarnega režima, ki želi takšno skupnost preprečiti.

Tudi Slovenija je med vašim ASEF raziskovalnim obiskom služila kot navdih za vaše literarno pisanje. Ste avtor kratke zgodbe Godoveč, ki je bila izbrana med 3400 rokopisi za argentinsko nacionalno literarno nagrado fundacije Fundación la Balandra in uvrščena v letno antologijo fundacije.

Zgodba govori o argentinskem mladeniču s slovenskim poreklom, ki potuje po Sloveniji, in je nastala neposredno med mojim štipendijskim obiskom v Ljubljani. Uporabil sem ves material, ki sem ga zbral med opazovanjem in raziskovanjem, kako deluje

Zgodba Joséja Ignacia Scasserre je dokaz, da avtoritarni režimi in kulturni rezi ne morejo zatreti ustvarjalnega duha, temveč ga preoblikujejo v silo za proaktivno delovanje. Njegov nagrajeni roman *Speči sv. Jožef* in raziskovanje Foucaultove etike odražata ključno temo njegovega dela: možnost ustvarjanja skupnosti med na videz nasprotujočimi si svetovi. Njegovi dve ASEF štipendiji nista le okrepili njegove mednarodne akademske kariere, ampak sta mu tudi omogočili, da obudi 80 let staro begunsko potovanje svojih slovenskih prednikov, s čimer je dokazal, da je proaktivnost najboljša obramba pred kulturnimi rezi in da se močne ustvarjalne in osebne priložnosti skrivajo v najtežjih trenutkih.

Slovenija, kar je služilo kot okvir celotne zgodbe. Ta zgodba dokazuje, da sem literaturo jemal resno že takrat (smeh). Upam, da bo Godoveč nekega dne del širše knjige kratkih zgodb.

Omenili ste, da je Slovenija služila kot navdih za to zgodbo. Ste prvi prejemnik obeh ASEF štipendij – najprej štipendije Obisk Slovenije v Ljubljani in tri leta pozneje štipendije Raziskovanje v tujini. Kako sta ti dve priložnosti vplivali na vašo kariero?

Zame sta bili ASEF štipendiji odskočna deska v mojem življenju, enakovredni literarni nagradi. Bil je prvič, da je prej neznana, zunanja institucija potrdila zanimanje za moje delo, kar mi je pomenilo zelo veliko, saj je delo v filozofiji in literaturi lahko frustrirajoče. Raziskovanje z dr.

filozofskim tradicijam – moja v kontinentalni filozofiji, njegova v analitični etiki – sva našla čudovit most v pogovoru o Kantovi etiki. Zelo sem mu hvaležen tudi za priložnost, da sem poučeval njegove študente. Moram priznati, da sem bil pri poučevanju Nietzscheja zelo provokativen, a sem s tem uspel spodbuditi razpravo. Omeniti moram tudi dr. Verovška na Nizozemskem: ta druga štipendija, ki je bila ogromno priznanje s strani ASEF-a, mi je končno omogočila, da sem se udeležil njegovih predavanj v živo, brez pandemskih omejitev, kar je bilo ključno za moje raziskovanje. Moram omeniti tudi, da sem se udeležil Jesenske šole slovenskega jezika in se veliko naučil!

Niste bili edini, ki ste poučevali filozofijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani.

Odkril sem neverjetne stvari. Moj dedek, Dušan Lenščak, je bil profesor filozofije na Univerzi v Ljubljani sredi 40. let prejšnjega stoletja, ko je z babico zbežal v Argentino. Mislim, če bi to dal v roman, bi ljudje rekli: 'To ne more biti res.' No, pa je! Veste, bil sem v prostoru, kjer je poučeval, in moja babica, Ludmila Kalim, je študirala pedagogiko, ki je prav tako na Filozofski fakulteti! V Sloveniji sem obiskal cerkev, kjer sta se poročila, in hišo, kjer sta živila.

Neverjetno prepletanje zgodovine. Poleg akademskega sveta sta vas z vašimi predniki povezala tudi vera in vaš roman Speči sv. Jožef.

To je res. Moja babica je bila Slovenka in kip Marije Pomočnice vedno hranim poleg kipa sv. Jožefa (s pogledom pokaže na kip, viden v ozadju zaslona video klica). Zame to ni le vera, ampak ohranjanje zgodovine in družinske dediščine.

Vaše ime je torej močno povezano s sv. Jožefom. V Argentini vas pogosto kličejo Pepe. Kaj ta vzdevek pomeni?

To je zabavno vprašanje. Vzdevek Pepe je v Argentini zelo pogost za moške z imenom José in izvira iz

krščanske tradicije. Je kratica za Padre Putativo (slov. krušni oče), kar je drugo ime za sv. Jožefa. Torej, res je ves čas prisoten v mojem življenju!

Ob koncu vašega obiska v Sloveniji se je zdelo, da je prisotna tudi nekakšna zgodovinska ponovitev.

Popolnoma. Moj povratni let je bil zaradi pandemije preusmerjen v Benetke. Avtobusna pot je bila natanko ista pot, ki sta jo pred 80 leti prehodila moja stara starša, ko sta bežala iz Slovenije v Argentino. Imel sem njune zapiske. Namesto ogledov znamenitosti sem en mesec sledil njunim stopinjam – do železniške postaje v Vidmu, kjer sta se naključno spet srečala, in do begunskega taborišča v Trevisu. Osemdeset let kasneje sem se pogovarjal z njunimi 'duhovi'. To je bila neverjetno ganljiva izkušnja, ki dokazuje, da ASEF ne omogoča le akademske odličnosti, ampak omogoča, da se zgodijo tudi vse te druge neverjetne stvari.

Magdalena Eciolaza

Zgodba o tem, kako je beseda pomol prišla v argentinski besednjak

Argentinska biologinja Magdalena Eciolaza, magistrska študentka na Nacionalni univerzi Mar del Plata, je nedavno zaključila raziskovalni obisk v Sloveniji v okviru ASEF štipendije 2025. Vodena s svojo fascinacijo nad naravo in globoko povezanostjo s slovensko dediščino je Magdalenina štipendija postala tako znanstveno kot osebno potovanje, ki je premostilo Argentino in Slovenijo.

Kot ASEF štipendistka je prišla v Slovenijo, da bi izvedla raziskavo o človeški ribici (Proteus anguinus), enigmatični dvoživki, ki prebiva v jamah dinarskega krasa. Pod mentorstvom prof. dr. Petra Trontlja na Nacionalnem inštitutu za biologijo v Ljubljani se je njen projekt osredotočal na ohranjanje biotske raznovrstnosti in speleobiologijo. Njen obisk je postal tudi osebno potovanje: ponovno povezovanje s slovensko družino, odkrivanje dediščine in vizija novih oblik sodelovanja med Argentino in Slovenijo.

Odraščanje med Argentino in Slovenijo vam daje edinstveno perspektivo. Kako je krmarjenje med tema dvema svetovoma vplivalo na vaš pogled na življenje in kulturo?

Življenje v dveh tako različnih državah, čeprav ima Argentina močne evropske vplive, je bistveno oblikovalo mojo perspektivo. Mešanica latinske kulture in mojih slovenskih korenin me je naredila

izjemno odprtomiselno in radovedno. Že od otroštva me je privlačilo potovanje in učenje jezikov, videti toliko različnih identitet v mojem lastnem domu me je resnično oblikovalo, kdo sem.

Obisk Slovenije vam je omogočil, da spoznate družino, ki je doslej niste dobro poznali. Kako so te povezave oblikovale vaš občutek identitete?

Srečanje z družino v Mariboru, Ljubljani in bližnjih krajih je bil eden najlepših delov mojega potovanja. Sprejeli so me, kot da bi si bili že zelo blizu. Videti, od kod izvira moja družina, je zapolnilo manjkajoče dele moje identitete.

Ali obstajajo posebne tradicije iz otroštva ali spomini, ki vas sidrajo v slovensko dediščino?

Izstopa velika noč. V Argentini je velika noč običajno samo čokolada in preprosto druženje. Toda moja družina jo je praznovala v celoti s tradicijami in tradicionalnimi jedmi. Všeč mi je bilo, ker se je zdelo tako drugačno in posebno. To je zagotovo najlepši spomin, ki ga imam na svojo dediščino.

Če razmišljate o družinski zgodovini, katere vrednote ali zgodbe so za vas najpomembnejše, da jih prenesete naprej?

Moja družina me je naučila pomembnosti trdega dela, ponižnosti in spoštovanja do priseljencev in drugih kultur. Moji stari starši so utelešali te vrednote: moja babica je bila znana po svoji prijaznosti, dedek pa po svoji predanosti in vztrajnosti. Te lastnosti so osrednje za to, kdo sem in kaj upam, da bom spoštovala.

Doživljanje Slovenije v njenem naravnem in jezikovnem okolju je moralo biti edinstveno. Kako ste se počutili, ko ste bili obkroženi z jezikom, ki ste ga slišali, ko ste odraščali, a ga niste nikoli popolnoma obvladali?

Bilo je fascinantno. Razumela sem nekaj besed, a slišati jezik, ki se govori naravno, je bilo drugače. Posebej impresivno je bilo videti mlade in otroke, ki tekoče

govorijo slovensko. Brat moje babice je bil navdušen, ko sem razumela nekaj besed in se poskušala pogovarjati. Res mi je pomagalo povezati pike moje dediščine.

Vaša pot v biologiji se zdi globoko prepletena z ljubeznijo do narave. Ali je bil določen trenutek, ki vas je usmeril k temu področju?

Vedno sem bila povezana z naravo; skozi vrt mojih starih staršev, plažo in gozdove. Odločilni trenutek je prišel pri 17. letih, ko sem brala o znanstvenici, ki raziskuje ocean iz podmornice. Spoznala sem: »O, dejansko lahko delaš kot znanstvenik in preučuješ naravo.« Od tistega trenutka se je izbira biologije zdela naravna.

Delali ste na področju morske, molekularne in ekološke biologije. Kako so te raznolike izkušnje oblikovale vaš pristop k znanstvenim vprašanjem?

Raziskovanje različnih področij mi je pomagalo najti moje preference, a mi je dalo tudi celostno razumevanje znanosti. Videti, kako delujejo različna področja, mi omogoča, da se problemov lotevam primerjalno, s povezovanjem idej med disciplinami.

Izvajanje molekularnih raziskav je lahko zahtevno. Katere lekcije ste odnesli iz svojega dela v Argentini?

Molekularna biologija me je naučila veliko o frustraciji. Poskusi ne delujejo vedno; včasih ne dobite nobenih rezultatov. To je trdo delo in naučite se, da rezultati niso lahki. Zahtevajo potrpežljivost, odpornost in skrbno analizo.

ASEF štipendija vas je pripeljala v Slovenijo. Kaj vas je motiviralo za prijavo in kaj ste upali doseči?

Bila je popolna mešanica interesov in ciljev. Moja mama me je spodbujala, saj je vedela za mojo ljubezen do potovanja in biologije. Najpomembneje pa je, da se je ponudila priložnost za ponovno povezovanje z mojimi slovenskimi koreninami, spoznavanje moje družine in raziskovanje države iz prve roke: delati, kar imam rada, medtem ko obiščem domovino moje družine.

Vaša raziskava se je osredotočala na človeško ribico, vrsto, s katero se sreča le malo ljudi. Kako ste se prilagodili tako nenavadnemu okolju?

Nisem imela predhodnih izkušenj z dvoživkami ali

speleobiologijo, zato je bil vstop v jame in prilagajanje okolju velik izziv. Terensko delo je zahtevalo plazenje ali brodenje skozi vodo do pasu v mrzlih, vlažnih jamah. Uporabljali smo kombinezone, škornje, čelade z lučmi, flise in vzeli opremo za tehtanje, merjenje, vzorčenje DNK in fotografiranje. Kljub izzivom mi je bilo všeč. Omogočilo mi je, da vidim dele Slovenije, ki jih le malo ljudi doživi.

Zgodba Magdalene Eciolaza nam pokaže, kako se lahko prepletata osebna dediščina in znanstvena radovednost. S svojo ASEF štipendijo je raziskovala jame, preučevala človeško ribico, se ponovno povezala s slovensko družino in si zamislila prihodnje sodelovanje med Argentino in Slovenijo, s čimer je dokazala, da lahko znanost in kultura skupaj gradita mostove med celinami.

Kakšno vlogo sta imela vaš mentor prof. dr. Peter Trontelj in kolegi iz laboratorija pri vaši izkušnji štipendije?

Moj mentor in vsi v laboratoriju so bili neverjetni. Imela sem svobodo izbire mojega fokusa,

molekularnega, ekološkega ali terenskega dela, in spodbujali so mojo ljubezen do terenskega dela. Njihova podpora je naredila štipendijo izjemno koristno.

Poleg vaše raziskave, katere izkušnje v Sloveniji so na vas pustile trajen vtis?

Obisk rojstnega kraja moje babice Studenca na Blokah in videnje bujnega zelenja povsod je bilo nepozabno. Moja babica je vedno govorila, da je zelena njena najljubša barva. Navdušena sem bila tudi nad toplino slovenskih ljudi in imela sem majhna presenečenja, kot je spoznanje, da čokoladna potica ni tako pogosta, kot sem mislila (smeh).

Kako nadaljujete z angažiranjem s slovensko kulturo nazaj doma v Argentini?

Moja družina je zelo vključena v slovensko skupnost v Miramarju. Pomagam pri socialnih medijih, letakih in delavnicah. Organiziramo kulinarčne delavnice, jezikovne tečaje in sodelujemo na letnem Dnevu raznolikosti. Veseli me, da pomagam mlajšim generacijam ostati povezane s slovensko kulturo.

Če gledamo naprej, kako si predstavljate spodbujanje

sodelovanja med Argentino in Slovenijo na področju znanosti?

Rada bi pomagala povezati raziskovalne skupnosti med državama, olajšati sodelovanje, tudi če sama ne izvajam raziskave neposredno.

Katero usmeritev bi ponudili bodočim ASEF štipendistom, da bi kar najbolje izkoristili svojo izkušnjo?

Bodite odprti. Sklenite nova prijateljstva, absorbirajte znanje od vseh in sprejmite mešanico kultur in izkušenj, ki jih boste srečali v Sloveniji.

Slovenija vam je pustila glasbene, kulinarčne in kulturne vtise. Kateri so najbolj izstopali?

Moja najljubša pesem je Ljubim te, Slovenija zelena od The New Swing Quartet. Zdelo se mi je globoko osebno. Všeč so mi bile tudi tradicionalne jedi, kot so žlikrofi, rojstni kraj moje babice Nova Vas in celo preproste besede, kot je »dober tek«, ki nosijo kulturo.

Vaša družina je prinesla slovensko kulturo v Argentino na poseben način. Natančneje, lahko bi rekli, da so jo nosili na valovih oceana. Kako se je to potovanje odvijalo?

Brat moje babice Jože
Žurga je prišel v Miramar iz
Studenca na Blokah, ko je
bil star komaj 17 let. Znal
je smučati in potem, ko je
videl film o deskanju, so on
in njegovi prijatelji zgradili
prvo desko za deskanje v
mestu. Postal je lokalni prvak
v deskanju in prava legenda.
Eno od lokalnih mest za
deskanje, prvotno imenovano
»pomol« (the pier), je zdaj
znano kot Pomol – slovenska
beseda, katero je naučil
svoje prijatelje. Obstaja celo
spomenik, posvečen tej
zgodbi, in njegova originalna
deska za deskanje ter
fotografije so razstavljene
na Studeni Gori. Ta zgodba
čudovito ponazarja, kako
je naša družina prenesla
slovensko kulturo in duha v
Argentino, ustvarjajoč topljiv
most med državama.

Zemljevid ASEF mentorske mreže programa Raziskovanje v tujini.

Uspehi in prelomne zgodbe naših štipendistov so neločljivo povezani z zavezanostjo izjemne mreže ASEF mentorjev. Ti vodilni slovenski strokovnjaki, ki delujejo na najprestižnejših svetovnih univerzah in institucijah, nesebično delijo vizijo povezovanja slovenske znanosti s svetom. S svojim strokovnim znanjem in osebnim vodstvom ASEF štipendistom ne omogočajo le vrhunske raziskovalne izkušnje, temveč tudi vzpostavljanje trajnih stikov, ki usmerjajo njihove nadaljnje karijerne poti. Mentorji so tisti ključni akterji, ki v slovenski akademski prostor vnašajo nov veter, ter zagotavljajo, da je prenos globalnega znanja učinkovit in navdihujoč. Prav to sodelovanje potrjuje, zakaj je vlaganje v mlade slovenske talente bistveno za našo globalno znanstveno prihodnost.

Dr. Kaja Antlej

Vzgajam štipendiste, ki znajo povezovati različne svetove

Digitalna dediščina, tehnologije virtualne in razširjene resničnosti ter podpora izoliranim skupinam. Pogovarjali smo se z ASEF mentorico in pionirko industrijskega oblikovanja ter muzejske in dediščinske znanosti.

Dr. Kaja Antlej je višja predavateljica industrijskega oblikovanja in raziskovalka za področje muzejev in dediščine na Univerzi Deakin v Avstraliji. Kot prva doktorica heritologije v Sloveniji in soustanoviteljica Slovensko-avstralskega akademskega združenja (SAAA) je ključen člen v povezovanju slovenske akademske skupnosti s svetom. V svojih raziskavah se osredotoča na inovativno uporabo poglobljene razširjene resničnosti in umetne inteligence za izboljšanje dobrobiti ljudi v izolaciji – od starostnikov in bolnikov do astronautov na dolgotrajnih vesoljskih misijah. V intervjuju smo jo spraševali o njeni viziji prihodnosti, kjer digitalna tehnologija podpira človeško počutje in kreativnost. Njen izjemen prispevek slovenski skupnosti v Avstraliji in dolgoletno vodenje SAAA so prepoznali tudi na Uradu Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu, saj ji je minister Matej Arčon za njena prizadevanja nedavno podelil priznanje.

Sprašuje: Kaja Ravnak

Že od samega začetka ste tesno povezani z delovanjem in povezovanjem slovenske akademske skupnosti v Avstraliji. Bili ste tudi predsednica Slovensko-avstralskega akademskega društva (SAAA). Glede na to vlogo – kaj je bila vaša glavna motivacija za priključitev ASEF kot mentorica in kakšen je bil vaš prvi vtis?

V čast in ponos mi je, da so se na ASEF v svojo mentorsko mrežo odločili vključiti avstralske akademike. Zdi se mi, da je to zelo pomembno. Spoznala sem, da je v tujini kar četrtna Slovencev. To je velik družbeni kapital res kreativnih ljudi. Definitivno se moramo bolj povezovati med sabo. Biti del tega se mi zdi zelo pomembno za kroženje

možganov, to kar poudarjajo tudi na Uradu RS za Slovence v zamejstvu in po svetu.

Industrijsko oblikovanje razširjate in povezujete z drugimi vedami, kar kaže na izrazito interdisciplinarnost. To prepletate tudi v mentorskem delu, saj mentorirate študente različnih smeri. Kaj po vašem mnenju pomeni biti

foto: osebni arhiv Kaje Antlej

učinkovit mentor?

Ta odnos mentor – vajenec je bil pri nas zelo močen. Moj profesor na študiju industrijskega dizajna nas je vedno vzgajal v smislu, da ni delil samo strokovne, ampak tudi življenjske nasvete. V oblikovanju je pomembno, da v zakup vzameš različne perspektive. Zato se mi zdi pomembno izpostaviti naslednje.

Ko mentoriramo ASEF štipendiste, jih mentoriramo za življenje. Dajemo jim življenjske, strokovne in karijerne nasvete. Ne gre samo za strokovno znanje, ampak za izkušnje, ki si jih ti usvojil in da jih deliš z njimi. Mladi potrebujejo različne tipe mentorstva, zato je pomembno, da se z njimi pogovoriš, kaj so njihovi cilji, in jih ne zapreš samo v laboratorij.

Poudarjate pomembnost interdisciplinarnega, interkulturnega in transkulturnega sodelovanja. Izpostavili ste, da je v 21. stoletju nujno povezovanje specifičnih znanj iz različnih strok.

Definitivno. Rabimo ljudi, ki so specializirani, a hkrati moramo dati možnost tudi tistim, ki bodo ta specifična znanja povezovali med sabo. Če želimo reševati kompleksne probleme

21. stoletja, moramo vzgajati mlade, ki bodo znali premostiti pregrade med različnimi strokovnimi področji, ki so danes še vedno preveč ločena. Taka mentorstva oziroma take izkušnje, ki jih dobiš v ASEF, ko greš v drugo kulturo, spoznaš druge univerze in imaš možnost spoznati tudi ljudi iz drugih sektorjev, se mi zdi, da so zelo pomembna.

V lanskem letu ste mentorirali zanimiv interdisciplinarni raziskovalni projekt štipendista Jake Godejša o virtualnem kolesarjenju po Krasu, kjer ste združili vašo strast do tehnologij virtualne resničnosti in izolacije z Jakovim ozadjem študija turističnih ved. Pri tem ste poleg virtualne resničnosti dodali še komponento umetne inteligence za merjenje čustev uporabnikov. Kaj ste pri tem ugotavljali in kakšen je bil vaš raziskovalni namen?

Z Jakom sva uspešno združila najina raziskovalna zanimanja. Mene je zanimalo, kako astronauti v izolaciji ohranjajo fizično kondicijo na stacionarnem kolesu, Jaka pa je razvil idejo, da bi raziskovala, kakšen je dejanski učinek virtualne destinacije na uporabnika med kolesarjenjem doma in kako to vpliva na njegovo zanimanje za obisk te enake fizične lokacije v prihodnosti. Zanimalo naju je, če bolj pomaga, da destinacijo že poznaš oziroma če je ne poznaš. Uporabnike smo razdelili v dve skupini: Slovence iz Avstralije in tiste, ki s Slovenijo niso imeli izkušenj. Jaka je posnel štiri različne videe, ki so bili vezani na vesela (tu smo jim prikazovali posnetke Lipice), pomirjujoča (tu smo jim prikazovali posnetke slovenske narave), žalostna (tu smo jim prikazovali posnetke nedavnih požarov na Krasu) in jezna čustva (tu smo jim prikazovali

Dr. Kaja Antlej poudarja, da je ključ do reševanja kompleksnih problemov 21. stoletja presegati pregrade med strokami. Mentorstvo in interdisciplinarne izkušnje niso pomembne samo za prenos strokovnega znanja, temveč tudi za kroženje možganov in vzgajanje mladih, ki bodo znali biti empatični s svojimi uporabniki. Njeno raziskovalno delo z novimi tehnologijami kaže, da je primarni cilj inovacij ustvarjanje digitalnih izkušenj za spodbujanje dobrega počutja in ustvarjalnosti ljudi v ekstremnih pogojih – na Zemlji in v vesolju – nekaj, kar nas dela ljudi.

posnetke, vezane na drugo svetovno vojno). Skupaj z vprašalnikom in s fiziološkimi podatki, kot sta srčni utrip in potenje, smo merili čustvene odzive. Želimo razvijati sistem umetne inteligence, ki bi lahko v prihodnje na podlagi zbranih fizioloških podatkov in čustvenih odzivov dinamično prilagajal vsebino virtualne resničnosti glede na potrebe in čustveno stanje uporabnika. Naš cilj ni ustvariti platforme, ki deluje zgolj na dopaminu, temveč iskati načine, kako z uporabo tehnologij ljudem pomagati doseči in ohranjati dobro počutje.

V vašem raziskovalnem delu se usmerjate v podporo izoliranim populacijam, poleg omenjenih tudi bolnikom v intenzivnih enotah, rudarjem ipd. Kdaj lahko pričakujemo uporabo vaših rešitev v praksi?

Trenutno razvijam dve izkušnji virtualne resničnosti. Prvo razvijam skupaj z ASEF štipendistko Tjašo Šavorič, ki je bila nekaj let nazaj prav tako na raziskovalnem obisku pri meni. V projektu se ukvarjamo z intenzivno nego v bolnišnicah Velike Britanije in Avstralije. V drugem aktualnem projektu pa z ekipo raziskujemo, kako pomembne so kulturne adaptacije vsebin na primeru indijskih študentov

v Avstraliji. Naslednji korak v razvoju je testiranje. Vse te virtualne izkušnje bi radi najprej preizkusili na analognih astronautskih misijah, ki se odvijajo po vsem svetu (v puščavah, na Islandiji). Ko bodo tam testirane in potrjene, pa si želimo, da bi jih lahko preizkusili tudi v mikrogravitaciji na vesoljski postaji.

Zanimivo je, kako tesno se v vašem raziskovanju prepleta vaše akademsko ozadje muzejskih in dediščinskih znanosti z industrijskim oblikovanjem in novimi tehnologijami. Menite, da je dandanes, ko se muzeji odpirajo svetu, virtualna resničnost tista, ki bo prevzela primarno vlogo komuniciranja dediščine?

Muzeji razvijajo načine, kako se zbirke približajo javnosti, ki si fizičnega obiska ne more privoščiti. Tehnologije omogočajo, da se kulturna in naravna dediščina približata

ljudem, ki so izolirani – starostnikom, bolnikom, astronautom. Vsi rezultati raziskav tega področja pa v resnici kažejo, da več kot je muzejskih digitalnih vsebin, večji je dejanski obisk muzejev. Virtualna resničnost morda ne bo primarna oblika komunikacije za masovne uporabnike, je pa definitivno pomembna pri specifični vrsti uporabnikov, ki sicer do določenih vsebin ne bi imeli dostopa.

Pri vseh teh digitalnih izkušnjah ne smemo zanemariti fizične, otipljive komponente. Glede na to, da izhajate iz industrijskega oblikovanja, me zanima, kako pri svojem delu vključujete interakcijo s fizičnimi materiali in prototipi, da premostite vrzel med digitalnim in fizičnim svetom?

Industrijsko oblikovanje pomaga pri razumevanju interakcije uporabnika z izkušnjo. Danes vedno

foto: osebni arhiv Kaje Antlejš

več govorimo o izkušnjah, manj o fizičnih predmetih. Industrijski oblikovalci smo nekako povezovalci med inženirji, ki razvijajo rešitve, in razumevanjem trga ter potreb uporabnikov. Nikoli ne razvijamo stvari, ki so same sebi namen, ampak vedno z mislijo na uporabnika. Po drugi strani pa ima vsaka digitalna izkušnja tudi fizično komponento: očala za virtualno resničnost, telefoni, zasloni. Zato moramo razumeti interakcijo uporabnikov s fizičnim vmesnikom. Recimo, pri razvoju izkušenj za bolnišnice je higiena izjemno pomembna, prav tako pa tudi, kako bo nekdo uporabljal izkušnjo v ležečem položaju ali če ne more uporabljati rok, kar potem rešujemo s pomočjo sledenja očem. Kot oblikovalci smo trenirani, da se vživljamo v uporabnike in se sprašujemo o vseh možnih scenarijih naše bodoče storitve.

Pogovarjava se o prihodnosti in dostopnosti. Kje v naslednjih desetih letih pričakujete največjo preoblikovanje na področju razširjene resničnosti in 3D-tehnologij?

Pričakujem velike spremembe v dveh segmentih. Prvi je oblikovanje 3D-okolij z umetno inteligenco. Danes je to zamuden in kompleksen

proces, umetna inteligenca pa ga bo zelo pospešila. Ko se to pohitri, se poceni in s tem poveča dostopnost, kar je ključno za področja z omejenim financiranjem. Druga komponenta je strojna oprema. Fizične naprave, ki so zaenkrat še okorne, se bodo manjšale, teža se bo nižala in postale bodo bolj intuitivne. Kot akademiki moramo gledati v prihodnost, saj ne raziskujemo za danes, ampak za naslednja leta, ko bodo tovrstne tehnologije veliko bolj dostopne.

Raziskujete za prihodnost – kaj pa je vaš dolgoročen raziskovalni cilj akademske kariere?

Razvijati izkušnje in rešitve za podporo različnih uporabnikov, predvsem tistih, ki ne morejo imeti neke fizične izkušnje. Predvsem me zanima, kako lahko te izkušnje pomagajo ljudem – ne le na Zemlji, ampak tudi tistim, ki bodo morda v prihodnosti živeli na Luni, na Marsu ali delali na Antarktiki. Še naprej si želim ustvarjati digitalne izkušnje, ki spodbujajo dobro počutje, navdih in ustvarjalnost ljudi v izolacijah. Ravno to je tisto, kar nas dela človeške.

Dr. Luka Počivavšek

Prava vrednost znanosti je v reševanju problemov, ne v zbiranju nagrad

»Znanost ni namenjena nagradam ali nazivom ... Moč vsake resnično dobre znanosti je v vprašanju: ali si ustvaril novo znanje?«

S temi besedami dr. Luka Počivavšek, slovensko-ameriški vaskularni kirurg in raziskovalec na Univerzi v Chicagu, povzema svojo filozofijo medicine, znanosti in mentorstva. Njegova karierna pot je vse prej kot običajna – od doktorata iz fizikalne kemije do zahtevne specializacije iz kirurgije – in nazorno kaže moč interdisciplinarnega razmišljanja. Danes njegovo delo združuje vrhunske kirurške raziskave, izzive prenosa inovacij v podjetniško okolje s soustanovitvijo medicinskega startupa ter mentorstvo novi generaciji slovenskih talentov prek programa ASEF. Ob deseti obletnici Ameriško-slovenske izobraževalne fundacije dr. Počivavšek razmišlja o potrebi po preseganju ustaljenih rešitev, zahtevnem ravnotežju med podjetništvom in medicinsko prakso ter o tem, zakaj meni, da je prava vrednost znanosti v reševanju problemov, ne v lovu za priznanji.

Sprašuje: Nika Burja

Vaša karierna pot je precej nenavadna. Začeli ste s študijem kemije na univerzi Duke, nato doktorirali iz fizikalne kemije, nato pa se podali v dolgoletno izobraževanje iz splošne in vaskularne kirurgije. Kirurgija velja za eno najzahtevnejših medicinskih področij. Bi nas lahko vrnili na začetek – kaj vas je prvotno pritegnilo k medicini in kako ste se na koncu

odločili prav za kirurgijo?

Že dokaj zgodaj sem vedel, da želim v medicino, čeprav takrat še nisem vedel, katero področje bom izbral. Na Dukeu sem študiral kemijo in hkrati sledil smeri, ki pripravlja na študij medicine, raziskovanje pa je hitro postalo pomemben del mojih študijskih let. Prav to me je usmerilo na pot združenega programa medicine in

doktorata (MD/PhD). V Združenih državah je ta program nekaj posebnega; za razliko od Evrope, kjer se doktorski študij pogosto opravlja znotraj medicine, mora biti tukaj doktorat pridobljen na enem izmed temeljnih naravoslovnih področij. Leta 2003 sem se vpisal na Univerzo v Chicagu v program Medical Scientist Training, kjer sem doktoriral iz fizikalne

foto: osebni arhiv Luke Počivavška

kemije pod mentorstvom aplikativne fizičarke Ka Yee Lee, ki je preučevala biološke sisteme skozi fizikalna načela in njihovo uporabo v terapevtske namene. Moje raziskave so bile osredotočene na pljučni surfaktant – tanek sloj, ki zmanjšuje površinsko napetost v pljučih in omogoča dihanje – kar me je prvič zares popeljalo v preplet fizike in biologije.

Tudi sama struktura programa je krepila ta dvojni pogled: dve leti medicinskih predmetov, nato daljše obdobje doktorskih raziskav in nato vrnitev na klinične rotacije. Ko sem se po doktoratu vrnil v tretje leto medicinske šole, me večina rotacij ni posebej navdušila. Zadnja je bila kirurgija – in prav ta izkušnja je odločilno spremenila mojo pot. Tako sem začel sedemletno specializacijo iz splošne kirurgije v Pittsburghu, ki ji je sledila dvoletna specializacija iz vaskularne kirurgije v Chicagu.

Vaša akademska in poklicna pot združuje fizikalno kemijo, raziskovanje, inženirska načela in klinično prakso. Redko kdo v medicino prinese tako široko znanje. Kako je ta interdisciplinarnost oblikovala vaš pogled in kakšno vrednost vidite v

povezovanju raziskovanja s klinično prakso?

Medicina, še posebej kirurgija, se pogosto prenaša kot obrt. Obstajajo uveljavljeni postopki in tehnike, ki se jih moraš naučiti in jih nato dosledno uporabljati. Ta struktura je nujna, saj zagotavlja standardizacijo in varnost za večino bolnikov. Če pa bi se vedno oklepali zgolj učbenikov, napredka ne bi bilo. Ravno zato je raziskovanje ključno; omogoča ti, da postavljaš vprašanja. Ko na primer vidiš, da standardni pristop deluje pri sedmih bolnikih od desetih, ne pa pri treh, se naravno pojavi vprašanje: ali obstaja rešitev, ki bi lahko pomagala tudi tem trem? To je tisto, kar je zame navdihujoče: možnost preseči ponavljanje in prepoznavanje vzorcev ter ustvariti novo znanje, ki premika področje naprej.

Moje znanstveno ozadje je vedno oblikovalo tak pogled. Kot fizik in kemik sem se problemov loteval analitično, z logičnim in sistematičnim razmišljanjem. Ko se ta okvir sreča s klinično prakso, nastane dialog med disciplinami. Prav ta napetost med standardizirano obrtjo kirurgije in odprto raziskovalno naravo znanosti spodbuja inovacijo.

Objavili ste številne članke in prejeli priznanja v raziskovalnih krogih. Kaj pa je po vašem mnenju resnično merilo pomembne znanosti?

Ponosen sem na vsako objavo, ki smo jo pripravili, a zame nikoli ni šlo za priznanja. Znanost ni namenjena nagradam ali nazivom. Prava moč dobre znanosti je v vprašanju: ali si ustvaril novo znanje? In ali menijo strokovnjaki na istem področju, da je to znanje dragoceno? To je pravi preizkus. Objaviš lahko v zelo ugledni reviji in pritegneš veliko pozornosti, pa tak članek morda nikoli nima vpliva, včasih se celo pokaže, da ne drži. Po drugi strani pa lahko objaviš v odprto dostopnem repozitoriju in povsem spremeniš način, kako področje razmišlja o določenem problemu. Znana je zgodba ruskega matematika, ki je rešil eno od Poincaréjevih domnev, prejel Fieldsovo medaljo, a jo zavrnil. Nikoli ni imel akademske funkcije, objavil je na spletu, in vseeno odločilno preoblikoval področje. To jasno kaže bistvo: ni pomembno, koliko nagrad prejmeš, temveč ali si poglobil razumevanje na svojem področju.

Moja filozofija je zato preprosta: ključ je v osredotočenosti na

reševanje problemov. Če naredimo konkreten korak naprej, četudi majhen, in to vpliva na delo drugih, je to pomembnejše od kateregakoli zunanjega priznanja. Seveda pa je prenos znanja v prakso, da lahko dejansko pomaga bolnikom, še bistveno zahtevnejši korak. Tam se znanost sreča z regulacijo, poslovnimi realnostmi in celo vrsto izzivov, ki presegajo laboratorij. To sem zelo neposredno izkusil pri podjetju Aruga Technologies. Motivacija je bila pomagati »trem od desetih«, za katere standardni pristopi ne delujejo, a prehod od ideje do rešitve, ki pride do bolnikov, zahteva povsem drugačne spretnosti in sisteme, kot jih potrebuje znanstveno delo. To pa nikakor ne zmanjšuje vrednosti ustvarjanja novega znanja – le opominja, koliko korakov je potrebnih, preden znanje postane terapija ali izdelek.

Poleg svoje klinične in raziskovalne kariere ste

Na področju medicine, raziskovanja in tudi podjetništva nas dr. Luka Počivavšek spominja, da uspeha ne gre meriti po nazivih ali priznanjih, temveč po tem, ali smo področje dejansko premaknili naprej. Njegova kariera, ki povezuje fiziko, raziskave, kirurgijo in mentorstvo, dokazuje, da največji napredek dosežemo takrat, ko si upamo podvomiti v ustaljene pristope in iskati rešitve za tiste, ki jih obstoječe metode puščajo ob strani. Takšen napredek se ohranja skozi izmenjave, ki povezujejo discipline, generacije in meje ter posamezne napore pretvarjajo v skupno rast.

soustanovili startup podjetje Aruga Technologies. Številni mladi raziskovalci in zdravniki sanjajo o tem, da bi svoje ideje spremenili v inovacije, ki bi koristile bolnikom. Bi lahko opisali, kako se je ta vaša ideja razvila in kaj ste ob tem spoznali o realnostih podjetništva na področju medicinske tehnologije?

Podjetje je nastalo, ko sem bil še v specializaciji, in v marsičem je zraslo iz neke vrste naivnosti glede tega, kako zahtevna je ta pot v resnici. Moje raziskave so bile tedaj usmerjene v elastične nestabilnosti površin in membran, področje, ki me je zanimalo že v času doktorskega študija. Ko opazuješ arterije, hitro opaziš, da njihova notranjost ni vedno gladka. Včasih nastajajo gube in te niso statične. Z vsakim utripom se geometrija žilne stene spreminja.

To opažanje je bilo izhodišče. K problemu smo pristopili na dva načina. Prvi je bil skozi prizmo fizike, kjer je moje osnovno znanje. S tega vidika nam je uspelo narediti resničen korak naprej pri razumevanju pojava. Drugi pristop je prišel iz okolja, v katerem sem takrat delal – Pittsburgh ima močno in veliko inženirsko fakulteto. Inženirji imajo naravno željo ideje preizkusiti in jih spremeniti v nekaj oprijemljivega. V sodelovanju z njimi smo začeli razvijati prototipe, jih testirati, in na neki točki se je pojavila misel: morda bi lahko to služilo celo kot umetna arterija.

Ko se je ta misel enkrat pojavila, se je proces zelo hitro pospešil. Če imaš prototip, je naslednji korak prijava izuma. Če prijaviš izum, se kot logičen naslednji korak ponudi ustanovitev podjetja. Vse se je razvijalo precej hitreje, kot smo bili pripravljeni. In tam so se pokazali izzivi. Imeli smo idejo, ki je v teoriji delovala, in to smo lahko dokazali v laboratoriju. Toda materiali, ki smo jih uporabljali, so bili ustrezni za poskuse, ne pa za vgradnjo v človeško telo. Da bi lahko napredovali, bi morali materiale popolnoma na novo zasnovati, kar bi zahtevalo drugačno strokovno znanje. Na primer, prehod iz silikona na poliuretan bi pomenil

vklučitev kemika z zelo specifičnim znanjem, kar pa bi zahtevalo tudi visoka finančna sredstva. V tistem trenutku problem neha biti zgolj znanstveni in postane poslovni.

To je bila moja prva resnična lekcija iz podjetništva. Gre za povsem drugačen sklop veščin. Pisanje člankov in izvajanje eksperimentov je eno, razviti izdelek, ki je varen, učinkovit in komercialno izvedljiv, pa nekaj povsem drugega. In zelo hitro sem spoznal, da tega znanja sam nimam.

Mnogi ljudje bi morda domnevali, da se zahtevna zdravniška kariera in ustanavljanje podjetja lahko medsebojno dopolnjujeta – da napredek na enem področju naravno spodbuja uspeh na drugem. Na podlagi vaše izkušnje: kako realno je poskušati uravnotežiti ta dva svetova in kaj vas je pot s podjetjem Arugo naučila o tem izzivu?

Podjetje sem soustanovil skupaj s svojim podoktorskim raziskovalcem Joejem Pugarjem, ob tem pa sva prejela mentorstvo Tonyja Torresa, ki je imel desetletja poslovnih izkušenj v podjetju Dow Chemicals. Dal nama je eno najbolj poučnih lekcij, kar sem jih kdaj slišal: ustanovitev podjetja je kot priprava

zajtrka. Kokoš prispeva jajca iz dneva v dan, prašič pa za slanine daruje svoje življenje. Posel zahteva predanost prašiča, ne kokoši. Z drugimi besedami: če nisi stoodstotno predan podjetju, je verjetnost za uspeh majhna. Ne moreš biti stoodstotno prisoten v obeh svetovih hkrati – in investitorji to takoj opazijo. Ne želijo poslušati znanstvenega predavanja o tem, kako bo področje čez pet let bolje razumelo presadke. Želijo vedeti, kako se bo njihov današnji milijonski vložek jutri spremenil v milijon in pol.

Moja izkušnja z Arugo me je naučila, da je prenos inovacij v prakso veliko težji, kot se zdi od zunaj. Ne gre preprosto za to, da imaš dobro idejo. Ključno je imeti jasno namero – vedeti, ali želiš rešiti znanstveni problem, skrbeti za bolnike ali graditi podjetje. Zame je bilo to razjasnitev. Ljubim kirurgijo in ljubim znanost, in tega nisem bil pripravljen opustiti. To pa je pomenilo, da start-upu ne morem dati stoodstotne predanosti. Ta izkušnja mi je dala še globlje razumevanje pomena partnerstev. Akademiki niso poslovneži. Da bi inovacije prišle do uporabnikov, potrebujemo sodelovanje z ljudmi, ki razumejo poslovno plat. Brez tega je razkorak med odkritjem in izdelkom

izjemno težko premostiti.

Poudarjate, kako pomembno je imeti jasno razčiščene namere pri izbiri življenjske poti. Kaj bi svetovali mladim, ki stojijo na razpotju med medicino, znanostjo ali podjetništvom? Kako naj razmišljajo o svoji motivaciji in smislu kariere?

Najpomembnejše je, da resnično uživaš v tem, kar delaš. Če je glavni cilj zaslužek, kar je povsem legitimno, potem je poslovni svet prava usmeritev. Medicina in znanost omogočata dostojno življenje, vendar v nobenega od teh področij ne bi smeli vstopiti z namenom maksimiziranja prihodka. V znanosti moraš imeti rad reševanje problemov, še posebej tistih, kjer rešitev ni očitna. V medicini je podobno, a poleg analitičnega izziva pride do izraza tudi človeška dimenzija. Iskrena želja pomagati ljudem je nujna.

Vsi veliki znanstveniki, ki sem jih spoznal, in z velikimi mislim tiste, ki znajo reševati zapletene probleme, ne nujno tiste z najvišjimi nazivi, imajo skupno lastnost: veseli jih sam proces iskanja rešitev z orodji, ki so jim na voljo. V medicini se to kaže drugače kot v znanstvenem raziskovanju, vendar je pristop podoben, saj gre

za pripravljenost reševati uganke in iskreno željo pomagati ljudem. Če te notranje motivacije ni, bo težko najti zadovoljstvo na teh poteh.

Ko pa gre za podjetništvo v zdravstvu, je jasnost namere še pomembnejša. Moja želja pri ustanovitvi Aruge ni bila finančni dobiček, ampak iskanje rešitve za potrebe pacientov, ki jih obstoječe metode niso zadostno pokrivalo. Hitro sem spoznal, da je zares mogoče to doseči le, če podjetju posvetiš stoodstotno predanost. V mojem primeru bi to pomenilo, da se odpovem kirurgiji in raziskovanju, česar nisem bil pripravljen storiti, saj v obeh najdem svoje bistvo. Prav zato je težko biti hkrati popolnoma predan razvoju zagonskega podjetja in povsem predan kliničnemu delu ter znanosti.

Ena od ključnih prednosti ASEF je, da ustvarja mostove med slovenskim talentom v tujini in mentorji v Združenih državah Amerike. Takšne povezave pogosto prerastejo v odnose, ki trajajo tudi po prvotni izmenjavi. Bi lahko izpostavili, kaj vam je pri vaših izkušnjah z mentorstvom ostalo najbolj v spominu?

V teh letih sem imel dva štipendista, Žigo Donika

in Luka Petravića. Oba sta bila odlična, vendar vsak na svoj način. Pri Žigi se je mentorstvo razvilo v dolgoročno akademsko in institucionalno sodelovanje. Večkrat se je vrnil, skupaj z njegovim mentorjem na doktorskem študiju na Univerzi v Mariboru, Janezom Krambergerjem, pa smo ga somentorirali in skupaj objavili dve znanstveni deli. Takšen rezultat je idealen primer izmenjave, ki preraste v trajno sodelovanje in prinese konkretne akademske dosežke. Luka je imel drugačno pot. Kot s študentom medicine nismo vzpostavili institucionalnega partnerstva, vendar sva ostala v stiku, jaz pa sem ga še naprej usmerjal in mu svetoval. Obe izkušnji sta bili zelo pozitivni in zelo sem zadovoljen s priložnostmi, ki jih je ustvaril ASEF. To pa odpira tudi širšo razpravo: ni nujno, da vsako mentorstvo v okviru ASEF-a privede do dolgoročnega institucionalnega sodelovanja. Včasih je vrednost prav v tem, da se ustvari začetna povezava in priložnost za študenta, ne glede na to, ali se iz tega razvije večji projekt ali ne. Obe možnosti sta dragoceni.

Na osebni ravni mi je ASEF omogočil tudi močnejšo povezavo s Slovenijo. V Združene države sem se

preselil pri osmih letih, ko je bila še Jugoslavija, in čeprav v Sloveniji nikoli nisem živel, je moja družina vedno ohranjala tesne stike z domovino. ASEF mi je dal formalnejšo točko povezave. Vstopil sem brez posebnih pričakovanj, a obe mentorstvi sta se izkazali za čudoviti izkušnji.

Mentorstvo redko poteka po enotni formuli, saj imata lahko štipendista zelo različna ozadja. Eden je bil doktorski študent strojništva, drugi pa študent medicine. Kaj so vam te različne izkušnje pokazale o priložnostih in omejitvah mednarodnih izmenjav v okviru ASEF?

Sodelovanje z Žigo je delovalo tako dobro, ker so se njegove veščine strojnega inženirja popolnoma ujemale z računalniškim delom v našem laboratoriju. Natančno sem vedel, kako ga vključiti v naš raziskovalni proces, in vse se je takoj povezalo. Z Luko je bila pot drugačna. Kot študent medicine je imel naravno omejen obseg sodelovanja, zato smo ga vključili v raziskovalne naloge. Ta razlika lepo pokaže, kako različni so doktorski študenti in študenti medicine. Doktorski kandidat v zaključni fazi študija, kot je bil Žiga, prinese že globoko strokovno znanje in samostojnost, kar lahko preprosto vključim

v strukturo laboratorija. Študent medicine pa je običajno bližje fazi opazovanja, saj klinično še ne more sodelovati, zato je njegova vloga povsem drugačna. To mi je pokazalo, kako pomembno je že na začetku jasno določiti pričakovanja in vprašati, kaj si štipendist od izmenjave sploh želi.

Naš oddelek na Univerzi v Chicagu pogosto gosti mednarodne klinične obiskovalce, pri katerih gre večinoma za tako imenovane observership programe. Ti so podobni krajšim kliničnim rotacijam, kjer študenti spremljajo delo v operacijski dvorani in opazujejo posege, raziskav pa ne izvajajo. Takšen model ima svojo vrednost, vendar prinaša tudi izzive, zlasti finančne.

Raziskovalne prakse je lažje upravičiti, saj štipendisti neposredno prispevajo k tekočim projektom, medtem ko so klinična opazovanja praviloma povsem samofinancirana.

ASEF se je doslej predvsem osredotočal na študentske izmenjave, a vaši razmisleki nakazujejo, da bi bilo smiselno razmišljati tudi o drugih oblikah sodelovanja. Kakšne priložnosti vidite za gradnjo mostov, ki presegajo študentsko raven, in kako bi se te možnosti lahko vklopile v širše poslanstvo ASEF?

ASEF bi v prihodnje morda lahko razširil svoje delovanje tudi na bolj profesionalne izmenjave. Veliko vrednost ima povezovanje tudi z bolj izkušenimi strokovnjaki. Na akademskem področju tak model že obstaja v obliki sabatikalov, kjer univerze zagotovijo delno plačo, gostiteljska institucija pa prispeva dodatna sredstva. Tudi sam sem gostil profesorje na sabatikalu in takšne ureditve so lahko zelo učinkovit način za povezovanje slovenskih profesorjev z ameriško-slovenskimi kolegi ter za vzpostavljanje trajnih institucionalnih vezi.

Slovenija ima na tem področju pravzaprav dolgo tradicijo kliničnih

izmenjav. V sedemdesetih in osemdesetih letih so žilni kirurgi na Kliničnem centru Ljubljana razvili tesne stike s kirurgi, ki so sodelovali z Michaelom DeBakeyjem v Teksasu, in ti odnosi so prinesli številne priložnosti. A takšne izmenjave že nekoliko presegajo trenutni okvir ASEF. Študenti medicine lahko opazujejo, vendar je njihova klinična vloga omejena. Specializanti ali mlajši zdravniki pa bi se lahko vključili v veliko bolj globljo strokovno izmenjavo.

Dr. Saša Čaval

Arheologija kot most med kulturami, generacijami in pokrajinami

»Pogosto imamo občutek, da so meje, kakršne poznamo danes, vedno obstajale in da jih ljudje niso prehajali, a v resnici je bil svet veliko bolj prepleten in povezan.«

Dr. Saša Čaval, ASEF mentorica, arheologinja, raziskovalka in predavateljica na Univerzi Stanford, s svojim delom opozarja, da je prava moč arheologije v njenem sporočilu o povezanosti. V središču njenega raziskovanja so srednjeveški nagrobni spomeniki, imenovani stečki, ki jih najdemo na celem zahodnem Balkanu. Ti kamniti spomeniki niso bili znak delitev, temveč dokaz skupnega življenja ljudi različnih ver in ozadij. Po njenem mnenju arheologija razbija sodobno predstavo, da so meje večne in neprehodne, saj nam materialni dokazi iz preteklosti kažejo prav nasprotno: človeštvo je skozi zgodovino nenehno prepletalo poti, kulture in izkušnje. V času, ko današnje družbe pogosto poudarjajo razlike, nas arheologija spomni, da nas na globlji ravni povezujejo skupne človeške potrebe, kot so preživetje, skupnost in iskanje smisla.

Kako se je začela vaša pot v arheologijo in kdaj ste začutili, da je to področje, ki se mu želite posvetiti?

Moja pot je bila nekoliko nenavadna. Najprej sem obiskovala gradbeno srednjo šolo in bila prva generacija, ki je ponovno opravljala maturo, ko še nihče natančno ni vedel, kako bo vse skupaj potekalo. Šola mi je bila zanimiva, a čutila sem, da

mi manjka širša družbena slika – vedno sem imela rada zgodovino in biologijo. Ker prihajam iz Novega mesta, mesta, ki dobesedno stoji na prazgodovinski naselbini, me je arheologija obkrožala že od nekdaj. V tistem času je Ljubljanska banka v svojih promocijskih materialih uporabljala podobe arheoloških najdb in na bančne kartice tiskala fotografije predmetov iz

izkopavanj na Kapiteljski njivi. To me je še posebej pritegnilo.

Prvi me je na izkopavanja povabil arheolog Borut Križ. Takrat sem se na licu mesta zaljubila v arheologijo. Ugotovila sem, da združuje vse, kar me zanima: biologijo, zgodovino, družbeno dimenzijo in praktično delo. Je izredno dinamično področje. Sprva sem študij

jemala nekoliko lahkotno, a ko sem začela delati na terenu, še posebej pri izkopavanjih na območju NUK-a in ob gradnji avtocest, me je arheologija popolnoma prevzela. Terensko delo je bilo naporno, a hkrati globoko navdihujoče. V dolgih dneh prahu in zemlje so se pred mano razkrivali drobci pozabljenih življenj. Takrat sem začutila pravo strast do arheologije in od takrat naprej sem se udeležila vsakega izkopavanja, ki sem se ga lahko.

Arheologija religije je področje, s katerim se posebej ukvarjate. Zakaj je po vašem mnenju pomembna in kaj nam lahko razkrije?

Menim, da je arheologija kot disciplina izredno pomembna za našo sodobno družbo. Če bi politiki poslušali arheologe in razumeli, da mi ne raziskujemo preteklosti zaradi same preteklosti, ampak zato, da bi se iz nje nekaj naučili za sedanjost in prihodnost, bi se lahko izognili marsikateri napaki. Prek arheologije lahko vidimo, kaj je v zgodovini delovalo, kaj ni, in zakaj. Na ta način nam ta disciplina ponuja vpogled, kako lahko danes ravnamo bolj odgovorno – tako družbeno kot okoljsko.

Ko govorimo o arheologiji

religije, imamo pogosto preozko predstavo, da gre le za institucionalne religije, kot so krščanstvo, islam ali budizem. V resnici pa zajema veliko širši spekter verovanj in ideologij, tudi tistih, ki nikoli niso bile uradno priznane, a so imele za skupnosti velik pomen. Arheologija religije preučuje, kako so ljudje iskali smisel in kako so se na nematerialen način povezovali s svetom okoli sebe. Vsa ta verovanja so vsebovala določene rituale, simbole in so bila globoko povezana z duhovnim blagostanjem skupnosti. Starodavna animistična prepričanja na primer temeljijo na ideji, da ima vse, naj bo naravnega ali človeško oblikovanega izvora, svojega duha, silo ali prisotnost, ki ji vlada. Beseda "vladati" je izraz, ki nam ga narekuje zahodni način razumevanja, a ta svetovni nazor ne temelji na nadvladi. Bolj ustrezno bi bilo govoriti o skrbništvu: ne le o zaščiti, temveč o aktivnem, vzajemnem odnosu, ki vključuje skrb in odgovornost do sveta in vsega, kar nas obdaja. Religija – v arheološkem pomenu, pa verjamem, da tudi v širšem pomenu – zajema vse to.

V svojem doktoratu ste se posvetili arheoastronomiji, področju, ki združuje arheologijo, astronomijo in razumevanje človekovega

odnosa do neba in svetega prostora. Kako se je to raziskovanje razvilo in kaj ste ugotovili?

Doktorat sem opravljala na področju kulturne astronomije, pri čemer me je navdihnili pionirsko delo profesorja Ivana Šprajca o civilizaciji Majev. Podobno metodologijo sem nato uporabila pri proučevanju romanskih cerkva v Sloveniji, kjer sem raziskovala, kako je njihova orientacija povezana z gibanjem nebesnih teles. Osredotočila sem se na srednji vek, zlasti na romaniko, saj je to prvi umetnostno-zgodovinski slog, predvsem na področju arhitekture, ki je povezal Evropo v obliko, kot jo poznamo danes. Kljub regionalnim razlikam in uporabi različnih lokalnih materialov se je izkazalo, da je bilo veliko cerkva, podobno kot številne pomembne ali svete strukture v večini obdobj in skoraj vseh kultur po svetu, zgrajenih v odnosu do gibanja nebesnih teles. To ni bilo naključno, temveč je kazalo na globoko povezanost z 'neredom' kozmosa.

V krščanskem kontekstu je os cerkve pogosto usmerjena proti točki na obzorju, kjer sonce vzide na določen dan. Prav pomen tega dne določa namen sakralne arhitekture.

To je lahko praznik zavetnika cerkve, lahko je astronomski dogodek, kot sta solsticij ali enakonočje, ali kateri drug pomemben datum. Usmerjenost srednjeveške cerkve je bila lahko povezana tudi s tem, pod katero cerkveno oblast je cerkev spadala – v prostoru srednjeveške Slovenije je to pomenilo ali pod nadškofijo Salzburga ali pod Oglejskim patriarhatom. Tako se je razvila bolj srednjeevropska ali bolj mediteranska oblika krščanstva, razlike pa se kažejo v tlorisih cerkva, v izbranih svetnikih in drugih značilnostih. Podobni vzorci niso omejeni le na Evropo. Najdemo jih povsod po svetu, od Stonehenga do egipčanskih piramid. To kaže, da so ljudje skozi zgodovino na različnih koncih sveta iskali povezavo z nečim, kar presega posameznika. Ta skupna želja po usklajenosti med nebom in zemljo, telesom in duhom, povezuje človeštvo skozi čas in prostor.

Vaš Evropski raziskovalni projekt Unde venis? predstavlja pomemben mejnik v vašem raziskovalnem delu, saj ste z njim pridobili eno najprestižnejših evropskih raziskovalnih subvencij. Projekt se bo osredotočil na preučevanje stečkov – srednjeveških nagrobnikov, ki jih najdemo

na zahodnem Balkanu. Ti spomeniki so bili dolgo časa raziskovani predvsem z vidika zgodovine. Zakaj je pomembno, da se k stečkom pristopi tudi z arheološke perspektive?

V središču mojega raziskovanja, ki ga trenutno financira Evropski raziskovalni svet, so stečki – kamniti nagrobniki iz obdobja med 12. in 16. stoletjem, značilni za čas pred prihodom Osmanskega imperija na zahodni Balkan. Do pred kratkim je bilo o njih opravljenih zelo malo sistematičnih raziskav, predvsem zato, ker jih je preprosto ogromno. Šele z uvedbo sodobnih metod, kot so visokoločljivo kartiranje, 3D-izmodeliranje in napredne datacijske tehnike, jih lahko preučujemo na dovolj obsežen in natančen način. Arheološki pristop je tu bistven, saj nam omogoča razumeti stečke ne le kot zgodovinski zapis ali umetnostne oblike, temveč kot neposreden vpogled v

S svojim delom dr. Saša Čaval razkriva, da arheologija ni le veda o preteklosti, temveč ogledalo sedanjosti. Njene raziskave nas spominjajo, da so bile meje vedno gibljive in da nas, kljub razlikam, povezujejo skupne človeške izkušnje – življenje, smrt, skupnost in iskanje smisla. Prava moč arheologije je v razumevanju teh skupnih korenin, ki nas opominjajo, kako podobni smo si bili že od nekdaj. Povezuje nas ne le s preteklostjo, temveč tudi med sabo – prek kultur, celin in generacij.

življenja, verovanja in odnose med ljudmi tistega časa. Projekt odpira številne nove poglede in razkriva družbene plasti, ki so bile doslej pogosto spregledane.

Danes je dokumentiranih več kot 70.000 stečkov in približno 3.300 najdišč, a še vedno se pojavljajo nova. Najdemo jih po celotnem zahodnem Balkanu – na vzhodnem in južnem Hrvaškem, skoraj po vsej Bosni in Hercegovini, v zahodni Srbiji ter v Črni gori. Postavljeni so ob cestah, rekah, v naseljih in gorah – povsod tam, kjer so ljudje nekoč živeli. Prav zato so stečki izjemen vir za razumevanje družbenih odnosov in vsakdanjega življenja v srednjem veku.

Poznamo šest osnovnih oblik: plošče in stele, sarkofage ter dvokapne, križno oblikovane in stebraste tipe, z dodatnimi variacijami znotraj posameznih skupin. Vsak od teh spomenikov pripoveduje človeško zgodbo

– o ljubezni, izgubi, spominu, skupnosti. Odprejo širša vprašanja o tem, kako so družbe razumele smrt: ali kot konec ali kot prehod v drugo dimenzijo. Kažejo, kako so ljudje srednjega veka živeli skupaj s svojimi mrtvimi, kako so ohranjali spomin in kako so v skupnih ritualih iskali tolažbo. V tem smislu stečki niso ostanki delitev, temveč spomeniki sobivanja in vztrajnosti.

Ali se v raziskovanju stečkov na Balkanu skriva tudi širše sporočilo o človeški povezanosti?

Seveda. Tako kot danes je bil tudi v preteklosti ta prostor stičišče ver, jezikov ter etničnih in verskih skupin. Reka Drina je bila meja že v rimskem času. V 4. stoletju je ločevala vzhodni in zahodni del Rimskega imperija, v 11. stoletju pa je postala razmejitve med pravoslavno in rimokatoliško cerkvijo. To območje je bilo torej skozi zgodovino hkrati prostor srečevanja in razmejevanja, odvisno od perspektive. Sama nanj gledam bolj pozitivno: kot na prostor, ki je ljudi povezoval, kjer je bilo sobivanje ne le mogoče, ampak nujno.

V srednjem veku so se ljudje soočali z boleznimi, lakoto (zaradi male ledene dobe) in pogostimi vpadi.

Osnovna človeška potreba je bila preživetje, za to pa je bilo potrebno sodelovanje – ne glede na vero ali etnično pripadnost. Ni bilo pomembno, kako je bil kdo oblečen ali kakšne vere je bil. Pomembno je bilo, da je skupnost preživela. To je zelo jasno vidno tudi pri stečkih. Ta materialna kultura ljudi ni delila, ampak jih je povezovala. Najdemo jih ob pravoslavnih in katoliških cerkvah, pa tudi ob najzgodnejših sledovih islamizacije na tem območju. Arheološki zapisi ne kažejo ločevanja, temveč stalno prepletanje.

Večina napisov na stečkih je v bosančici, danes izumrli obliki cirilice, nekaj jih najdemo tudi v latinici. Jezik pa je vedno domač, torej lokalni. To kaže, da je bil ta prostor nekoč veliko bolj povezan, kot si radi predstavljamo danes. Pogosto imamo občutek, da so meje, kakršne poznamo danes, vedno obstajale in da jih ljudje niso prehajali, a v resnici je bil svet veliko bolj prepleten in povezan. Etnične identitete, kakor jih razumemo danes, so se začele oblikovati oz. predvsem so se narodi začeli tako označevati šele v drugi polovici 19. stoletja. V starejših virih se ljudje niso opredeljevali kot Hrvati ali Črnogorci, ampak po kraju, kjer so živeli, po lastnem

imenu ali po očetovem imenu, iz česar so kasneje nastali priimki. Vse to potrjuje, da je bil zahodni Balkan – v predosmanskem času znan kot Haemus – prostor dinamičnih stikov in nenehnih premikov ljudi.

Prav zato se mi zdi ta projekt še posebej pomemben danes, v 21. stoletju, ko so etnične delitve še vedno zelo izrazite. A te delitve obstajajo le zato, ker smo jih ustvarili ljudje sami. Če pogledamo podrobneje: koliko se naši jeziki dejansko razlikujejo? Kako drugačna je naša hrana, naše bivanje, naše vrednote? Kakšne hiše gradimo, katere materiale uporabljamo? katerim tradicijam sledimo? V resnici nas te podobnosti bolj povezujejo kot ločujejo. Spominjajo nas, da med ljudmi nikoli ni bilo ostrih, črno-belih meja – še posebej ne na Balkanu. Kadar nekdo vztrajno poudarja razlike in meje, so v ozadju pogosto povsem drugi interesi.

Vaše raziskave segajo čez več kontinentov – od Balkana do Severne Afrike, Latinske Amerike in Indijskega oceana. To so zelo različna okolja, z različnimi religijami in tradicijami. Kaj pa jih po vašem mnenju povezuje? Je v vašem delu kakšna skupna nit, ki prečka te različne svetove?

Da, na prvi pogled so ta okolja zelo različna. Vse moje raziskave povezuje moja radovednost – želja razumeti, kako so ljudje živeli, kako so izražali svoja verovanja, kako so našli smisel, kako so si gradili dostojno življenje in kako jih je pri tem oblikovalo okolje. Ko se kot študent ali mlad človek odločaš za študij, pride želja, da greš raziskovat nekaj novega, da vidiš, kako ljudje živijo drugje – danes in v preteklosti. Tudi sama sem želela izkusiti to širino, na primer z izkopavanji v Egiptu, kjer je zgodovina dobesedno povsod. Delala sem v Deir el-Bahariju, med Dolino kraljev in Dolino kraljic, v bližini Hačepsutinega templja. Kamorkoli se obrneš, najdeš sledove človeškega življenja: grobnice, ki so jih ljudje pozneje uporabljali kot hleve ali celo za bivanje. Tam vidiš, kako se prostori spreminjajo skozi čas, a človeška prisotnost ostaja.

Podobno je bilo v džunglah Jukatana, kjer sem s skupino profesorja Šprajca iskala izgubljena mesta Majev, in na Mavriciju, kjer je okolje povsem drugačno, a temeljna vprašanja so enaka. Povsod gre za enako stvar: človek skuša preživeti in si ustvariti življenje z največ dostojanstva ter čim manj trpljenja glede na čas in okoliščine, v katerih živi. Pri tem ga vodi okolje: nekje so gradili piramide, drugje velike pravokotne templje, spet drugje preproste hiše iz lesa in kamna. Človek se rodi v določeno družbo in pokrajino, nato pa vse življenje išče, ustvarja in oblikuje svojo pot – pot, ki mu omogoča pripadati in pustiti sled za tiste, ki bodo prišli za njim.

Če se nekoliko premaknemo od teh širših razmislekov k vaši izkušnji z ASEF: mentorstvo pogosto opisujejo kot dvosmeren proces. Kaj ste se vi naučili od svojih ASEF štipendistov, česar morda niste pričakovali?

Mentorstvo je proces, ki nikoli ni enosmeren. Vedno je pogovor med generacijami. Delo ASEF mentorice me nenehno opominja, kako raznoliki in navdihujoči so mladi umski svetovi. Kot mentor nisi le akademski vodnik, temveč tudi osebna opora. Ko mlada

oseba pride v novo okolje, občutiš odgovornost, da ji pomagaš, jo usmeriš in ji stojiš ob strani. Tak odnos širi obzorja. Spoznaš druge generacije, drugačne načine mišljenja in pogosto tudi drugačne vrednote. Prav ta osebna razsežnost je zame najpomembnejši del mentorstva.

Pomembno je razumeti tudi kontekst, saj je način študija in dela v tujini zelo drugačen od tistega, na katerega so vajeni doma, prav tako tempo vsakdanjega življenja. Štipendisti se morajo prilagoditi novemu okolju, jeziku in drugačnemu ritmu dneva, kar ni majhen izziv. Te izkušnje so pogosto povsem drugačne od predstav, ki jih dobimo iz filmov, s televizije ali družbenih omrežij. Njihova radovednost in pogum, da zapustijo udobje domačega okolja, pa meni vračata občutek smisla. Opominjajo me, da izobraževanje ni zgolj prenos znanja. Gre za prebujanje radovednosti, ki vodi študenta k temu, da se uči od vseh in povsod, ves čas. To ni tako naporno, kot se sliši. Podobno je športu: bolj kot vadiš, bolj navdihnjen postaneš. Bolj kot daješ, več prejmeš nazaj.

Ker gre pri ASEF mentorstvu za povezovanje Slovencev v tujini – kako to vpliva na vašo lastno identiteto

Slovenke? Bi rekli, da vam to predstavlja posebno vez s Slovenijo, ko niste tam?

Seveda, popolnoma. To mi daje občutek pripadnosti. Ko mentoriram slovenskega študenta v tujini, imam občutek, da pomagam graditi most med domovino in širšim svetom. Ko pomagaš "svojim", vložiš še več truda in skrbi. Seveda veš, da se mora vsak učiti tudi iz lastnih napak, a včasih vendarle rečeš: "Poslušaj, tole ti morda ne bo prineslo najboljšega izida, poskusi drugače." Preprosto daš več, ker ti je mar. Zame je že to, da lahko govorim slovensko, nekaj posebnega, saj zelo redko dobim to priložnost. Lepo mi je tudi, da moji otroci skozi te stike vadijo jezik in se pogovarjajo o temah, o katerih se doma običajno ne. Tako na najlepši način poglobljajo razumevanje slovenščine, Slovenije in kulture. ASEF mentorstvo je moje življenje res obogatilo – ne samo akademsko, ampak tudi osebno.

Dr. Andrej Košmrlj

Mentorji smo ključni za življenje, ne le za akademsko znanje

Profesor na Princetonu o ključni vlogi mentorjev, interdisciplinarnih prebojih in tem, zakaj maratonska vztrajnost tako v znanosti kot pri teku prinaša uspeh.

Dr. Andrej Košmrlj je ASEF mentor in izredni profesor na Fakulteti za strojno in vesoljsko tehniko na Univerzi Princeton v ZDA. S svojo raziskovalno skupino deluje na presečišču fizike, mehanike in biotehnike, kjer raziskuje, kako mehanski in fizikalni principi pomagajo pri razvoju organov, kot so pljuča v zarodkih. Njegovo delo je klasičen primer iskanja novih prebojev na spoju različnih ved.

Osnovnošolci za najljubši predmet po navadi izberejo športno vzgojo, vam pa je bila že od nekdaj nadvse ljuba fizika.

Res je, že od nekdaj so me zanimale številke in matematika. Kar pa se tiče fizike, smo imeli v osnovni šoli zelo dobrega učitelja Andreja Hvalico, ki me je čisto navdušil. Z raznimi primeri iz vsakdanjega življenja mi je pokazal, da je fizika povsod okoli nas. To vedenje me je vodilo skozi gimnazijo in pravzaprav se me drži še danes.

Kako pomembno je po vašem mnenju, da mentor da študentu tisto nekaj več,

pa naj bo to včasih zgolj poslušanje, morda usmeritev na pravo pot?

Menim, da so pri skoraj vsakem človeku, ki se ozre nazaj, ogromnokrat starši, učitelji ali mentorji tisti, ki so odigrali ključno vlogo, da so ga navdušili nad nečem – sploh v začetni fazi. Seveda mora biti pri tem prisotna neka notranja motivacija, ki ga žene naprej tudi, ko naleti na kake ovire. Mentorji so zelo pomembni, da te vodijo skozi ta proces. Sedaj, ko mentoriram dodiplomske in podiplomske študente, skozi pogovore izberemo raziskovalne teme, ki bodo študente navdušile. Tako se študenti precej bolj

motivirano in navdušeno zagrižejo v delo in so tudi bolj produktivni. Tudi na dogodkih za splošno javnost zmeraj poskušam ljudi navdušiti za znanost. Kljub temu, da je moje delo pogosto teoretično in računsko, se je treba zavedati, kako ga narediti privlačnega in razumljivega vsem.

Raziskovanje znanosti je timsko delo. Vaša raziskovalna skupina na Princetonu je zelo interdisciplinarna, sodelujete z mnogimi eksperimentalnimi skupinami. Zakaj je to sodelovanje ključnega pomena za preboje v znanosti?

Interdisciplinarnost je zelo pomembna, ker se veliko novih prebojev zgodi ravno na spoju med različnimi vedami. Seveda prihaja do prebojev tudi znotraj specifičnih ved, a veliko novih stvari se dogaja ravno na preseku. Moja izobrazba je na področju fizike, med doktorskim študijem sem se navdušil za biofiziko in mehaniko. Od takrat veliko sodelujem z biologi in biotehniki. Trenutno na primer raziskujemo, kako se pljuča razvijejo v zarodkih različnih organizmov – na primer pri miših in plazilcih. Dognali smo, da gladke mišice pomagajo izklesati epitelijsko tkivo, ki tvori razvejana pljuča. Na podlagi tega, kar smo se naučili, poskušamo sedaj v laboratoriju ustvariti pljučne organoide iz človeških ali mišjih celic. Ideja je, da bi s 3D-printerjem natisnili mišične celice na epitelijsko tkivo, nato pa bi te mišice aktivirali in skrčili s pomočjo optogenetike. Krčenje mišic bo tako preoblikovalo epitelijsko tkivo v želeno obliko. Cilj je, da bi na teh organoidih lahko testirali zdravila in terapije, ki bi lahko pomagale prežgodaj rojenim novorojenčkom, ki nimajo polno razvitih pljuč in imajo zato pogosto težave z respiratornim sistemom.

Pri vašem delu pogosto

prehajate med bazičnimi in aplikativnimi raziskavami. Kje je po vašem mnenju meja med njima?

Kljub temu, da se projekti, kot so pljučni organoidi, slišijo ambiciozno in neposredno uporabno, smo še zmeraj precej daleč od končnega cilja. K njemu se premikamo počasi, s pomočjo bazičnih raziskav. Sam sem zelo navdušen nad bazično znanostjo. Seveda, če bodo naša dognanja nekoč res uporabna, bo super, a to ni moja primarna motivacija. Obstajajo pa tudi raziskovalci, ki jih zanimajo izključno aplikativne stvari, in to je prav tako v redu. Tukaj na Princetonu je zelo velik poudarek na bazični znanosti, čeprav spodbujamo tudi aplikativno delo in razvoj zagonskih podjetij.

V Sloveniji je zadnja leta zelo popularen termin popularizacija znanosti. Zakaj je ključno, da znanost ne ostane zaprta le v akademskih krogih?

Popularizacija znanosti je zelo pomembna in tega se zavedajo tudi fundacije, ki financirajo projekte. Ko prijavimo nov projekt, moramo poleg znanstvenega doprinosa opisati tudi širši vpliv naših raziskave. Tu se ne misli samo na znanost, ampak tudi na splošno javnost in

usposabljanje nove generacije študentov. To nas spodbuja k aktivnemu poučevanju: npr. ustvaritev novih šolskih predmetov na fakultetah in novih tem za srednješolske predmete, organizacija dogodkov za splošno javnost ter vključevanje srednješolcev in dodiplomskih študentov v raziskovalne skupine. Na univerzah že obstajajo profili zaposlenih, ki se ukvarjajo izključno s popularizacijo znanosti in organizirajo veliko dogodkov. Meni tako ni treba vsega ustvariti iz nič in se lahko pridružim že ustaljenim dogodkom. Na primer, tukaj je zelo popularen dan znanosti v javni knjižnici, kjer raziskovalci predstavljajo svoje raziskave in tudi bolj splošno znanost. Otroci in tudi malo starejši hodijo od mize do mize ter se poskušajo navdušiti nad znanostjo prek demonstracij in vizualizacij.

Kako svoje študente pripravljate na to, da lastne kompleksne projekte predstavijo na zanimiv in razumljiv način?

V sklopu mojega podiplomskega predmeta namenim celo šolsko uro pogovoru s študenti o tem, kako predstaviti svoje delo stroki ali pa splošni javnosti. Študentom vsekakor ni enostavno zapakirati kompleksen

projekt v 10-minutno predstavitev na konferenci. Zelo pomembno je, da se projekt predstavi v kontekstu širšega raziskovalnega področja ter da se zelo jasno opredeli, kaj je bila tema preučevanja in zakaj so naša odkritja pomembna. Poleg tehničnega dela predstavitve so tukaj zelo uporabni tudi vizualni elementi in včasih tudi predstavitve s pomočjo praktičnih pripomočkov. Zelo pomembno je tudi, kako prilagoditi princip komunikacije, ko se pogovarjaš s splošno javnostjo. Tukaj pogosto uporabljamo analogije iz vsakdanjega življenja, kar je zelo uporabno za približevanje kompleksnih pojmov in idej. Predstavitve so zelo pomembna veščina, ki jo moramo razviti vsi.

S to veščino učinkovite komunikacije in povezovanja pa ustvarjate tudi kroženje možganov. Sami ste del visoko izobražene diaspore. Kaj bi po vašem mnenju pomenilo, kakšna bi bila cena, če teh povezav, ki jih gradi ASEF, ne bi bilo?

Znanost je globalna, zato je ta povezanost ključna. Večina nas, ki sodelujemo v ASEF, je odrasla v Sloveniji in zelo cenimo vpliv naših mentorjev. Tako želimo tudi sami pomagati do uspeha bodočim generacijam. Slovenski

študenti, ki pridejo k nam v tujino, vidijo drugačne raziskovalne pristope, so izpostavljeni novemu pogledu na znanstveno-raziskovalni svet in dobijo pomembne stike. Če ostanejo v Sloveniji, tja prinesejo novo znanje, ki lahko vodi do novih znanstvenih sodelovanj med raziskovalci v tujini in Sloveniji. Če pa se odločijo svojo kariero razvijati v tujini, jim je ASEF lahko dobra odskočna deska. To je tudi pomembna življenjska izkušnja, saj so nekateri prvič dlje časa v tujini. To jim da tudi drugačen pogled na migracije in ljudi, ki se preselijo v Slovenijo. Vsi skupaj moramo delati in stremeti k temu, da bo naša skupnost boljša.

Delo na tako kompleksnih projektih in mentorska vloga gotovo zahtevata maratonsko energijo. Bili ste tudi maratonec, navajeni ste fizičnih in mentalnih naporov. Kaj počnete za to, da ohranjate ravnovesje med abstraktnim svetom znanosti in med vsakdanjim življenjem, ki vas čaka doma?

Že od malega sem navdušen nad športom, zato se še vedno rad ukvarjam z njim, čisto tako, da malo odklopim misli in se sprostim. Dostikrat se med tekom porodijo tudi kakšne nove ideje in rešitve pridejo same

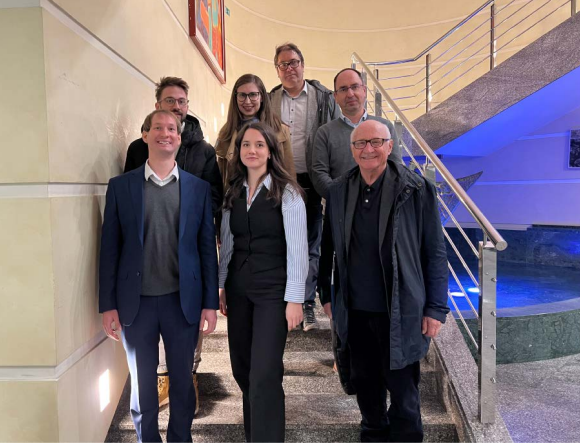
od sebe, ravno takrat, ko o njih najmanj razmišljam. Mislim, da je ravnovesje med delom in življenjem zelo pomembno. Šport je zame vedno bil ključen. Ko sem bil na doktorskem študiju v Bostonu, sem si zaželel preteči tudi znameniti Bostonski maraton, ki je zelo priznan. To je bil velik mentalni in fizični napor. Tudi v znanosti je vedno tako – vedno je to maraton, ne šprint. Zato svojim študentom predlagam, da naj si najdejo nek hobi, ki jim prinaša veselje, in bodo tako lažje prebrodili krize in prepreke pri svojih raziskavah. Vsekakor se še zmeraj rad ukvarjam s športom. Sicer maratonov nisem tekel že deset let, a tečem za lastno dobro počutje in poskušam biti športno aktiven, zdaj tudi med tekom za svojimi otroki (smeh).

Dr. Andrej Košmrli izpostavlja, da sta navdušenje in mentorstvo ključna v začetni fazi vsake akademske poti. Njegovo delo dokazuje, da se največji preboji v znanosti zgodijo na preseku različnih ved. Hkrati pa je za napredek in podporo znanstvenih projektov nujno, da znanstveniki aktivno delujejo kot komunikatorji. Popularizacija znanosti je tako ključna za širši vpliv raziskav in služi kot osnova za vzgojo naslednje generacije, ki bo sposobna razmišljati globalno in interdisciplinarno.

Utrinek s prve okrogle mize ASEF tutorstva generacije 2024/25. Marec, 2025
(od leve proti desni: moderatorka Petra Jerič, Martin Jurkovič, Lana Nastja Anžur, Jernej Birk, Črt Rozman). Foto: ASEF arhiv

Tutorski program

Piše:

Jože Rožanec,

direktor programa ASEF Tutorstvo

foto: arhiv ASEF

ASEF skupnost odlikujejo tri vrednote: akademska odličnost, oblikovanje značaja in vračanje skupnosti. Akademska odličnost se izraža v zavezanosti odličnosti pri poučevanju, učenju, ustvarjalnosti in znanstvenem delu. Z oblikovanjem značaja si prizadevamo oblikovati osebe, ki jih odlikujejo intelektualna in moralna odličnost ter sposobnost graditi skupnost po najvišjih etičnih načelih. Zato se oblikovani značaj izraža v predanem služenju drugim, kjer se člani ASEF skupnosti s svojim znanjem in zmožnostmi zavzemamo za dobrobit človeštva in prispevamo k vitalnosti družbe na vseh področjih s posebnim posluhom za najbolj ranljive člane družbe. V tem okviru je program ASEF Tutorstvo ključen del ASEF in bistvenega pomena za udejanjanje omenjenih vrednot.

Tutorska metoda, ki se je v času mnogih generacij razvila na Univerzi v Oxfordu, uporablja Sokratovo metodo učenja. Tutor, ki je pogosto vodilni akademik na določenem področju, se redno sestaja s tutoriranci v majhnih skupinah dveh ali treh članov. Majhne skupine omogočajo, da se tutor popolnoma posveti tutorirancem. Tutoriranci za srečanja pišejo eseje, s pomočjo katerih se poglobljajo v določeno temo in razvijajo svoje misli ter čut za avtonomijo in odgovornost v učenju. V pogovorih z mentorjem se nato vadijo izražati in utemeljevati svoja mnenja ter tako razvijejo zmožnost kritičnega mišljenja in soočanja z drugačnimi pogledi in dobronamerno kritiko.

ASEF Tutorstvo uvaja opisano metodo v slovenski prostor. Vsaka oseba je dragocena in želimo, da zablesti v vseh svojih zmožnostih. Da omogočimo tovrstni razcvet, je bistvenega pomena, da tutoriranec v sebi vzgoji kulturo intelekta, za katero je treba konsistentno skozi več let vlagati veliko truda. Tako ASEF Tutorstvo deluje komplementarno obstoječemu izobraževalnemu sistemu in omogoča izkušnjo tutorstva perspektivnim in talentiranim študentom, ki so postali ASEF štipendisti.

Program je bil zasnovan tudi na podlagi ASEF vrednot. Vključevanje vodilnih akademikov in najboljših študentov, ki postanejo ASEF štipendisti, izraža zavezanost vrednotam akademske odličnosti. Sestavni del tutorskega programa je poglobljanje v tematiko družbenega pomena, da se tako ne vzgaja le strokovna sposobnost štipendistov, ampak tudi čut za soodgovornost do globalnih izzivov, pred katerimi je človeštvo, katerim vsak štipendist prispeva lastne poglede in možne rešitve. V teku let smo zato kot krovno temo dela tutorskih skupin izbirali razne cilje trajnostnega razvoja, kot jih je predlagala Organizacija združenih narodov. Ti pripomorejo, da na tutorskih srečanjih aktivno oblikujemo značaj udeležencev in jih hkrati vzgajamo za predano služenje drugim. ASEF Tutorstvo predvideva tudi izvedbo rednih okroglih miz, s katerimi želimo našim štipendistom omogočiti, da svoje poglede predstavijo širši javnosti ter hkrati pridobijo

izkušnje z javnim nastopanjem. Okrogle mize so tudi pomoč pri spodbujanju interdisciplinarnega dialoga in sodelovanja, po katerih želimo razširiti okvir razmišljanja štipendistov in zmožnost sodelovanja z raznimi strokami.

V ASEF Tutorstvu 2023/2024 so se štipendisti poglobili v priložnosti in izzive umetne inteligence. Raziskave štipendistov so se dotaknile uporabe umetne inteligence pri zdravljenju raka, na področju nevrologije, regenerativne medicine in tkivnega inženirstva ter tudi v razvojnih in proizvodnih procesih v farmacevtski industriji. Skupina računalništva je razvila napovedne modele za predvidevanje poplav v Sloveniji, katerih kvaliteta je primerljiva ali celo boljša od sedaj uporabljenih sistemov v Agenciji Republike Slovenije za Okolje (ARSO). Uvide so štipendisti predstavili na okroglih mizah in njihove eseje smo objavili v zborniku. V tekočem akademskem letu bodo štipendisti obravnavali deveti cilj trajnostnega razvoja: "Industrija, inovacije in infrastruktura", kjer se bodo soočali z izzivi, kako zgraditi vzdržljivo infrastrukturo, spodbujati vključujočo in trajnostno industrializacijo ter pospeševati inovacije. Prepričani smo, da je tema bistvenega pomena za Slovenijo: nov val industrializacije (Industrija 4.0/Industrija 5.0) bo verjetno definiral konkurenčnost našega naroda in države ter z njo tudi možnosti napredovanja na globalni lestvici razvitih držav.

Pogled na prehojeno pot od leta 2020, ko smo pričeli izvajati program ASEF Tutorstvo, nas navdaja s hvaležnostjo: ASEF tutorjem, ki so širokosrčno sprejeli izziv ter nesebično delili izkušnje in znanje z ASEF štipendisti; ASEF štipendistom, ki so vlagali čas in talente, ter vsem, ki so kakorkoli pomagali izvajati ter iz leta v leto izboljševati program. Kot vsako seme tudi ASEF Tutorstvo klije počasi, a zanesljivo. V upanju, da se razvije v mogočno drevo, kličemo: Še na mnoga leta!

foto: Aleš Rosa

Zahvaljujemo se tutorjem, ki so med leti 2020-2025 sodelovali v programu:

prof. dr. Denis Arčon, Fakulteta za matematiko in fiziko UL,

prof. dr. Ivan Bratko, Fakulteta za računalništvo in informatiko
UL,

prof. dr. Zdenko Časar, Fakulteta za farmacijo UL in vodja
zgodnjega razvoja v Lek d. d.,

prof. dr. Tomaž Deželan, Fakulteta za družbene vede UL

dipl. arh. Robert Dolinar, Fakulteta za arhitekturo UL

dr. Aleksandra Gregorič, Copenhagen Business School (CBS)

dr. Sašo Grozdanov, Fakulteta za matematiko in fiziko UL

izr. prof. dr. Miha Humar, Biotehniška fakulteta UL

dr. Alen Krajnc, Fakulteta za farmacijo

Ana Ramovš, dr. med, UKC Ljubljana

doc. dr. Anamarija Šporčič, Filozofska fakulteta UL

dr. Tamara Pavasović Trošt, Ekonomska fakulteta UL

dr. Petra Weingerl, Pravna fakulteta UM

prof. dr. Primož Ziherl, Institut Jožef Stefan

prof. dr. Matjaž Zwitter, Medicinska fakulteta UM

prof. dr. Janez Žibert, Zdravstvena fakulteta UL

Snemanje zadnje epizode 4. sezone ASEF Podcasta – v živo iz Križank. September, 2025 (od leve proti desni: Martin Jurkovič, Milena Zupanc, Jaka Godejša, Domen Škerlep, Zala Perko). Foto: ASEF arhiv

Program popularizacije znanosti

S programom popularizacije znanosti celovito nagovarjamo slovensko in mednarodno javnost ter krepimo stik med znanostjo, mladimi in diasporo. Znotraj programa izvajamo naslednje aktivnosti: Mladi umi so namenjeni ASEF štipendistom, ki v Sloveniji izvajajo predavanja in delavnice za osnovnošolce in srednješolce, in jim tako predstavljajo svoje mednarodne raziskovalne izkušnje; Speaker series vključuje serijo predavanj in pogovorov z uglednimi raziskovalci in strokovnjaki iz slovenske znanstvene diaspore in matične domovine, ki širši javnosti približujejo aktualne teme; ASEF zgodba sistematično zbira in objavlja osebne in poklicne zgodbe štipendistov ter vseh članov ASEF mreže, s čimer poudarja pomembnost povezovanja in prenosa znanja; ASEF Podcast ponuja avdio intervjuje z raziskovalci in štipendisti, ki na dostopen in zanimiv način predstavljajo svoja strokovna področja in vpliv znanosti na družbo; BioX bralni krožki spodbujajo medsebojno učenje in poglobljene diskusije o znanstvenih in strokovnih delih s poudarkom na interdisciplinarnosti; Znanstveni simpozij predstavlja osrednji letni dogodek, ki združuje štipendiste, mentorje in celotno mrežo ter ponuja platformo za predstavitve raziskovalnih dosežkov in mreženje; v projekt POP Znanost smo se vključili z namenom zmanjšanja bega možganov in krepitve znanstvene kulture v Sloveniji, pri čemer kot partner sodelujemo pri povezovanju raziskovalcev in mladih; in nenazadnje z nagradami dr. Uroša Seljaka v sodelovanju z Univerzo v Ljubljani prepoznavamo in nagrajujemo izjemne posameznike za njihove dosežke in prispevek na področju znanosti in izobraževanja, s čimer promoviramo odličnost med raziskovalci.

Mladi umi

Program ASEF Mladi umi omogoča, da ASEF štipendisti, ki so v okviru programa ASEF Raziskovanje v tujini sodelovali s slovenskimi profesorji na priznanih univerzah in inštitutih po svetu, svoje raziskovalne dosežke ob povratku predstavijo širši javnosti v domačem okolju. Predavanja potekajo po različnih krajih Slovenije in omogočajo, da se vrhunske raziskave približajo ljudem, hkrati pa krepijo vezi med znanostjo in skupnostjo.

Predavanja v okviru programa ASEF Mladi umi niso zgolj prenos znanja, temveč prostor srečevanja in dialoga. Namenjena so razpravi o aktualnih temah, spodbujanju radovednosti in grajenju vezi med ASEF štipendistom in lokalnim okoljem. Prav ta povezava med znanostjo in skupnostjo daje programu poseben pomen, saj omogoča, da inovativne raziskave postanejo dostopne in razumljive tudi širši javnosti.

bi perspektivni mladi, ki so prejeli ASEF štipendijo, lahko predstavili svoje delo in prispevali k razpravi ter spodbujali nove pristope in ideje. V nekaj letih se je program uveljavil kot priložnost za krepitev sodelovanja med mladimi raziskovalci in lokalnimi skupnostmi, saj omogoča, da izkušnje, pridobljene v tujini, postanejo dostopne in navdihujoče za širšo javnost.

Predavanja so brezplačna in odprta za vse zainteresirane. Do danes se je na dogodkih predstavilo že več deset ASEF štipendistov z najrazličnejših področij – od naravoslovja, medicine, inženirstva do humanistike in umetnosti. Prav raznolikost tem prispeva k temu, da so srečanja zanimiva za širok krog ljudi in obenem dokazujejo, kako bogata in večplastna je ASEF skupnost.

Piše: Iris Brili

priložnost za širšo javnost, da vstopi v svet znanosti in spozna obraze, ki ga soustvarjajo. S tem ASEF uresničuje svoje poslanstvo: povezovati mlade talente, jih vračati v domače okolje ter graditi skupnost, kjer se znanje in ideje svobodno izmenjujejo.

Mladi umi. Navdih mladim generacijam, da se podajo na raziskovalno pot.

foto: arhiv ASEF

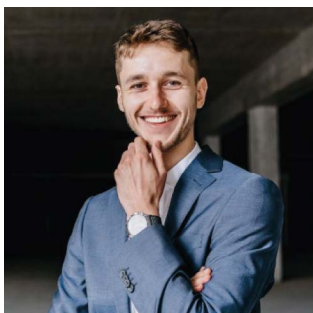
Z zagonom v 5. sezono ASEF Podcasta

foto: osebni arhivi ustvarjalcev ASEF Podcasta

ASEF Podcast je leta 2021 nastal kot pobuda ASEF štipendistov Tanje Janko in Jožeta Rožanca, ki sta želela približati delo ASEF profesorjev širši javnosti. Že od začetka je bil zamišljen kot prostor, kjer se srečujejo raziskovalci, profesorji, poslovneži in štipendisti, ki delujejo v Sloveniji in po svetu, ter delijo svoje delo, najboljše prakse in vizijo prihodnosti. Čeprav so bile prve epizode osredotočene predvsem na ASEF mentorje v tujini, se je podcast hitro razvil v stalno dejavnost, ki presega prvotno idejo. Danes predstavlja prostor raziskovanja, navdiha in odkritega pogovora.

Posebnost ASEF Podcasta je, da ni namenjen zgolj predstavitvi delovanja fundacije in njenega omrežja, temveč je postal tudi priložnost za nas, da se aktivno udeležujemo v javnem diskurzu. Podcast nam omogoča, da stopimo v dialog z gosti, ki nas navdihujejo, in da sami raziskujemo teme, ki nas osebno zanimajo. Tako združujemo dve razsežnosti – širše poslanstvo ASEF, torej povezovanje Slovencev po svetu in doma, ter osebno radovednost, ki nas vodi kot gostitelje in ustvarjalce.

V 4. sezoni so epizode gostili:

Frenk Dragar

Tanja Janko

Martin Jurkovič

Luka Petravič

Z leti so se vsebine naravno razdelile v več tematskih vertikal, ki poslušalcem omogočajo lažjo orientacijo:

Znanost – Vertikala, ki jo vodi Tanja, v zadnji sezoni raziskuje vprašanja sodobne znanosti in filozofije uma. Pogovori se dotikajo zavesti, iluzij jaza, sanj živali in drugih znanstvenih ter filozofskih dilem, ki razkrivajo, kako interdisciplinarna in hkrati osebna je lahko razprava o človeku in svetu.

Zdravstvo in digitalizacija – Luka usmerja pogovore o prihodnosti zdravstvenih sistemov in digitalni transformaciji. Gostje razmišljajo o tem, kako tehnologija oblikuje zdravstvo, kakšne priložnosti prinaša digitalizacija in kako se lahko soočimo z etičnimi ter organizacijskimi izzivi.

Podjetništvo in tehnologija – Frenk se osredotoča na ekosistem zagonskih podjetij, razvoj novih tehnologij in inovacije. V ospredju so izkušnje raziskovalcev, podjetnikov in ustvarjalcev, ki dokazujejo, da lahko slovensko znanje in ideje tekmujejo na globalnem trgu.

Piše: Ekipa ASEF Podcasta

Meet the Fellows – Vertikala, kjer ASEF štipendisti delijo svoje osebne in akademske zgodbe. Mladi raziskovalci in študenti poslušalcem približajo svoje projekte, življenje na tujih univerzah med ASEF fellowship programom in izkušnje, ki jih pridobivajo med bivanjem v tujini. Namen je navdihniti naslednjo generacijo in pokazati, kako pomembno je graditi mostove med Slovenijo in svetom.

foto: arhiv ASEF

Odziv poslušalcev kaže, da podcast vsako sezono pridobiva na prepoznavnosti in dosegu. Posebej v zadnjem letu smo zaznali občutno rast poslušanosti, kar potrjuje, da so teme, ki jih odpiramo, relevantne tako za slovensko skupnost doma kot tudi za poslušalce v tujini. Pomembno vlogo ima pri tem tudi dvojezična zasnova: del epizod poteka v slovenščini, del pa v angleščini, s čimer lahko hkrati ohranjamo stik z lokalnim okoljem in nagovarjamo globalno občinstvo. V letošnji 4. sezoni si je epizode od januarja do konca septembra 2025 preneslo 2041 ljudi, kar je za skoraj 600 več kot lani. Zelo nas veseli, da 25 % poslušalcev izvira izven Evropske unije. Tri najbolj poslušane nove epizode v letošnjem letu pa so bile s Tadejem Maligojem, Markom Grobelnikom in Janezom Žibertom, ki je tudi mentor ASEF Tutorstva.

V 5. sezoni ekipo širimo s tremi novimi gostitelji, ASEF štipendisti Raziskovanja v tujini 2025: **Zaro Bunc, Galom Gantarjem in Polono Zabret**, kar bo omogočilo še večjo raznolikost tem in perspektiv. Z novimi glasovi bo podcast dobil dodatno svežino, obenem pa ostaja zvest osnovnemu poslanstvu: odpirati prostor za poglobljene pogovore o znanosti, zdravstvu, podjetništvu in življenjskih zgodbah v Sloveniji in po svetu.

V prihajajoči sezoni bodo ustvarjalci nadaljevali z znanstvenimi temami, digitalizacijo zdravstva in epizodami "Meet the Fellows". Tematski okvir bodo razširili s temama trajnosti in odkrivanja zgodovine.

Vse epizode preteklih sezon najdete na svojih najljubših podcast platformah. Vabljeni k poslušanju!

ASEF Podcast je priložnost, da se aktivno udeležujemo v javnem diskurzu in stopimo v dialog z gosti, ki nas navdihujejo.

ASEF Simpozij 2025: Med umetnim in naravnim – Izzivi, ki opredeljujejo našo prihodnost

Ljubljana, 23. junij 2025 – V beli dvorani Grand hotela Union smo uspešno izvedli osrednji dogodek leta, ASEF Simpozij 2025 z naslovom Med umetnim in naravnim. Ta osrednji dogodek je na enem mestu združil vrhunske znanstvenike, priznane strokovnjake in mlade talente iz slovenske akademske sfere in tujine. Skozi interdisciplinarni program smo z udeleženci razpravljali o etičnih, pravnih, tehnoloških in znanstvenih vprašanjih, ki neposredno zaznamujejo našo prihodnost.

Direktor ASEF **dr. Rok Sekirnik** je v nagovoru poudaril, da glavno poslanstvo fundacije ostaja **povezovanje slovenskih študentov in raziskovalcev s svetovno znanstveno skupnostjo** ter spodbujanje njihovega aktivnega vključevanja v razvoj Slovenije. Pomen te globalne vpetosti je potrdil tudi **dr. Jure Gašparič**, državni sekretar na Ministrstvu za visoko šolstvo, znanost in inovacije.

Preplet umetne inteligence in naravnega

Simpozij smo obogatili s predavanji nekdanje sodnice Splošnega sodišča EU in ASEF mentorice **prof. dr. Verice Trstenjak**, vodje raziskovalnega programa v Laboratoriju za biokibernetiko na Fakulteti za elektrotehniko UL **prof. dr. Damijana Miklavčiča** in arhitekta **Roberta Dolinarja**, ki so osvetlili prepletanje umetnega in naravnega v različnih disciplinah. Dogodek smo zaključili z živahno panelno razpravo **ASEF štipendistov** o izzivih in priložnostih trajnostnih prehranskih sistemov. Na okrogli mizi so sodelovali **Adrian Mladenčič Grobelnik** (računalništvo; tutor prof. dr. Ivan Bratko), **Jaka Godejša** (varstvo okolja in turizem; tutor prof. dr.

Miha Humar), **Vesna Jurjevič** (medicina; tutor prof. dr. Janez Žibert) in **Gregor Puhar** (biokemija in kemija; tutor dr. Alen Krajnc). Celoten simpozij je moderirala novinarka RTV Slovenija **Petra Jerič**.

Na osrednjem dogodku leta 2025 so vrhunski strokovnjaki osvetlili prepletanje umetnega in naravnega v različnih disciplinah.

Slavnostni Gala večer in podelitev priznanja ASEF ZGLED prof. dr. Ivanu Bratku

Slovesni Gala večer se je začel z videonagovorom prof. **dr. Jureta Leskovca**, soustanovitelja ASEF, rednega profesorja na Stanfordu in enega najvidnejših slovenskih znanstvenikov v Silicijevi dolini. Prof. dr. Leskovec je zbrane goste nagovoril in se jim zahvalil za ves doprinos k rastoči ASEF skupnosti. Sledil je pregled delovanja inštituta, kjer je direktor Inštituta ASEF **dr. Rok Sekirnik** poudaril:

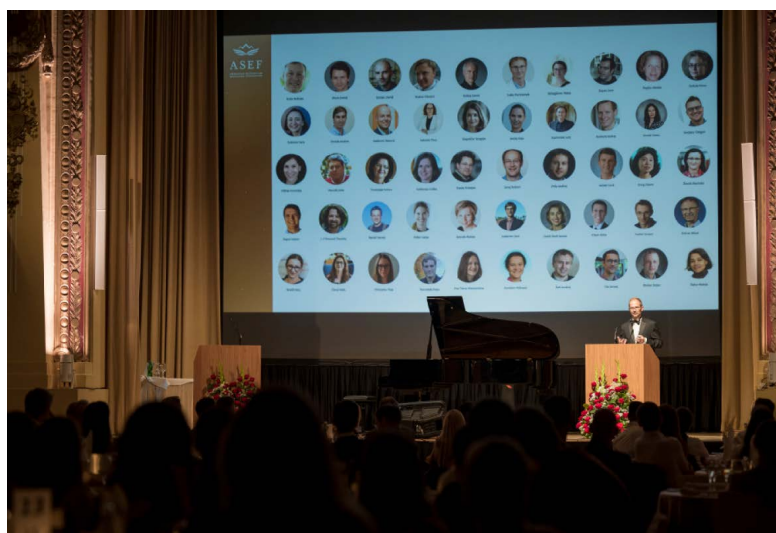
“ASEF je v desetih letih delovanja zrasel v skupnost, ki stremi k odličnosti v znanju, oblikovanju karakterja in vračanju skupnosti.”

Sledile so navdihujoče zgodbe, anekdote in pomen sodelovanja z ASEF, ki so jih delili ASEF mentorji **dr. Andrej Prša** z Univerze Villanova, fizioterapevtka **Maja Marija Potočnik** z UKC Ljubljana in podjetnik **Gorazd Lampič** (takrat še v podjetju ELAPHE), ki so poudarili najpomembnejši skupen cilj podpiranja mladih. Osebni izkušnji v štipendijskem programu sta predstavila štipendistka programa Obisk Slovenije 2021 **Stefanía Leber**, ki je vse zbrane v slavnostni dvorani ganila z zgodbo o domovinah na dveh kontinentih. Sledila je izkušnja ASEF štipendista Raziskovanja v tujini 2023 **Frenka Dragarja**, soustanovitelja podjetja Epistemy, ki je spregovoril o vrhunskem raziskovalnem delu.

foto: Aleš Rosa

Vrhunec večera je bila podelitev priznanja **ASEF ZGLED prof. dr. Ivanu Bratku**, ki ga je prejel za izjemen prispevek in zgled skupnosti, saj je z desetletji dela neprecenljivo zaznamoval področje umetne inteligence in generacije slovenskih raziskovalcev. Nagrado mu je v imenu Jureta Leskovca, ki se dogodka žal ni mogel udeležiti, podelila Nina Leskovec, nekdanja direktorica Inštituta ASEF, na odru pa so se mu poklonili tudi njegovi štipendisti iz programa ASEF Tutorstvo. V sproščenem vzdušju in ob odličnem meniju vrhunskih slovenskih jedi izpod kuhalnice vodje kuhinje **Janeza Dolšaka** sta dogajanje do konca spremljala glasbena in pevka spremljava ASEF štipendista Raziskovanja v tujini 2022 **Jakoba Kobala** in slovenske pevke **Veronike Strnad**. Gala večer sta povezovala **Lana Nastja Anžur** in **Martin Jurkovič**, ASEF štipendista generacije 2024.

Projekt POP Znanost: Popularizacija znanosti za zmanjšanje bega možganov

Projekt POP Znanost: Popularizacija znanosti za zmanjšanje bega možganov v Sloveniji se je uradno začel s februarjem 2025. Njegova temeljna naloga je zmanjšanje bega možganov in krepitev znanstvene kulture v državi. Projekt financira Ministrstvo za javno upravo Republike Slovenije v okviru Javnega razpisa za razvoj in profesionalizacijo nevladnih organizacij in prostovoljstva 2024. V naslednjih dveh letih združuje ključne organizacije, da bi izboljšale dostopnost znanstvenih vsebin, povezale raziskovalce, mlade in industrijo ter prispevale k inovativnemu okolju. Glavne aktivnosti vključujejo vzpostavitev digitalnega portala za lažje sodelovanje, izvajanje izobraževalnih aktivnosti (delavnice, mentorstvo) in organizacijo Nacionalnega festivala znanosti. Ciljne skupine so predvsem mladi (učenci, dijaki, študenti) in raziskovalci.

Partnerji projekta POP Znanost

V projektu sodelujemo s tremi pomembnimi organizacijami, ki delujejo na področju znanosti, izobraževanja in tehnologije:

- **Evropski kulturni in tehnološki center Maribor (EKTC Maribor), so. p.,**
- **Slovensko društvo za umetno inteligenco (SLAIS),**
- **Slovensko društvo INFORMATIKA (SDI).**

Dogodki partnerjev za popularizacijo znanosti

Ameriško-slovenska izobraževalna fundacija (ASEF)

ASEF je v sodelovanju z Univerzo v Ljubljani (UL) soorganiziral in izvedel podelitev nagrad dr. Uroša Seljaka za leto 2025. S tem dogodkom nagradujemo dosežke na področju znanosti in izobraževanja ter promoviramo zgodnji vstop študentov v akademsko raziskovanje. Ponosni smo, da je dr. Uroš Seljak tudi ASEF mentor, ki že vrsto let na

kalifornijski Univerzi Berkeley gosti ASEF štipendiste programa Raziskovanje v tujini.

Evropski kulturni in tehnološki center Maribor (EKTC Maribor)

EKTC Maribor je organiziral 6. Festival znanosti Maribor 2025, ki je potekal 22. oktobra 2025 in ga je obiskalo okoli 415 obiskovalcev. Dogodek je bil namenjen predvsem mladim učencem, dijakom in študentom. Na interaktivnih postajah so obiskovalci spoznali teme od robotskega nogometa, optičnih iluzij in steklenih materialov do razvoja brezpilotnih letal in študentske formule. Sodelovalo je več organizacij, kot so Društvo študentov medicine Maribor (ŠUS), Fakulteta za strojništvo in Naravoslovnotehniška fakulteta (UL). Festival je bil brezplačen in je mladim dokazal, da je znanost dostopna, zabavna in navdihujoča.

S projektom POP Znanost gradimo prihodnost, kjer bo znanost v Sloveniji dostopnejša, privlačnejša in bolj povezana z mladimi ter industrijo.

Slovensko društvo za umetno inteligenco (SLAIS)

SLAIS je bilo soorganizator mednarodne konference AI for Science (UI za znanost), ki se je odvijala med 22. in 26. septembrom 2025 na UL FRI. Konferenca, ki jo je privabilo več kot 300 udeležencev iz cele Evrope in drugih držav (vključno z ZDA, Japonsko, Novo Zelandijo), je združila strokovnjake, ki uporabljajo umetno inteligenco za reševanje zahtevnih znanstvenih in tehnoloških izzivov. Teme so vključevale uporabo UI v medicini, fiziki, znanostih o materialih, okolju in digitalni humanistiki. V okviru konference sta potekala tudi javna panela: AI for science: Strategies, Policies, Resources in Responsible AI.

Slovensko društvo INFORMATIKA (SDI)

SDI je organiziralo študentski HackathON: Poleti v prihodnost z odprto znanostjo in superračunalništvom. Dogodek, ki je potekal v dveh krogih (prvi krog 12. marca na UL FRI, drugi krog 15. aprila 2025 v sklopu konference Dnevi slovenske informatike), se je osredotočal na praktično uporabo znanosti, superračunalnikov in odprtih podatkov za naslavljanje vsaj enega od 17 ciljev trajnostnega razvoja UNESCO. Udeležilo se ga je 119 študentov oz. 29 ekip. Tekmovalci so reševali izzive na področjih

Zdravje in dobro počutje, Vesoljski izziv in Splošni izziv. Zmagovalna Ekipa42 je predlagala uporabo digitalnih dvojnikov za optimizacijo proizvodnje bioloških zdravil, s čimer je naslovila izziv zdravja in dobrega počutja.

foto: arhiv ASEF

Povezovanje talentov in vizija znanosti: Nagrade dr. Uroša Seljaka utrjujejo most med diasporo in domovino

V sodelovanju z Univerzo v Ljubljani (UL) smo že četrto leto zapored podelili Nagrade in Pohvale dr. Uroša Seljaka za najboljše znanstvene objave študentov prve in druge stopnje študija v Sloveniji. Nagrada ostaja ključen mehanizem za spodbujanje zgodnjega vključevanja mladih v raziskovalno delo in spodbujanje znanstvene odličnosti.

Gruberjeva nagrada v dobrobit slovenske znanosti

Nagrade so izraz izjemne filantropske geste **prof. dr. Uroša Seljaka**, ASEF mentorja in uglednega profesorja astrofizike na Univerzi Kalifornije, UC Berkeley, kjer vodi center za astrofiziko in proučuje evolucijo vesolja. Dr. Seljak je nagradni sklad ustanovil z delom denarne nagrade, ki jo je prejel ob prestižni Gruberjevi nagradi Univerze Yale leta 2021 za ključen prispevek k raziskavam v kozmologiji. S tem je ustanovil dobrodelni sklad, ki vsako leto z zneskom 10.000 ameriških dolarjev podpre najboljše znanstvene objave slovenskih študentov.

S tem dr. Seljak ne le spodbuja mlade raziskovalce, ampak tudi utrjuje vez med slovensko znanstveno diasporo in domačim raziskovalnim okoljem, kar so na Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in inovacije

ob prvem nacionalnem dnevu znanosti 10. novembra 2025 tudi prepoznali in dr. Seljaku izročili **visoko državno priznanje Ambasador znanosti Republike Slovenije**.

Osebna pot in boj proti zanikanju znanosti

Seljakova izjemna pot v svet vrhunske znanosti se je začela z diplomom in magisterijem na ljubljanski Fakulteti za naravoslovje in tehnologijo, sledil pa je doktorat na bostonskem MIT-u. Profesionalno kariero je gradil na uglednih ameriških univerzah (Princeton, Harvard) in mednarodnih institucijah, kot sta mednarodni center za teoretično fiziko v Trstu in univerza v Zürichu. To zavedanje o pomenu povezovanja je danes ključni motiv njegovih nagrad.

Ob podelitvi je dr. Seljak izpostavil tudi širšo družbeno skrb glede trenutnih trendov: "Različne sile in pritiski so pripomogli k temu, da se znanosti med ljudmi ne ceni in da se jo marsikdaj dobesedno zanika. Proti tem trendom se moramo boriti." Nagrada je zasnovana kot simbolični poskus upora, ki poudarja, da je "razmišljanje z lastno glavo in uporaba znanstvenih metod edina pot, da

gredo stvari naprej in pride do razvoja.”

Izjemna kakovost in nagrajenci leta 2025

Strokovna komisija, ki ji predseduje prof. dr. Simon Horvat (UL Biotehniška fakulteta) in vključuje ugledne slovenske znanstvenike iz domovine in tujine, je letos prejela 12 prijav, med katerimi je bilo kar osem kandidatk. To potrjuje stalno rast in izjemno kakovost mladega znanstvenega kadra v Sloveniji.

Nagrado dr. Uroša Seljaka sta v letu 2025 prejela:

- **Jovana Videnović (UL Fakulteta za računalništvo in informatiko)**
- **Martin Justin (UL Filozofska fakulteta in UM Filozofska fakulteta)**

Dr. Uroš Seljak ob četrti podelitvi nagrad in priznanj: “Proti zanikanju znanosti se moramo boriti. Razmišljanje z lastno glavo je edina pot za razvoj.”

foto: Boštjan Podlogar/STA

S **pohvalami** so bili nagrajeni še: Tina Šaula (UL Biotehniška fakulteta), Vita Movrin (IJS) ter Vladimir Smrkolj in Aljoša Škorjanc (UL Medicinska fakulteta).

Nagrade dr. Uroša Seljaka so ključen dokaz o znanstveni odličnosti slovenskih študentov in močni podpori, ki jo ASEF skupaj z Univerzo v Ljubljani nudi za povezovanje slovenske znanosti z mednarodnim prostorom.

Program raziskovalnega dela

Program raziskovalnega dela ASEF predstavlja strateško usmerjeno iniciativo, namenjeno analizi in razumevanju ključnih družbenih izzivov, povezanih z mobilnostjo in vpetostjo slovenskih talentov. Vključeni smo v raziskovanje, ukvarjamo se s projekti izobraževanja, svetovanja in založništva, predvsem s področja družboslovja in humanistike. Skozi CRP projekt Analitični model vrednotenja ukrepov politik na področju vračanja izobraženih Slovencev, ki je bil uspešno zaključen v letu 2025, smo pridobili ključne podatke za oblikovanje učinkovitih politik vračanja kadrov. Hkrati smo s pridobitvijo novega CRP projekta Analiza podjetniške diaspore in oblikovanje podpornega ekosistema slovenskih podjetnikov v ZDA v letu 2025 odprli pot poglobljeni analizi gospodarskega potenciala slovenske diaspore in možnosti za krepitev podjetniškega ekosistema. Obenem s pomočjo bilateralnih projektov raziskujemo kompleksne teme, kot sta Vpliv urbanističnega načrtovanja lokalnih skupnosti na ohranjanje/izginjanje slovenske izseljenske kulturne dediščine v ZDA ter analiziramo program Fulbright in njegove prednosti, priložnosti in tveganja v okviru mobilnosti talentov z naslovom Med begom in kroženjem možganov. S tem programom ASEF utrjuje svojo vlogo aktivnega partnerja pri ustvarjanju na podatkih temelječih rešitev za izzive mobilnosti talentov in krepitev globalne slovenske skupnosti.

CRP-projekt: Analitični model vrednotenja ukrepov politik na področju vračanja izobraženih Slovencev

V globalizirani družbi, kjer znanje in talent pomenita ključno konkurenčno prednost, postaja vprašanje vračanja visoko izobraženih posameznikov ena od osrednjih strateških prioritet držav. Slovenija pri tem ni izjema – po osamosvojitvi se je mobilnost slovenskih strokovnjakov močno povečala, kar je obogatilo mednarodne povezave, a hkrati odprlo vprašanje, kako ta človeški kapital ponovno vključiti v domače okolje.

CRP-projekt Analitični model vrednotenja ukrepov politik na področju vračanja izobraženih Slovencev (2023–2025), ki ga vodi Inštitut ASEF za izobraževanje in raziskovanje, je prispeval pomemben znanstveni in aplikativni okvir za razumevanje mehanizmov vračanja slovenskih izobražencev. Raziskovalna ekipa je razvila metodološki in napovedni model vračanja s pomočjo podatkovne analitike ter oblikovala priporočila za učinkovitejše javne politike.

Ugotovitve projekta razkrivajo, da Slovenija ne trpi le za »begom možganov«, temveč predvsem za primanjkljajem v sposobnosti ohranjanja in vključevanja lastnega človeškega kapitala. Hkrati pa rezultati kažejo optimistično sliko – skoraj polovica slovenskih izobražencev v tujini bi se pod določenimi pogoji lahko vrnila, kar

odpira prostor za razvoj koncepta kroženja možganov. Med ključnimi dejavniki, ki vplivajo na odločitev o vrnitvi, niso zgolj ekonomski pogoji, temveč zaupanje v domače okolje, meritokracija, kakovost raziskovalne infrastrukture in družbena klima. Projekt je pokazal, da je vračanje predvsem družbeni proces, ki zahteva pregledne institucije, podporno akademsko okolje in občutek pripadnosti.

Slovenija ne trpi le za begom možganov, temveč za primanjkljajem v sposobnosti ohranjanja in vključevanja lastnega človeškega kapitala.

Celotno poročilo projekta si lahko preberete na spletni strani ASEF.

Za lažjo refleksijo vas vabimo, da rešite kviz [Kam te vodijo možgani](#). Ta vam bo pomagal odkriti, ali razmišljate podobno kot tisti, ki zapuščajo domovino, ali pa vas vaše vrednote in želje držijo bližje domačim krajem.

Spomin s poletnega vikenda na Dolenjskem. Julij, 2025. Foto: ASEF arhiv

ASEF družina

ASEF štipendisti programa Raziskovanje v tujini

Generacija 2025

Zara Bunc, Univerza v Londonu, Inštitut Francis Crick (VB),
mentor: dr. Jernej Ule

Marko Fišer, Državna univerza Iowa (ZDA),
mentorica: dr. Alenka Poplin

Gal Gantar, Univerza Berkeley, Kalifornija (ZDA),
mentorica: dr. Dawn Song

Valter Hudovernik, Univerza Stanford (ZDA),
mentor: dr. Jure Leskovec

Martin Jazbec, Univerza Deakin (Avstralija),
mentorica: dr. Kaja Antleij

Tomaž Jurkovič, Univerza Princeton (ZDA),
mentor: dr. Andrej Košmrlj

Maša Karčovnik, Univerza Queensland (Avstralija),
mentor: dr. Boštjan Kobe

Tina Košuta, Univerza Edinburgh (Škotska),
mentor: dr. Gregor Gorjanc

Tara Miler, Univerza Groningen (Nizozemska),
mentor: dr. Peter J. Verovšek

Teja Pelko, Univerza Queensland (Avstralija),
mentor: dr. Boštjan Kobe

Nikiša Plešec, Univerza Cincinnati (ZDA),
mentor: dr. Jure Zupan

Hana Podjed, Univerza Groningen (Nizozemska),
mentor: dr. Peter J. Verovšek

Luka Jože Pušlar, Univerza Cincinnati (ZDA),
mentor: dr. Jure Zupan

Duška Stopar, Univerza Commonwealth v Virginiji (ZDA),
mentorica: dr. Janina Golob Deeb

Polona Zabret, Tehnološka univerza v Aucklandu (Nova Zelandija),
mentor: dr. Matevž Raškovič

Mark Žnidar, Univerza Stanford (ZDA),
mentor: dr. Jure Leskovec

Generacija 2024

Lana Nastja Anžur,
mentorica: dr. Saša Čaval

Jernej Birk,
mentor: dr. David Šarlah

Veronika Bračič,
mentor: dr. Jernej Ule

Jaka Godejša,
mentorica: dr. Kaja Antlej

Matej Igličar,
mentorica: dr. Vera Trstenjak

Vesna Jurjevič,
mentorica: dr. Klementina Fon Tacer

Martin Jurkovič,
mentor: dr. Jure Leskovec

Lena Kogoj,
mentor: dr. Jernej Murn

Jerneja Koren,
mentorica: dr. Klementina Fon Tacer

Adrian Mladenić Grobelnik,
mentor: dr. Jure Leskovec

Ema Odra Raščan,
mentorica: dr. Alenka Poplin

Zala Perko,
mentor: dr. Boštjan Kobe

Gregor Puhar,
mentor: dr. David Šarlah

Črt Rozman,
mentor: dr. Robert Jeraj

Miha Rožič,
mentor: dr. Andrej Šali

Domen Škerlep,
mentor: dr. Andrej Košmrlj

Juš Žavbi,
mentor: dr. David Križaj

Generacija 2023

Živa Alif,
mentorica: dr. Sara Dolničar

Žana Brilej,
mentor: dr. Jernej Murn

Frenk Dragar,
mentor: dr. Gašper Beguš

Simona Gričar,
mentor: dr. Boštjan Kobe

Katja Hrovat,
mentor: dr. David Križaj

Tina Logonder,
mentor: dr. Boštjan Kobe

Luka Petravič,
mentor: dr. Luka Počivavšek

Leon Samotorčan,
mentor: dr. Jure Leskovec

José Ignacio Scasserra,
mentor: dr. Peter J. Verovšek

Lara Snoj,
mentorica: dr. Klementina Fon Tacer

Tim Vidmar,
mentorica: dr. Sergeja Slapničar

Ines Žabkar,
mentor: dr. Dimitri Krainc

Generacija 2022

Brina Elizabeta Blaž,
mentorica: dr. Vera Trstenjak

Nuša Dijak,
mentorica: dr. Kaja Antlej

Natan Dominko Kobilica,
mentor: dr. Uroš Seljak

Žiga Donik,
mentor: dr. Luka Počivavšek

Tadej Jerončič,
mentorica: dr. Klementina Fon Tacer

Timotej Klemenčič,
mentor: dr. Miloš Žefran

Jakob Kobal

Meta Kodrič,
mentor: dr. Boštjan Kobe

Gregor Kržmanc,
mentor: dr. Jure Leskovec

Maruša Lekše,
mentorica: dr. Mateja Šajna

Domen Mohorčič,
mentorica: dr. Marinka Žitnik

David Nabergoj,
mentor: dr. Uroš Seljak

Matej Neumann,
mentor: dr. Bojan Mohar

Jona Novljan,
mentor: dr. Jernej Murn

Sara Oblak,
mentor: dr. Jure Leskovec

Domen Pregeljč,
mentor: dr. Andrej Šali

Jure Rebselj,
mentor: dr. Jernej Ule

Martin Rihtaršič,
mentor: dr. David Šarlah

Arjana Savarina,
mentor: dr. Peter J. Verovšek

Matej Škerlep,
mentorica: dr. Dawn Song

Denis Štepihar,
mentorica: dr. Klementina Fon Tacer

Jakob Timotej Stojanov Konda,
mentor: dr. Dimitri Krainc

Beti Strgar

Anja Šurina,
mentor: dr. Jure Leskovec

Lucija Tacer,
mentorica: dr. Veronika Fikfak

Nastja Turkanović,
mentor: dr. Dimitri Krainc

Anja Zdovc,
mentor: dr. Gašper Beguš

Generacija 2021

Špela Barbič,
mentor: dr. Jernej Murn

Larsen Cundrič,
mentorica: dr. Mateja Jamnik

Maruša Gorišek,
mentor: dr. Peter J. Verovšek

Gašper Grad,
mentorica: dr. Sara Dolničar

Metod Jazbec,
mentor: dr. Jure Leskovec

Vid Keršič,
mentor: dr. Jure Leskovec

Rhea Nina Klanšek Božič,
mentor: dr. Domen Novak

Lea Knez,
mentor: dr. Jernej Ule

Špela Knez,
mentor: dr. Boštjan Kobe

Ajda Krišelj,
mentor: dr. Gašper Beguš

Tadej Krivec,
mentor: dr. Gregor Verbič

Luka Kropivnik,
mentorica: dr. Kaja Antlej

Tjaša Mlakar,
mentor: dr. Jernej Murn

Dagmar Nared,
mentorica: dr. Andreja Mesarec

Tijan Prijon,
mentor: dr. Andrej Košmrlj

Blaž Stojanovič,
mentor: dr. Jure Leskovec

Tine Šteger,
mentorica: dr. Sara Dolničar

Tjaša Šavorič,
mentorica: dr. Kaja Antlej

Sara Uhan,
mentorica: dr. Klementina Fon Tacer

Uroš Vezonik,
mentor: dr. David Šarlah

Marko Zeman,
mentorica: dr. Marinka Žitnik

Gregor Žunič,
mentorica: dr. Dawn Song

Generacija 2020

Matej Corn,
mentor: dr. David Šarlah

Karin Dobravc Škof,
mentor: dr. Gregor Gorjanc

Sara Ermenc,
mentor: dr. Urška Velikonja

Tina Fijavž,
mentor: dr. David Križaj

Tajda Klobučar,
mentor: dr. Jernej Ule

Sara Košenina,
mentor: dr. Boštjan Kobe

Dafne Marko,
mentor: dr. Gašper Beguš

Vesna Marija van Midden,
mentor: dr. Dimitri Krainc

Gašper Podobnik,
mentor: dr. Mateja Jamnik

Ana Pintar,
mentor: dr. Nuša Fain

Pavlin Poličar,
mentor: dr. Marinka Žitnik

Tim Poštuvan,
mentor: dr. Jure Leskovec

Tim Prezelj,
mentor: dr. Mihaela Pavličev

Domen Ribnikar,
mentor: dr. Robert Jeraj

Mariana Rožanec,
mentor: dr. Matevž Raškovič

Tadej Satle,
mentor: dr. Andrej Šali

Krištof Skok,
mentor: dr. Andrej Prša

Tine Starič,
mentor: dr. Sergeja Slapničar

Blaž Škrlj,
mentor: dr. Jure Leskovec

Luka Školč,
mentor: dr. Andrej Košmrlj

Nejc Urankar,
mentor: dr. Ana Bračič

Nina Zupančič,
mentor: dr. Mihaela Pavličev

Generacija 2019

Jaš Bensa,
mentor: dr. Kristjan Haule

Mariša Cvitanič,
mentor: dr. Jernej Ule

Klemen Drnovšek,
mentorica: dr. Nives Dolšak

Marko Drobnjak,
mentor: dr. Gašper Beguš

Lara Dular,
mentorica: dr. Sanja Fidler

Benjamin Fele,
mentorica: dr. Dawn Song

Anžej Hladnik,
mentor: dr. Matija B. Peterlin

Tanja Janko,
mentor: dr. Dimitri Krainc

Lara Jerman,
mentorica: dr. Mateja Jamnik

Domen Kanduti,
mentorica: dr. Janina Golob Deeb

Primož Kocbek,
mentor: dr. Jure Leskovec

Nejc Kosanič,
mentor: dr. Andrej Prša

Juš Kosmač,
mentor: dr. Jernej Barbič

Taja Ložar,
mentor: dr. Robert Jeraj

Urška Matjašec,
mentorica: dr. Mateja Jamnik

Jakob Murko,
mentor: dr. Jure Leskovec

Pia Marija Oblak,
mentor: dr. Jernej Murn

Jana Obšteter,
mentor: dr. Gregor Gorjanc

Andraž Oštrek,
mentor: dr. David Šarlah

Damjan Panić,
mentor: dr. Domen Novak

Uroš Prešern,
mentor: dr. Andrej Šali

Lenart Škrjanc,
mentorica: dr. Janina Golob Deeb

Aljaž Suhadolnik,
mentor: dr. Matevž Raškovič

Anja Tušar,
mentor: dr. Boštjan Kobe

Urša Uršič,
mentor: dr. Boštjan Kobe

Sabina Veršič,
mentorici: dr. Tina Saksida in
dr. Nuša Fain

Generacija 2018

Lucija Dežan,
mentor: dr. Ana Bračič

Lara Gubeljak,
mentor: dr. David Križaj

Barbara Ikica,
mentor: dr. Jure Leskovec

Erik Kristian Janežič,
mentor: dr. Sanja Fidler

Petra Janež,
mentor: dr. Urška Velikonja

Peter Kmecl,
mentor: dr. Domen Novak

Petra Kukanjac,
mentor: dr. Matija Peterlin

Luka Lapajne,
mentor: dr. David Križaj

Blaž Leban,
mentor: dr. Andrej Prša

Matevž Marinčič,
mentor: dr. Andrej Košmrlj

Nina Mrzelj,
mentor: dr. Jure Leskovec

Kristjan Nemac,
mentorica prof. Nives Dolšak

Ana Reberc,
mentor: dr. Peter Verovšek

Jakob Robnik,
mentor: dr. Uroš Seljak

Rok Razpotnik,
mentor: dr. Jernej Murn

Marko Rus,
mentor: dr. Dawn Song

Aleks Smolkovič,
mentor: dr. Jure Zupan

Anja Sotošek,
mentor: dr. Janina Golob Deeb

Jan Zavodnik,
mentor: dr. Andrej Košmrlj

Lojze Žust,
mentor: dr. Jure Leskovec

Generacija 2017

Gorazd Čibej,
mentor: dr. dr. Klemen Jaklič

Teja Golobič,
mentor: dr. John T. Plečnik

Žiga Gosar,
mentor: dr. Andrej Košmrlj

Kaj Jež,
mentorica: dr. Nives Dolšak

Jaka Kukavica,
mentor: dr. Urška Velikonja

Urška Lampret,
mentor: dr. Peter J. Verovšek

Marija Lukič,
mentor: dr. Janina Golob Deeb

Tilen Marc,
mentor: dr. Jure Leskovec

Aleš Omerzel,
mentor: dr. Dawn Song

Ajda Rojc,
mentor: dr. Matija B. Peterlin

Luka Starčevič,
mentor: dr. Andrej Košmrlj

Robert Vidmar,
mentor: dr. Andrej Šali

Angelika Vižintin,
mentorica: dr. Mihaela Pavličev

Patrik Zajec,
mentor: dr. Jure Leskovec

Generacija 2016

Veronika Cencen,
mentor: dr. Andrej Košmrlj

Aleksandar Dimitriev,
mentor: dr. Jure Leskovec

Vid Kocijan,
mentor: dr. Jure Leskovec

Neven Polajnar,
mentor: dr. Peter J. Verovšek

Jože Rožanec,
mentor: dr. Dawn Song

Jan Rozman,
mentor: dr. Andrej Košmrlj

Matej Srebre,
mentor: dr. Uroš Seljak

Kaja Travnik,
mentor: Peter J. Verovšek

Matej Vizovišek,
mentor: dr. Andrej Šali

Generacija 2015

Aljaž Gaber,
mentor: dr. Andrej Šali

Andraž Hribernik,
mentor: dr. Jure Leskovec

Filip Kozarski,
mentor: dr. Uroš Seljak

Peter Us,
mentor: dr. Dawn Song

Generacija 2014

Matej Cepin,
mentor: p. dr. Peter Rožič

Niko Colnerič,
mentor: dr. Jure Leskovec

Marinka Žitnik,
mentor: dr. Jure Leskovec

ASEF mentorji štipendijskega programa

Raziskovanje v tujini

prof. dr. Richard Aplenc,
Medicinska fakulteta Univerze v
Pensilvaniji

dr. Kaja Antlej, Univerza Deakin

dr. Matjaž Barborič, Medicinska
fakulteta Univerze v Helsinkih

prof. dr. Jernej Barbič, Univerza
Južne Kalifornije, Los Angeles

dr. Hana Beloglavec, Državna
univerza Florida

prof. dr. Gašper Beguš, Univerza
Kalifornije, Berkeley

dr. Ana Bračič, Državna univerza
Michigan

prof. dr. Josip Car, King's College
London

dr. Saša Čaval, Univerza Stanford

dr. Tine Curk, Univerza Johns
Hopkins

prof. dr. Sara Dolničar, Poslovna
šola Univerze v Queenslandu

dr. Nives Dolšak, Univerza
Washington, Seattle

dr. Andres Drenik, Univerza v
Teksasu

dr. Sanja Fidler, Univerza v Torontu

dr. Veronika Fikfak, University
College London

dr. Klementina Fon Tacer,
Veterinarska fakulteta Texas Tech
University

prof. dr. Gregor Gorjanc, Univerza
v Edinburghu

dr. Janina Golob Deeb, Univerza
Virginia Commonwealth

prof. dr. Kristjan Haule, Univerza
Rutgers

prof. dr. Mateja Jamnik, Univerza
Cambridge

prof. dr. Robert Jeraj, Univerza
Wisconsin

prof. dr. Jurij Karlovšek, Univerza v
Queenslandu

prof. dr. Boštjan Kobe, Univerza v
Queenslandu

dr. Andrej Košmrlj, Univerza
Princeton

prof. dr. Dimitri Krainc, Univerza
Northwestern

prof. dr. David Križaj, Univerza
Utah

prof. dr. Jure Leskovec, Univerza
Stanford

prof. dr. Meta Mazaj, Univerza v
Pensilvaniji

prof. dr. Bojan Mohar, Univerza
Simon Fraser

dr. Jernej Murn, Univerza
Kalifornije, Riverside

prof. dr. Greg Naterer, Univerza
Prince Edward Island

prof. dr. Vesna Novak, Univerza
Cincinnati

dr. Timothy J. O'Donnell, Univerza
McGill, Montreal

prof. dr. Mihaela Pavličev, Univerza
na Dunaju

dr. Marko Peljhan, Univerza
Kalifornije, Santa Barbara

dr. John Plečnik, Državna univerza
Cleveland

dr. Luka Počivavšek, Univerza
Chicago

dr. Alenka Poplin, Državna
univerza Iowa

dr. Teja Pristavec, Meta

prof. dr. Andrej Prša, Univerza
Villanova

dr. Matevž Raškovič, Tehnološka
univerza Auckland

prof. dr. Mateja Šajna, Univerza
Ottawa

prof. dr. Tina Saksida, Univerza
Prince Edward Island

prof. dr. Andrej Šali, Univerza
Kalifornije v San Franciscu

prof. dr. David Sarlah, Univerza
Rice, Teksas

prof. dr. Uroš Seljak, Univerza
Kalifornije, Berkeley

prof. dr. Sergeja Slapničar,
Univerza Queensland

prof. dr. Dawn Song, Univerza
Kalifornije, Berkeley

prof. dr. Verica Trstenjak, Univerza
na Dunaju (program LLM)

prof. dr. Mitja Trkov, Univerza
Rowan

dr. Tatjana Trček, Univerza Johns
Hopkins

prof. dr. Jernej Ule, University
College London & The Francis Crick
Institute

prof. dr. Urška Velikonja, Univerza
Georgetown

prof. dr. Gregor Verbič, Univerza v
Sydneyju

dr. Peter Verovšek, Univerza v
Groningenu

prof. dr. Julija Zavadlav, Tehnična
univerza v Münchnu (TUM)

prof. dr. Jure Zupan, Univerza
Cincinnati

prof. dr. Miloš Žefran, Univerza
Illinois v Chicagu

prof. dr. Marinka Žitnik, Univerza
Harvard

ASEF štipendisti programa Obisk Slovenije

Generacija 2025

Caroline Cupar (ZDA), Pedagoški inštitut,
mentorica: prof. dr. Ana Kozina

Magdalena Eciolaza (ARG), Biotehniška
fakulteta UL, SubBioLab,
mentor: prof. Peter Trontelj

Maria Futey (ZDA), UKC Ljubljana,
mentorica: Maja Potočnik, dipl. fiziot.

Genevieve Gregorich (ZDA), Ekonomska
fakulteta,
mentor: prof. dr. Tomaž Čater

Miranda Kreinbrink-Gačnik (ZDA), Olimpijski
komite Slovenije,
mentorji: Uroš Mohorič, Franjo Bobinac,
Maja Mihalinec Zidar, Katarina Prešeren

Matthew Klepec (ZDA), UKC Ljubljana,
mentor: prof. dr. Robert Jeraj

Hayden Leach (ZDA), PIPISTREL,
mentorica: Martina Velikonja

Elizabeth Stupica (ZDA), UKC Ljubljana,
mentorica: Maja Potočnik, dipl. fiziot.

Vincent Vombergar (ZDA), Center ROG,
mentorica: Maja Towndrow

Milena Zupanc (ARG), Onkološki inštitut,
mentor: doc. dr. Blaž Grošelj, dr. med.,
Mladinka Matković, vms.

Generacija 2024

Alex Csaky (VB),
mentorica: dr. Saša Poljak Istenič

Mariano Figueroa (ARG),
mentor: Grega Kejžar

Meghan Hren (ZDA),
mentorica: dr. Maša Čater

Nadia Jakos (ARG),
mentor: dr. Matej Rovšek

Sophia Jarc (ZDA),
mentorici: Dominika Oblak in
Darja Jerič

Janko Kalan (ZDA),
mentorica: Maja Marija Potočnik,
dipl. fiziot.

Bautista Krasevec (ARG),
mentor: mag. Gorazd Lampič

Caroline Morton (VB),
mentorica: dr. Marinka Žitnik

Grace Simenc (ZDA),
mentorja: dr. Žiga Špiclin in
dr. Žiga Bizjak

Maja Kosir (ZDA),
mentorici: Alma Tana Jakoš in
Veronika Stepanova

Generacija 2023

Amalia Blood (ZDA),
mentor: dr. Gorazd Meško

Pablo Matias Diaz Zakelj (ARG/
KDA),
mentorica: dr. Vita Dolžan

Matías Alejandro Juhant (ARG),
mentor: dr. Davorin Tome

Andrés Klemen (ARG),
mentor: dr. Rok Andres

Daniel Leber (ARG),
mentor: dr. Barbara Ivančič Kutin

Zarja Miovic (SLO/ ZDA),
mentor: dr. Ion Gutierrez Aguirre

Ariel Olivari Opeka (ARG),
mentorici: dr. Mateja Drnovšek in
dr. Alenka Slavec Gomezel

Adrian Ruiz Mianovich (ARG),
mentor: prof. dr. Joško Osredkar,
delovni mentor: dr. Urška Čegovnik
Primožič

Mije Von Merta-Sustarich (ZDA),
mentorica: dr. Barbara Breznik

Aldana Silvero (ARG),
mentorica: Maja Marija Potočnik,
dipl. fiziot.

Taylor Tutkaluke (KDA),
mentor: izr. prof. dr. Janez Vodničar,
prof. šp. vzg.

Alexandra Vombergar (ZDA),
mentorice: red. prof. dr. Lijana
Zaletel Kragelj, dr.med.;
doc. dr. Andreja Kukec, dipl. san. inž.

Generacija 2022

Carolina Casquil (ARG),
mentorica: dr. Rebeka Kunej

Maria Micaela Figueroa (ARG),
mentorica: Katja Somrak

Mayka María Reina Jacob (ARG),
mentorica: doc. dr. Rebeka Kunej

Lucía Medina (ARG),
mentor: prof. dr. Žiga Vodovnik

Joseph Mezner (ZDA),
mentor: Sašo Šmigić

Gabriel Julian Nemanič (ARG),
mentor: Marko Pokorn, dr. med.

Živa Perko (SLO/ BEL)

Ana Malvina Porcelo Zakelj (ARG),
mentorica: dr. Nataša Gliha Komac

Anna Shepard (ZDA),
mentor: dr. Mario Fafangel

Antonia Starc (ZDA),
mentor: dr. Tomaž Deželan

Nola Valerian (ZDA),
mentor: Paolo Barbaresi

Generacija 2021

Pablo David Arraigada (ARG),
mentor: Miklavž Komelj

Dylan Gimpelj (KDA),
mentorja: prof. dr. dr. Klemen Jaklič
in doc. dr. Jože Ruparčič

Ren Gregorčič (AVST),
mentorica: prof. dr. Polona Tratnik

Milena Javeršek (NEM),
mentor: izr. prof. dr. Jernej
Letnar Černič

Sonja Košir (ZDA),
mentorja: prof. dr. Damijan
Miklavčič, Angelika Vižintin

Stefanía Leber (ARG),
mentor: doc. dr. Andrej Kansky, dr.
dent. med.

Jillian Morrison (ZDA),
mentor: prof. dr. Matej Avbelj

Micaela Resnik (ARG),
mentor: Mitja Kumar

Daniela Selan (ARG),
mentor: dr. Anton Velušček

Claire Nicole Staresinic (ZDA),
mentorica: asist. dr. Tanja Šraj Lebar

Agustin Stellatelli (ARG),
mentor: Nejc Novak, LL.M.

Jana Maria Urbančič (ARG),
mentor: dr. Denis Mancevič

Generacija 2020

María Soledad Barrionuevo (ARG),
mentor: ddr. Igor Grdina

Dalma Lorena Grbec (ARG),
mentor: dr. Boštjan Antončič

Mariana Cecilia Grohar (ARG),
mentor: dr. Jernej Jogan

Nadia Magister (ARG),
mentorica: izr. prof. Theresa Plut

Julieta Puntin (ARG),
mentorica: Barbara Fortuna, prof.

Jose Ignacio Scasserra (ARG),
mentor: dr. Vojko Strahovnik

Mariela Belen Sebernich (ARG),
mentor: dr. Jernej Markelj

David Turk (ZDA),
mentor: dr. Tadej Battelino

Natasha Ianina Urbancic (ARG),
mentorica: Maja Kunaver,
ravnateljica vrtca

Ana Vombergar (ZDA),
mentorica: dr. Mojca Ilc Klun

Generacija 2019

Dylan Ellis (ZDA),
mentor: dr. Gregor Kosec

Thomas Fitzsimmons (ZDA),
mentor: David Siposh

Annika Rose Gačnik (ZDA),
mentorica: prof. dr. Tanja Kamin

Alexandra Helena Klesin (ZDA),
mentorica: prof. dr. Valentina
Hlebec

Rachel Krevh (ZDA),
mentorica: dr. Marina Klemenčič

Robert Lunka (ZDA),
mentorica: dr. Ksenija Renner-Sitar,
dr. dent. med.

Tatiana Marušič (ARG),
mentorja: prof. dr. Tadej Battelino,
dr. med. in dr. Urh Grošelj, dr. med.

Thomas McDonald (ZDA),
mentor: ddr. Igor Grdina

Tina Rozman (ZDA),
mentor: dr. Biljana Vojvodič

Sean Voelk (ZDA),
mentor: Marko Kocjan – Emkej

Generacija 2018

Martín Hernán Di Marco (ARG),
mentor: dr. Tit Albreht

Matthew Fitzsimmons (ZDA),
mentor: izr. prof. Franc Kosem

Michaela Gačnik (ZDA),
mentorja: Nina Leskovec in
Barbara Osredkar

Alenka Lucsole Šinček (ARG),
mentor: prof. dr. Jože Korelc

Sebastian Peterlin (ZDA),
mentor: dr. Marko Grobelnik

Maria Shepard (ZDA),
mentor: dr. Vita Godec

Cecilia Urbancic (ARG),
mentor: Andraž Tori

Lacey Viano (ZDA),
mentorica: doc. dr. Tanja Pajk
Žontat

Generacija 2017

Ryan Loncar (ZDA),
mentor: dr. Borut Škodlar, dr. med.

ASEF mentorji štipendijskega programa Obisk Slovenije

dr. Tit Albreht, Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ)

dr. Rok Andres, Šentjakobsko gledališče

dr. Boštjan Antončič, Ekonomska fakulteta UL

dr. Matej Avbelj, Evropska pravna fakulteta Nove univerze

Paulo Barbaresi, Studio Barbaresi

dr. Tadej Battelino, Fakulteta za medicino UL

dr. Žiga Bizjak, Laboratorij za slikovne tehnologije na Fakulteti za elektrotehniko UL

Franjo Bobinac, Olimpijski komite Slovenije

Alen Brajnik, Turistična agencija TRUD

dr. Barbara Breznik, Nacionalni inštitut za biologijo (NIB)

dr. Maša Čater, Biotehniška fakulteta UL

dr. Tomaž Čater, Ekonomska fakulteta UL

dr. Urška Čegovnik Primožič, UKC Ljubljana, Inštitut za klinično kemijo in biokemijo

dr. Tomaž Deželan, Fakulteta za družbene vede UL

dr. Vita Dolžan, dr. med., Medicinska fakulteta UL, Inštitut za biokemijo in molekularno genetiko

dr. Mateja Drnovšek, Ekonomska fakulteta UL

dr. Mario Fafangel, Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ)

Barbara Fortuna, Erudio srednja šola

dr. Nataša Gliha Komac, ZRC SAZU

dr. Vita Godec, LENIS farmacevtika d.o.o.

dr. Igor Grdina, Inštitut za kulturno zgodovino ZRC SAZU

dr. Marko Grobelnik, Institut Jožef Stefan (IJS)

dr. Blaž Grošelj, Onkološki inštitut UKC Ljubljana

dr. Urh Grošelj, Medicinska fakulteta UL

dr. Ion Gutierrez, Nacionalni inštitut za biologijo (NIB)

dr. Valentina Hlebec, Fakulteta za družbene vede UL (FDV)

dr. Mojca Ilc Kunc, Filozofska fakulteta UL

dr. Barbara Ivančič Kutin, ZRC SAZU

Alma Tana Jakoš Djorjevič, Better Care

dr. Klemen Jaklič, Evropska pravna fakulteta Nove univerze

dr. Primož Jamšek, Slovenska filantropija, Združenje za promocijo prostovoljstva

Darja Jerič, Dewesoft

dr. Robert Jeraj, Fakulteta za matematiko in fiziko (FMF)

dr. Jernej Jogan, Biotehniška fakulteta UL

dr. Tanja Kamin, Fakulteta za družbene vede UL (FDV)

dr. Andrej Kansky, UKC Ljubljana, Klinični oddelek za maksilofacialno in oralno kirurgijo

dr. Grega Kejžar, Tosidos

dr. Marina Klemenčič, Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo UL (FKKT)

Marko Kocjan – Emkej, Wudisban Records

Miklavž Komelj, pesnik, pisatelj in umetnostni zgodovinar

dr. Gregor Košec, Acies Bio

izr. prof. Franc Kosem, Akademija za glasbo UL in Slovenska filharmonija

dr. Jože Korelc, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo UL (FGG)

dr. Ana Kozina,
Pedagoški Inštitut

dr. Andreja Kuček, Medicinska fakulteta UL, Oddelek za javno zdravje

dr. Mitja Kumar, Deloitte

dr. Rebeka Kunej, ZRC SAZU

Maja Kunaver, Vrtec dr. France Prešeren

mag. Gorazd Lampič, ELAPHE

mag. Nina Leskovec, ASEF

dr. Jernej Letnar Čerňič, Evropska pravna fakulteta Nove univerze

dr. Tamara Lipičar,
Center Janeza Levca Ljubljana

dr. Denis Mancevič,
Herman & partnerji d.o.o.

dr. Jernej Markelj, Arhitekturni atelje JM+

Miladinka Matković, vms.,
Onkološki inštitut UKC Ljubljana

dr. Gorazd Meško, Fakulteta za varnostne vede UM

Maja Mihalinec Zidar, Olimpijski komite Slovenije

dr. Damijan Miklavčič, Fakulteta za elektrotehniko UL

Uroš Mohorič, Olimpijski komite Slovenije

Nejc Novak, Odvetništvo Novak

Dominika Oblak, Dewesoft

dr. Joško Osredkar, Fakulteta za farmacijo UL

dr. Tanja Pajk Žontar, Biotehniška fakulteta UL

David Siposh, Siposh studio

izr. prof. Theresa Plut, Akademija za glasbo UL

dr. Marko Pokorn, dr. med.,
Pediatrična klinika UKC Ljubljana

dr. Saša Poljak Istenič, ZRC SAZU

Maja Marija Potočnik, dipl. fiziot.,
UKC Ljubljana

Katarina Prešeren, Olimpijski komite Slovenije

dr. Ksenija Rener-Sitar, dr. dent. med., Medicinska fakulteta UL

dr. Matej Rovšek, Center Janeza Levca Ljubljana

dr. Jože Ruparčič, Evropska pravna fakulteta Nove univerze

dr. Alenka Slavec, Ekonomska fakulteta UL

Katja Somrak, Plesni teater Ljubljana

dr. Veronika Stepanova, Better Care

dr. Andrej Steyer, Nacionalni inštitut za javno zdravje, Center za nalezljive bolezni

dr. Vojko Strahovnik, Filozofska fakulteta UL in Teološka fakulteta UL

Sašo Šmigić, Generali Investments

dr. Žiga Špiclin, Laboratorij za slikovne tehnologije na Fakulteti za elektrotehniko UL

dr. Tanja Šraj, Filozofska fakulteta UL

dr. Davorin Tome, Nacionalni inštitut za biologijo (NIB)

dr. Andraž Tori, Teads

Maja Towndrow, Center ROG

dr. Polona Tratnik, Fakulteta za slovenske in mednarodne študije, Nova univerza

dr. Peter Trontelj, Biotehniška fakulteta UL, SubBioLab

dr. Martina Velikonja, PIPISTREL

dr. Anton Velušček, ZRC SAZU, Inštitut za arheologijo

dr. Angelika Vižintin, Fakulteta za elektrotehniko UL

dr. Žiga Vodovnik, Fakulteta za družbene vede UL

dr. Janez Vodičar, Fakulteta za šport UL

dr. Biljana Vojvodič, DEOS Center starejših

dr. Lijana Zaletel Kragelj,
Medicinska fakulteta UL, Oddelek za javno zdravje

dr. Renata Zemida, Center ROG

dr. Marinka Žitnik, ASEF

ASEF podporniki in donatorji v letu 2024/2025

Vsa naša dejanja, celotna izvedba programov in doseganje zastavljenih, daljnoročnih ciljev so neločljivo povezani z nesebično in zvesto podporo naše izjemne skupnosti donatorjev. Vsak vaš prispevek, ne glede na to, ali je kaplja ali potok, je več kot le finančno dejanje; je neposredna investicija v prihodnost slovenske znanosti in izobraževanja, vizionarska zaveza h krepitvi dragocenih vezi med domovino in globalno slovensko skupnostjo. Vaša velikodušnost omogoča, da se talentirani študenti, raziskovalci in profesorji povezujejo, izmenjujejo znanje in ustvarjajo globalno mrežo, ki bo dolgoročno prispevala k razvoju slovenske družbe in gospodarstva.

Donatorji 2024-25

AmCham
Bart Stare in Angela Z. Percic
Dea Fackovic Volcanjk
David Hrovatin
Diana Gremett
Gaja Đukanović Babič
Gary Bukovnik
Gary Lekan
Helena Pechaver Starc
Jillian Morrison
Jure in Nina Leskovec
Margaret Schmidt
Matej Drev
Michelle Von Merta-Sustarich
N. in M. N. Simenc
Peter Orazem
Rok Sosič
Saša Čaval
Stephan Wallace
Teads Ljubljana
Thomas J. Brandi

Financerji v letu 2025

Ameriška ambasada v
Ljubljani
ARIS – Javna agencija za
znanstvenoraziskovalno
in inovacijsko dejavnost
Republike Slovenije
Ministrstvo za gospodarstvo,
turizem in šport
Ministrstvo za javno upravo
Ministrstvo za visoko šolstvo,
znanost in inovacije
Urad Republike Slovenije za
mladino
Urad Vlade Republike
Slovenije za Slovence v
zamejstvu in po svetu

Podporniki v letu 2025

Center ROG
Ekonomska fakulteta
Fakulteta za matematiko in
fiziko UL
Olimpijski komite Slovenije
Onkološki inštitut Ljubljana
Pedagoški inštitut
PIPISTREL
SubBioLab
UKC Ljubljana

Študentke Obiska Slovenije 2025, od leve proti desni: Miranda Kreinbrink-Gačnik, Elizabeth Stupica, Genevieve Gregorich, Maria Futey in Magdalena Eciolaza. Poletje, 2025. Foto: ASEF arhiv

Vsem, ki omogočate naše delo,
se iskreno in iz srca zahvaljujemo!

Podpora Fundaciji ASEF skozi leta

Družini Antolin in Wilczek
Jožef Antolin
Michael Antolin
Stane Antolin
Vida Antolin Jenkins
Kristina Arko
Aubrey Ardema
Ronald Artac
Babak Hamadani
Bach Consort
Saša Bajt Henry
Družina Bajuk
Jernej Barbič
Gašper Beguš
Andrej Drejči Bevec
Michael Biggins
Mark E. Blanchard
Julia Borden
Ana Bračič
Dennis E. in Diane Brahney
Tomaž J. in Carol S. Brandi
Celtra Inc.
Paul Colfer
Culkar, DJ
Victor in Annabelle Der
Lina Dmitrovič
Ivo Dodič
Terrence Dragovan
Dylan Ellis
Anna Eshoo
Exelon Foundation
Bojana Fazarinc in Mark Morgenthaler
Zvonko in Draga Fazarinc
Dorothy and Bradley J. Flynn
Frančiškanski očetje
Družina Fuisz
Alice Gosak Gary in Norm Gary
Družina Gary
Emil Gaspari
Danny Golob
Družini Gordon in McShane
Družina Gorjanc
Anton Gosar Carole R. Poirier
Joseph F. in Margaret Govednik
Philip in Mary Grasser
Andraž Hribnik
Družina Hocevar
Robert in Jerry Hopkins
Družina Hutar
Rex R. Inglis
Ferdo Ivanek
Željko Ivanek
Rudy Ivancic
Lara Jerman
Dorothy Jerneycic
Urša Jerše
Martin Junkar
Tom in Katy Kelly

Blair Kilpatrick
Demijan Klinc
William Knaus
Bev in Bob Kochmann
Arnold J. in Jean J. Koci
Družina Koci
Kenneth in Teresa Koci
Andrej Košmrlj
Kotar Industries
David Križaj
Petra Kukanja
Thomas in Gaither Kyhos
Eric Leake
Jeremiah D in Mary P Lehane
Jure in Nina Leskovec
Lodge 304 SNPJ
Družina Lyons
Žiga Mahkovec
Sean Mahon
Lisa Mammel
Anastassios P. in Maya Margaronis
Maya Margaronis
David Marn
Tom Martin
Anton in Martina Mavretic
Molly McDonald
Klemen Mesarec
Ana Mihelich
Petra Mitchell
Frederick Mlakar
Nina Mrzelj
Jakob Murko
Boris Music and Hansa Brewery
National Realty Development
Corporation
Družina Novak
Družina Ocepek
Metod Ogorevc
Suzana Ograjenšek
Dušan Omerčevič
Anja Page
Barbara Palmer
Bart State in Angela Percic
Lee B. Peterlin
Matija Peterlin
Ana in Tony Pirc
Branko in Sylvia Pisorn
Frank in Joži Plut
Tony Pogorelc
Michael in JoAnne Polutnik
Nadine Prah
Nevio Prosen
Anthony Ravnik
Družina Ravnik
John Ravnik
Mirjam S. Ravnik
Valentin Ribič
Atlas foundation and Ribnikar Fund

M. Rihtar
Družina Rode
Mia Rode
p. dr. Peter Rožič
Jože Rožanec
Mark E. Ryavec
Gregory Sadlek
Jonathan Saginaw
Santa Clara University and Santa Clara
Jesuit Community
Steven in Rebekah Saum Boyd
Bojan Šavrič
Security Benefit Life Ins. (Co.)
Rok in Angelina Sekirnik
Robert Shaw in Maureen McLaughlin
Christopher Shobar
Martin Simenc
Studio Siposh, David Sipoš
Nadja Skale
Sklad za Nobelovo nagrado F. Duncana
M. Haldana
Sergeja Slapničar
Slovene National Benefit Society
Slovenian American Times
Slovenian Genealogy Society
International, Inc.
Slovenian Museum and Archives
Slovenian Progressive Home
Slovenian Union of America
Slowind
Virginia Snyder
Sofitel San Francisco Bay
Družina Sosič
Tom and Sheliga Drug, Inc. Srsen
Josef Starc
Mariam Starc
Družina Stare
Louis in Maria Stalcar
Družina Stewart
Aleš Štrancar
Družini Taylor in Gonella
Peter Us
Družina Vavpotič
Lucky in Audrey Vidmar
Robert Vidmar
M. Vidergar, Mary Lou in F. M. Vidergar
in L. V. Lucas
Mark Vlasic
Mary Ann Vogel
Mark in Drew Vranicar
Eugenie M. Watson
Marguerite Whitmore
Donna L. Whitney
M. Wilkens, Sandra P.
Patrick Wolfe
Johnny Young
Karen Zuga
Miloš Žefran